

УНИВЕРЗИТЕТ СВ КИРИЛ И МЕТОДИЈ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

**МАГИСТЕРСКИ СТУДИИ ПО МЕЃУНАРОДНИ ОДНОСИ, РАЗРЕШУВАЊЕ
КОНФЛИКТИ, ДИПЛОМАТИЈА И**

**НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА НА ЗЕМЈИТЕ – ЧЛЕНКИ НА ВИШЕГРАДСКАТА
ГРУПА И НИВНИОТ ПРИДОНЕС КОН ЗАЕДНИЧКАТА НАДВОРЕШНА
БЕЗБЕДНОСНА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА**

КАНДИДАТ

САШО ДАМЈАНОВСКИ

МЕНТОР

ПРОФ.ДР. ЛИДИЈА ГЕОРГИЕВА

Скопје, октомври 2019

Содржина

- 1. ПРОБЛЕМ, ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОШКА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО**
- 2. БЕЗБЕДНОСНА СОРАБОТКА ВО ЕВРОПСКИ КОНТЕКСТ**
 - 2.1 Безбедносни заедници и безбедносни комплекси
 - 2.2 Безбедноста и мирот како заедничка вредност
 - 2.3 Теории за европски интеграции
- 3. ЗАЕДНИЧКА НАДВОРЕШНА И БЕЗБЕДНОСНА ПОЛИТИКА НА ЕУ**
 - 3.1 Надворешна политика
 - 3.2 Концепт на Европеизација и Европеизација на надворешната политика
- 4. РАЗВОЈ НА БЕЗБЕДНОСНА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ ВИШЕГРАДСКАТА ГРУПА**
 - 4.1 Надворешната политика на земјите-членки на Вишеградската Група пред добивањето на статус на полноправни членки на Европската Унија
 - 4.2 Надворешната политика на Земјите - Членки на Вишеградската Група по добивањето на статус на полноправни членки на европската Унија (Вишеград 2004-2019)
 - 4.3 Надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група по Договорот од Лисабон
 - 4.4. Поврзаноста на земјите членки на Вишеградската Група со заедничката надворешно-безбедносна политика на Европската Унија
- 5. НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА НА ЗЕМЈИТЕ ЧЛЕНКИ НА V4**
 - 5.1. Надворешна политика на Полска
 - 5.2. Надворешна политика на Чешка
 - 5.3 Надворешна политика на Унгарија
 - 5.4 Надворешна политика на Словачка
- 6. АНАЛИЗА НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВУВАЊЕТО НА V4 СО ЕВРОПСКИОТ СОВЕТ**
- 7. ЗАКЛУЧОК**
- 8. ЛИТЕРАТУРА**

АБСТРАКТ

Проблемот на истражување во овој магистерски труд е улогата на надворешната политика на Земјите Членки на Вишеградската Група, пред и по добивањето на статус полноправни членки на Европската Унија. Трудот дава осврт и на улогата на надворешните политики на Вишеградската Група (V4) по донесување на Договорот од Лисабон, како и поврзаноста со Заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија за време на нивните претседателствувања со Европската Унија. Предмет на истражување на овој труд е теориското размислување за Земјите Членки на Вишеградската Група како безбедносна зедница, европеизација на нивната безбедносна политика и нивната безбедносна соработка. Целите на истражувањето на овој магистерски труд се: согледување на влијанието на регионалната политичко- безбедносна и економска соработка на земјите на V4 во зголемувањето на нивната безбедносна состојба, во ненасилното разрешување на несогласувањето и исполнувањето на целите на заедничката надворешно безбедносна политика на Европската Унија. Во овој труд се покажува дека концептот на регионалното поврзување претставува начин како меѓусебните несогласувања на одделни држави може да бидат разрешени на начин кој ќе го конвертира несогласувањето во успешна регионална соработка со цел остварување на нивните суштински национални цели и интереси.

Клучни зборови: Вишеградска Група, заедничка-надворешно безбедносна политика, Европска Унија.

ABSTRACT

The research subject in this master's thesis is the role of the foreign policy of the Visegrad Group Member States, before and after obtaining full membership of the European Union. The paper also addresses the role of foreign policy of the Visegrad Group (V4) following the adoption of the Treaty of Lisbon, as well as its relevance to the Common Foreign and Security Policy of the European Union during their presidencies with the European Union. The subject of this paper is the theoretical thinking of the Visegrad Group Member States as a security community, the Europeanisation of their security policy and their security cooperation. The aims of the research of this master's thesis are: to perceive the impact of the regional political, security and economic cooperation of the V4 countries in enhancing their security situation, in non-violent resolution of the disagreement and fulfillment of the objectives of the common foreign security policy of the European Union. This paper demonstrates that the concept of regional connectivity is a way how mutual disagreements of individual states can be resolved in a way that will convert disagreement into successful regional cooperation in order to achieve their essential national goals and interests.

Keywords: Visegrad Group, Common Foreign and Security Policy, European Union.

1. ПРОБЛЕМ, ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОШКА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

1.1. ПРОБЛЕМ НА ИСТРАЖУВАЊЕ

Проблемот на истражување во овој магистерски труд е улогата на надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група, пред и по добивањето на статус полноправни членки на Европската Унија.

Овој труд дава осврт и на улогата на надворешните политики на Вишеградската Група по донесување на договорот од Лисабон, како и поврзаноста со Заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија за време на нивните претседателствувања со Европската Унија.

Надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група пред добивањето на статус на полноправни членки на европската Унија

Дисолуцијата на Варшавскиот договор и создавањето на новиот геополитичко-безбедносен амбиент, принуди некои земји, со маргинална улога во блоковско-идеолошката поделеност, да побараат решение за таквата состојба преку субрегионална интеграција¹. По иницијатива на тогашниот претседател на Чехословачка Вацлав Хавал, три земји од Централна Европа донесоа одлука за регионално поврзување, познато како Вишеградска Група (V3). Инаугуративната средба на V3 се одржа во Братислава во април 1990 година, кога Претседателите на споменатите три земји разговараа за координација на политичките цели и синхронизација на чекорите на патот кон Европа.

Централна мисија на V3 беше фокусирана соработка на две клучни цели на нивната надворешна политика:

- Целосно разграничување на безбедноста од времето на Варшавскиот договор и интегративните структури на тој Договор
- Целосно фокусирање на земјите членки на Вишеградската Група кон стекнување статус на полноправни членки на Европската Унија и НАТО.

И покрај добро утврдените цели на V3, во периодот од 1993 до 1998 година, еволуцијата на активностите за остварување на тие цели имаше надолна линија. Таквите трендови се должеа на внатрешно-политичките случувања во Чехословачка, пред се дезинтегративните процеси и аналогно на тоа менувањето на форматот на Вишеградската Група од V3 во V4.

¹ Dangerfield M. 2008: The Visegrad Group in the Expanded European Union: From Preaccession to Postaccession Cooperation, East European Politics and Societies, Vol. 22, No 3, стр. 630 – 667 ISSN 0888-3254

Како период на повторно оживување на соработката на Вишеградската Група е 1999 година кога Чешка, Полска и Унгарија станаа полноправни членки на НАТО и Европската Унија. Со таков статус Словачка се стекна во 2003 година и со тоа се исполнија главните цели на надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група V4.

Надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група по добивањето на статус на полноправни членки на европската Унија

По добивањето статус на полноправни членки на Европската Унија и постигнувањето на главните цели на нивната надворешна политика, се постави дилема за оправданоста на понамашното постоење на Вишеградската Група V4². По одреден период на рефлексива, беше договорена работна рамка за соработка, која коинцидираше со крајот на Чешкото претседателство со Вишеградската Група. На тогашниот состанок, на највисоко ниво беше одлучено регионалната соработка на Вишеградската Група да продолжи со фокус на регионалните активности и иницијативи, како и засилување на идентитетот на Централно Европскиот регион.

Нивната соработка, во пост пристапната фаза се одвиваше во три насоки:

- Остварување на политичка соработка со цел остварување на заедничките интереси во меѓувладината арена на Европската Унија
- Постоење на соработка која ќе се темели на олеснување на пост пристапниот процес и ќе се фокусира не само кон извршувањето на обврските како нови членки на Европската Унија, туку и практична соработка и придонес во политиките на Европската Унија
- Вишеградската Група да се користи како алатка, која ќе им овозможи на земјите членки на V4 да ги внесат нивните интереси и експертските мислења во надворешната политика на Европската Унија.

Ваквата замислена активност на надворешната политика на Вишеградската Група ќе овозможи: европеизација на Украина и Европска перспектива за земјите од Западен Балкан.

² Dangerfield M. 2011: Visegrad Group cooperation and “Europeanisation” of new EU member states, <https://www.researchgate.net/publication/282870119>

Надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група по Договорот од Лисабон

Надворешната политика на Вишеградската Група коинцидареше со претседателствувањето на земјите членки на Европската Унија и аналогно се поставуваше прашањето дали самото претседателствување ќе ги унапреди интересите на Вишеградската Група во рамките на Европската Унија³⁴.

Првата од земјите членки која раководеше со ЕУ во период од шест месеци беше Чешката Република и нејзината програма беше насловена како "Европа без бариери" и заснована на три приоритети:

- Силна посветеност на Европската Унија во однос на политиката на Источно Европското соседство
- Засилување на енергетската безбедност на Европската Унија
- Инкорпорирање на повисок степен на заштита на човековите права и вметнување на надворешната демократска агенда во надворешната политика на Европската Унија.

Во однос на првиот приоритет, Чешка стратешки се позиционираше како иницијатор за нова политика на Европската Унија во однос на Источна Европа, чија цел генерално и беше припишувана на Европа⁵. Најголем акцент при своето претседателствување, Чешката Република посвети на вториот приоритет. Посветеноста на овој приоритет се должеше на хроничната зависност од снабдување со енергетски ресурси на Вишеградската Група од Руската Федерација. Со оглед на оваа зависност, Чешка се заложи за донесување на стратегија за засилена енергетска безбедност на Европската Унија, со што интересите на V4 се инкорпорираа во целните програми на Европскиот Совет. Во случајот на Чешката Република, постоеше преклопување на интересите на надворешната политика на Чешка и интересите на V4 на Европско ниво⁶.

На втората земја членка на V4 претседавач со Европската Унија, Унгарија, усвоената програма насловена како "Силна Европа" се базираше на следниве три приоритети⁷:

³ Dangerfield, M. 2009: The Contribution of the Visegrad Group to the European's „Eastern Policy“: Rhetoric or Reality? *Europe-Asia Studies* 61 (10): 1735–1755.

⁴ Bauerová H 2018: The V4 and European Integration, *POLITICS IN CENTRAL EUROPE* 14 (2018) 2 121

⁵ Bílková V and Matějková Š 2010: Human Rights in the Czech Foreign Policy, *Czech Foreign Policy in 2007–2009: An Analysis*, Institute of International Relations (IIR) Prague

⁶ Neuman, M 2017: The Visegrád Group as a Vehicle for Promoting National Interests in the European Union: The Case of the Czech Republic. *Politics in Central Europe* 13 (1): 55–67

⁷ Hungarian VG presidency program (2001/2002): Program for the Hungarian Presidency of the Visegrad Group 2001/2002. available at: <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency--programs/2001-2002-hungarian-110412>

- Разрешување на тогашната економска криза преку донесениот стратетигиски документ " Европа 2020"
- Воспоставување на одржлива енергетска политика, која во најголем дел ќе се однесува на нафтови што ќе го поврзе Централно - Европскиот регион
- Европеизација на земјите од Западен Балкан кон нивно полноправно членство во ЕУ и развој на источното партнерство преку проектот "Дунавски регион"

Вака воспоставената програма на Унгарското претседателствување со ЕУ не беше во целост исполнета поради примена на новодонесените правила по Договорот од Лисабон. Имено, според овие правила, земјата претседавач не ја претставува Европа како целина, не го раководи Европскиот Совет и не ги координира надворешните активности на Европската Унија.

Следна земја од V4 која претседаваше со Вишеградската Група беше Полска⁸⁹ и нејзината програма била насловена како "Европската интеграција како извор на растеж", која беше фокусирана на следниве приоритети:

- Справување со тогашната економска криза и подготвување на економска рамка за обезбедување средства за реализација на стратегијата "Европа 2020"
- Храна, енергија и одбрана
- Фокус на Европската отвореност и положбата на Европа во глобалниот поредок

Во тој контекст Полска го истакна источното партнерство и политиката на проширување и ја донесе програмата "Вишеград 4 Источно партнерство", со цел имплементирање на проекти за развој на демократијата, економската трансформација и регионалната соработка.

Словачка беше последната земја членка на V4 која претседаваше со ЕУ, во втората половина на 2016-та година, со програма базирана на следниве приоритети¹⁰:

- Економски силна Европа
- Модерен и унифициран пазарен простор
- Одржлива политика за развој и миграција

Најголем интерес на надворешната политика на Словачка беше посветен на одржлива соседска политика, источно партнерство и развивање на добри односи со земјите од Западен Балкан.

⁸ Kaminska J 2007: Europeanization of the Polish foreign policy, Political Perspectives EPRU 2007 Issue 2 (2)

⁹ Presidency Programs (2016): Program of the Polish Presidency in the Visegrad Group, July1, 2016 – June 30, 2017. available at: <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency--programs/>

¹⁰ Ogrodnik, L 2016: Slovak Presidency of the EU Council: Implications for the Visegrad Group. In. Bulletin PISM, No. 47 (897). available at: <http://www.pism.pl/publications/bulletin/no-47-897>

Поврзаноста на земјите членки на Вишеградската Група со заедничката надворешно-безбедносна политика на Европската Унија

Во однос на поврзаноста со заедничката надворешно-безбедносна политика на Европската Унија, земјите членки на Вишеградската Група имаа активен придонес.

Посветеноста на внатрешните прашања и надворешната соработка беше потврдена со Декларација, донесена во Братислава во 2011 година, на 20 годишнината од воспоставувањето на Вишеградската соработка (The Bratislava Declaration 2011)¹¹

Главната поврзаност на земјите членки на V4 со заедничката надворешно-безбедносна политика на Европската Унија се однесуваше на неколку области:

- Воспоставување на силна енергетска политика на Европската Унија во насока на намалување на зависноста со енергетско снабдување на Вишеградската Група од страна на Руската Федерација.
- Силна посветеност во однос на политиката на добрососедство од страна на земјите членки на ЕУ кон неевропските земји и соседи на Вишеградската Група
- Воспоставување на стратегија за миграција и азил со цел намалување на нелегалната миграција
- Заштита на надворешните граници на ЕУ од прелевање на конфликтите што се случуваат надвор од Европските граници
- Инкорпорирање на висок степен на почитување на човековите права и воспоставување на надворешна демократска агенда како составен дел на надворешната политика на ЕУ

1.2. ПРЕДМЕТ НА ИСТРАЖУВАЊЕ

Предмет на истражување на овој труд е теориското размислување за земјите членки на Вишеградската Група како безбедносна заедница, европеизација на нивната безбедносна политика и нивната безбедносна соработка

Вишеградската Група како безбедносна заедница

Концептот на безбедносните заедници кој теориски бил елабориран во 1957 година од страна на Karl Wolfgang Deutsch¹², се однесува на група луѓе кои се интегрирани до тоа ниво, што помеѓу нив постои вистинско взаемно уверување

¹¹ The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group, <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>

¹² Georgieva L 2010: Evropska Bezbednost, Filozofski fakultet Skopje

дека членовите на таа заедница нема да ги разрешуваат меѓусебните несогласувања по пат на сила, туку на поинаков начин.

Од самото формирање на Вишеградската Група целта беше преку политичка интеграција да се остварат економските, политичките и културните интереси на земјите членки на Вишеградската Група.

Вишеградска одбранбена соработка

Во основата на самото формирање на Вишеградската Група се напорите за развивање и зајакнување на регионалната соработка во воениот и одбранбениот контекст. Вишеградската Група беше платформа за политички консултации за теми поврзани со безбедноста и одбраната, со фокус на стимулирање на соработката во различни области од заеднички интерес, како што се развој на заеднички способности, интероперабилност на Вооружените сили на V4 (образование, обука и вежби) и воената индустрија (заеднички набавки).

Сепак, потенцијалот на регионалната соработка не беше целосно искористен. Имено, највисок приоритет во минатото беше да се фокусира на заедничката европска интеграција и членство во НАТО. Пристапувањето на Чешка, Унгарија и Полска во НАТО и подготвеноста за забрзување на интеграцијата на Словачка доведоа до поефикасни консултации за одбранбените и безбедносните прашања меѓу вишеградските земји. Кога Словачка стана членка на НАТО и сите земји од Вишеград се приклучија кон Европската Унија, интензитетот на соработката на V4 во областа на одбраната се намали.

Финансиската криза и воведувањето на новите концепти за соработка за развој на способностите, "NATO Smart Defence" и здружувањето и споделувањето на ЕУ донесоа потполно нов поттик за соработка на земјите од Вишеград во 2010 година. За поддршка на развојот на националните капацитети, регионалната соработка и зајакнување на врската помеѓу Централна Европа и Евроатланските структури, Вишеградската Група ги поддржуваше и двете иницијативи уште од самиот почеток.

Понатаму, заложбата за зајакнување на Евроатлантската безбедност со натамошна имплементација на Стратегискиот концепт на НАТО од 2010 година беше презентирана од страна на министрите за одбрана на V4 во декларацијата

"Одговорност за силно НАТО"¹³(Прага, 18 април 2012 година). Нивната посветеност дополнително беше потврдена во неколку заеднички изјави:

- Заедничко соопштение на министрите за одбрана на земјите од Вишеградската Група (Litoměřice, 4 мај 2012)¹⁴
- Соработка во развојните способности, солидарност во делењето на одговорностите (Варшава, 6 март 2013)¹⁵
- За поефективна и посилна заедничка безбедносна и одбранбена политика (Братислава, 18 април 2013)¹⁶

Соработката во одбраната на Вишеградската Група во последниве години заведе нова насока, кога соработката од координација на ставовите, беше проширена во други области (различно од воено-безбедносната сфера). Овие области вклучуваат неколку проекти започнати со перспектива за докажување на одржливоста на Вишеградската Група. За да се докаже решеноста за зајакнување на соработката во одбраната на Вишеградската Група, Претседателите на владите на V4 ја потпишаа заедничката изјава за унапредување на безбедноста и одбранбената соработка во Будимпешта (Будимпешта, 14 октомври 2013 година)¹⁷. Со ова се отвори ново поглавје во одбранбената соработка на V4.

Министри за одбрана на Вишеградската Група

Министрите за одбрана на Вишеградската Група беа задолжени да:

- подготват долгорочна визија за стратегијата за соработка во одбраната за да се поддржат напорите за заеднички развој на способностите
- ја зајакнат соработката во областа на обуката и вежбите на вооружените сили во V4 Формат и да одржуваат заеднички воени вежби на годишно ниво
- ги истражуваат можностите да се создаде рамка за зголемена соработка за планирањето на одбраната на ниво на V4, со цел да се идентификуваат нови можни области на одбранбената соработка меѓу V4 земјите.

Во март 2014 година, кога Министрите за одбрана на V4 потпишаа три документи од стратешко значење: Долгорочна визија на земјите од Вишеград

¹³ Declaration of the Visegrad Group—Responsibility for a Strong NATO:
<http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements/declaration-of-the>

¹⁴ Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group:
<http://www.visegradgroup.eu/calendar/2012/joint-communiqué-of-the>

¹⁵ Cooperation in Developing Capabilities, Solidarity in Sharing Responsibilities (Warsaw, March 6, 2013):
<http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>

¹⁶ For a More Effective and Stronger Common Security and Defence Policy (Bratislava, April 18, 2013)
<http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>

¹⁷ Budapest Joint Statement of the Visegrad Group Heads of Government On Strengthening the V4 Security and Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/budapest-declaration-of>

за продлабочување на нивната одбранбена соработка¹⁸, Рамка за зајакната соработка за планирање на одбраната на V4 и Меморандум за разбирање со цел основање на V4 EU BG (Battlegroup).

Во долгорочната визија беа наведени три клучни области на практична соработка:

- развој на способности, набавки и воена индустрија
- воспоставување на мултинационални единици и спроведување на прекугранични активности
- образование, обука и вежби.

Задача на Претседателите на Владите на V4

За понатамошно унапредување на соработката во одбраната на V4, Претседателите на Владите на V4 се состанаа во Будимпешта на 24 јуни 2014¹⁹ година и повикаа на уште поблиска регионална одбранбена соработка. За да ги поддржат резултатите од нивните разговори и да обезбедат исполнување на нивните задачи, ја потпишаа Декларацијата од Будимпешта на Претседателите на Владите на Вишеградската Група за новото отворање во V4 одбранбената соработка и ги задолжија Министерите за одбрана на V4 за:

- подготовка на Акционен План за одбранбената соработка на V4 и елаборирање на стратегијата за обука за време на Словачкото претседателство во Вишеградската Група
- истражување на можноста за зајакнување на соработката помеѓу V4 воените индустрии во областа на истражување и развој и производство
- истражување на опциите за заеднички проект за развој и набавки на универзална модуларна платформа за следење
- истражување на можностите за формирање постојана V4 модуларна сила која може да се користи како Вишеградски придонес во НАТО и ЕУ силите за брза реакција, како и во операции за управување со кризи, врз основа на искуството и знаењето стекнато со подготовка на V4 EU BG.

¹⁸Long Term Vision of the Visegrad Countries on Deepening their Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>

¹⁹ Budapest Declaration of the Visegrad Group Heads of Government on the New Opening in V4 Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/budapest-declaration-of0>.

Области на соработка

Трите најважни области на соработката во одбранбената политика на V4 беа идентификувани во документот: "Долгорочна визија на земјите од Вишеград за продлабочување на нивната одбранбена соработка"²⁰:

- развој на способности, набавки и воена индустрија
- воспоставување на мултинационални единици и спроведување на прекугранични активности
- образование, обука и вежби.

Апсолвирајќи дека соработката во областа на одбраната на V4 е придвижена во однос на минатиот период, веќе споменатите области се сметаат за основа за Акциониот план на одбраната за соработка на Вишеградската Група и оттогаш и се разработија на следните подобласти:

- Заедничка V4 ЕУ борбени групи
- Соработка за планирање на одбраната
- Заедничка обука и вежби
- Заеднички набавки и воена индустрија
- Воено образование
- Заедничка заштита на воздушниот простор
- Координација на позициите
- Комуникациска стратегија

Надворешна политика, надворешна и безбедносна политика и безбедносна соработка

Надворешна политика

Надворешна политика претставува инструмент на една политичка заедница која поседува стратегии кои се употребуваат за да се заштитат нејзините домашни и меѓународни интереси и да се одредат насоките на интеракција со другите државни и недржавни актери, при што одбраната на своите интереси може да биде составена од насилни и ненасилни средства^{21,22}.

²⁰ Long Term Vision of V4 Countries on Deepening their Defence Cooperation:

<http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>

²¹ Kenneth Waltz: Theory of International Politics. Addison-Wesley Publishing Company Reading, Massachusetts 1979

²²Zbigniew Brzezinski: The Grand Chessboard. Basic Books 1997

Надворешна и безбедносна политика

Надворешната безбедносна политика претставува алатка која настојува да ги разреши конфликтите со дипломатски средства и да поттикне меѓународно разбирање кое ќе

биде засновано на договорени одреби на меѓународното право, како и да овозможи одржување на мирот, засилување на меѓународната соработка, развој на демократските процеси, владеење на правото, како и почитување на човековите права и слободи²³²⁴.

Безбедносна соработка

Безбедносна соработка претставува таков вид на соработка, која се воспоставува меѓу две или повеќе политички заедници со цел зачувување на нивниот територијален интегритет и суверенитет, при што таквата соработка може да биде поставерегионално (ЕУ и НАТО) и подрегионално ниво, како што е примерот на поврзувањето на Полска, Чешка, Унгарија и Словачка во Вишеградската Група²⁵²⁶.

Операционална соработка меѓу земјите членки на Вишеградската Група во заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија

Во обид да ја засили својата улога како безбедносен актер на меѓународната сцена, во рамките на Заедничката надворешна безбедносна политика, Европската Унија воведо нова алатка - Европски борбени сили- EUBG (сили за брза реакција)²⁷.

Концептот на Европските борбени сили беше утврден на состанокот на Европскиот Совет во 1999 година во Хелсинки, каде беше донесен заклучок дека Европската Унија има потреба од сили за брза реакција, кои ќе претставуваат основна алатка за успешно извршување на Кризниот Менаџмент на ЕУ. Целта на Европските борбени сили е: По донесувањето на одлуката на Европскиот Совет за дејствување на Европските борбени сили, во рок од десет дена, треба да се распределат 1800 војници во радиус од шест илјади километри од Брисел. Значаен придонес во Европските борбени сили имаа земјите членки на

²³Dijkstra H and Vanhoonaeker S 2017: The Common Foreign and Security Policy, Online Publication Date: Jan 2017 DOI: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.155;

²⁴Wendt A 1999: Social Theory of International Politics, Cambridge University Press, 1999

²⁵ 25. Berenskotter FB 2008: A Theory of Interstate Security Cooperation, The London School of Economics and Political Sciences, <http://etheses.lse.ac.uk/2986/1/U615938.pdf>

²⁶Visegrad Group Defence Cooperation, <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>

²⁷ Paulech M and Urbanovská J 2014: Visegrad Four EU Battlegroup: Meaning and Progress. Obrana a strategie. 2014, roč. 14, č. 2, стр. 49-60.

Вишеградската Група. Првата земја членка која учествуваше во форматот на Европските Борбени сили беше Унгарија во 2007, заедно со словенечките и италијанските воени сили. Следни земји членки кои учествуваа во активностите на зедничките Европски борбени сили беа Чешка и Словачка. Следен пример на учество во зедничките Европски борбени сили, беше учеството на Полска и Словачка заедно со Германија, Летонија и Литванија во јуни 2010 година.

Мотивот на земјите членки на Вишеградската Група да воспостават зеднички борбени сили беше зголемен со сè почестите барања да се обезбедат воени способности за потребите на Европската Унија. Тие потреби беа придружувани со зголемениот број на безбедносни предизвици кои доаѓаа од европското соседство, како и зголемувањето на "pooling and sharing" иницијативите.

Воено инволвирање на земјите членки на V4 во меѓународните мисии

Со влегувањето во ОН, НАТО, а подоцна и во Европската Унија, земјите од V4 се обврзаа дека нивните армии ќе учествуваат во странски мисии за подобрување на евроатланската безбедност.

Чешка

Армијата на Република Чешка учествуваше во повеќе од 30 воени и мировни мисии во рамките на меѓународните обврски.

- EUTM Mali²⁸ - Мировна мисија во Мали под покровителство на ЕУ (40 војници)
- MINUSMA Mali²⁹ -Мировна мисија во Мали под покровителство на ОН(25 војници)
- NAVFOR Atalanta mission³⁰-Против пиратска воена операција вдолж Сомалискиот брег со цел на заштита на бродовите кои се дел од програмата за храна
- EUFOR Althea³¹- воена мисија во БиХ под покровителство на ЕУ
- ISAF mission Afghanistan³² - Воена мисија во Авганистан под покровителство на ОН (256 војници)

²⁸ EU Training Mission in Mali (EUTM Mali): http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/pdf/factsheet_eutm_mali_en.pdf

²⁹ UNITED NATIONS MULTIDIMENSIONAL INTEGRATED STABILIZATION MISSION IN MALI- MINUSMA: <https://minusma.unmissions.org/en>

³⁰ NAVFOR Atalanta mission: European Union Naval Force Operation Atalanta: <https://eunavfor.eu>

³¹ eufor althea - EEAS - Europa EU http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf

³² ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014): https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm

Словачка

На почетокот на својот развој, Република Словачка (СР) главно се фокусираше на мисиите на ОН. Подоцна Словачка го прошири своето учество во мисиите на НАТО и ЕУ:

- EUFOR Althea- воена мисија во БиХ под покровителство на ЕУ (38 војници)
- ISAF mission Afghanistan- Воена мисија во Авганистан под покровителство на ОН (66 војници)
- EUMM mission³³ – Мониторинг мисија под покровителство на ЕУ во Грузија
- UNFICYP³⁴- Мониторинг мисија под покровителство на ОН во Кипар (159 војници)
- UNTSO³⁵- Мониторинг мисија на ОН во Израел и Сирија

Унгарија

Унгарија во минатото испраќаше свои војници главно во рамките на мировните мисии на ОН. Во моментот околу 70% од војниците служат во операциите на НАТО, 20% во операциите на ЕУ и останатите 10% во операциите на ОН.

- EUFOR Althea- воена мисија во БиХ под покровителство на ЕУ (49 војници)
- KFOR³⁶ – Меѓународна мировна мисија во Косово под покровителство на НАТО (350 војници)
- UNFICYP- Мировна мисија под покровителство на ОН во Кипар (70-80 војници)
- EUTM Mali - Мировна мисија во Мали под покровителство на ЕУ
- EUFOR RCA³⁷ - Мисија за одржување на мирот во Централно Африканска Република под покровителство на ОН, водена од ЕУ
- MINUSCA³⁸ - Мисија за одржување на мирот во Централно Африканска Република под покровителство на ОН

Полска

Полска секогаш била значително вклучена во мисиите во Авганистан.

- ISAF mission Afghanistan- Воена мисија во Авганистан под покровителство на ОН (2600 војници)

³³ European Union Monitoring Mission in Georgia. <https://eumm.eu/>

³⁴ UNITED NATIONS PEACEKEEPING FORCE IN CYPRUS. <https://unficyp.unmissions.org/>

³⁵ United Nations Truce Supervision Organization. <https://untso.unmissions.org/>

³⁶ NATO peace support operation in Kosovo. <https://jfcnaples.nato.int/kfor>

³⁷ EU military operation to contribute to a secure environment in the Central African Republic. <http://www.eeas.europa.eu>

³⁸ United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic. <https://minusca.unmissions.org>

- KFOR – Меѓународна мировна мисија во Косово под покровителство на НАТО (240 војници)
- EUFOR Althea- воена мисија во БиХ под покровителство на ЕУ
- EUTM Mali - Мировна мисија во Мали под покровителство на ЕУ
- MINUSCA - Мисија за одржување на мирот во Централно Африканска Република под покровителство на ОН
- Baltic air-policing mission³⁹ - НАТО мисија за брза реакција на воздушната одбрана со цел да се заштити воздушниот простор над трите балтички држави
- Kuwait and Iraq fight against the Islamic state- испратени четири борбени авиони F-16 и 200 војници

Сите земји од V4 се активно вклучени во големите мисии на ОН, ЕУ и НАТО и се обидуваат да ги модернизират своите вооружени сили за да ги исполнат своите обврски за членство во овие организации.

1.3. ЦЕЛИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Цели на истражувањето на овој магистерски труд се:

- Да се согледа како регионалната политичко-економска соработка на земјите на V4 придонесува во зголемувањето на нивната безбедносна состојба
- Да се согледа како создавањето на безбедносна заедница придонесува за ненасилно разрешување на несогласувањето меѓу земјите на V4
- Да се согледа придонесот на регионалното поврзување во исполнувањето на целите на заедничката надворешно безбедносна политика на Европската Унија

Истражувачки Прашања

- Како формите на регионално поврзување на Вишеградската Група може да влијаат врз определбите на другите земји за добивање статус на полноправно членство во Европска Унија
- Дали создавањето на безбедносната заедница може да се примени при решавање на спорови кај различни земји
- Дали создавањето на безбедносната заедница на V4 како успешен модел може да се примени за регионално безбедносно поврзување на други земји

³⁹ NATO Air Policing - Allied Air Command: <https://ac.nato.int/page5931922/-nato-air-policing>

- Дали воспоставувањето на заедничката надворешно-безбедносна политика може да придонесе кон воспоставување на норми за мирољубиво решавање на несогласувањата меѓу одредени земји
- Дали зголемениот број на мировните и воените мисии може да има одлучувачко влијание во одржувањето на меѓународниот мир во нововоспоставениот геополитички амбиент

1.4. МЕТОДОЛОШКА РАМКА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

За изработката на овој магистерски труд ќе се користи следнава методологија: квалитативна анализа на извештаи и документи, од официјалните тела на државите и меѓународните организации, вклучени во истражувањето; квалитативна анализа на достапната литература со пребарување по клучни зборови: Вишеградска Група, заедничка-надворешно безбедносна политика, Европска Унија.

При тестирање на истражувачките тези, очекуваниот резултат треба да ја покаже полезноста од регионалната интеграција на V4 во насока на исполнување на целите на Заедничката надворешна безбедносна политика на Европската Унија.

Текот на истражувањето ќе го сочинуваат собирањето на потребните информации, документи и извештаи, нивната анализа и соодветен приказ во трудот.

Извештаи и документи од Европската Унија и земјите- членки на Вишеградската Група.

2. БЕЗБЕДНОСНА СОРАБОТКА ВО ЕВРОПСКИ КОНТЕКСТ

2.1 Безбедносни заедници и безбедносни комплекси

Безбедносни заедници

Концептот на безбедносната заедница беше воспоставен од страна на Karl Deutsch во 1957 година, како придонес кон истражувањето дека војната целосно ќе биде исклучена како средство за постигнување на политичките цели. Според Deutsch, безбедносната заедница претставува група на луѓе интегрирана во контекст на заедница и претставува верување од страна на поединците во рамките на групата дека постигнувањето договор ќе биде возможно само

доколку заедницата своите социјални проблеми ги разрешува преку процесот на мирољубива промена.

Мирољубивата промена беше дефинирана како решавање на социјалните проблеми преку институционализирани процедури без прибегнување кон употреба на сила со голем обем⁴⁰. Во насока на диференцирање на безбедносна заедница, Karl Deutsch идентификува два вида на безбедносни заедници:

- Амалгамски безбедносни заедници
- Плуралистички безбедносни заедници

Амалгамската безбедносна заедница, како на пр. САД, претставува таков тип на заедница кога две или повеќе претходно независни политички заедници формираат една поголема политичка заедница со заедничка влада. Спротивно на амалгамската безбедносна заедница, плуралистичката безбедносна заедница се состои од две или повеќе формално независни политички заедници кои се здружуваат меѓусебно со цел решавање на своите социјални проблеми по мирољубив пат.

Deutsch и неговите следбеници имаа сеопфатно истражување со цел да ги објаснат условите за создавање на безбедносна заедница и така креираните услови да се прошират на поголемите области во меѓународниот систем.

Вака поставената теорија за безбедносната заедница на Karl Deutsch беше во фаза на мирување се до завршувањето на Студената војна. Откако регионалната интеграција не доведе до формална унификација на суверени држави како што пост-воените федералисти често изразуваа надеж, современите истражувачи на концептот на безбедносна заедница го насочија своето внимание кон плуралистичкиот тип на безбедносна заедница со многу помал аспект на амалгамската безбедносна заедница.

Плуралистичката безбедносна заедница се потврди како издржан концепт на безбедносна заедница и успешната примена на европскиот континент поттикна многу истражувачи за нејзина апликација и надвор од европскиот континент.

Според Adler и Barnett⁴¹, развојот на безбедносната заедница содржи три фази и емпириски може да бидат идентификувани како:

- Заедници во зародиш
- Заедници кои поседуваат влијание
- Зрели безбедносни заедници

⁴⁰ Deutsch, Karl W. et al. (1957). *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. Princeton, NJ: Princeton University Press

⁴¹ Adler, Emanuel and Barnett, Michael, eds (1998a). *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press.

Во безбедносната заедница во зародиш, постојат само минимално дефинирани својства и еден транснационален регион кој се состои од суверени држави и граѓаните кои живеат во државите ги одржуваат очекувањата кои зависат од мирољубивата промена⁴² Од друга страна, зрелата безбедносна заедница вклучува аспект од взаемна помош и систем од правила кои се позиционирани меѓу суверената држава и регионална, централизираната влада. Вака конципираниот сооднос претставува посуверен систем, кој се состои од заеднички супранационални, национални и транснационални институции и на овој начин конципираните институции формираат колективен безбедносен систем.

Сепак, конструктивистичката реконцептуализација на безбедносната заедница оди подлабоко во однос на дефинирањето на трите развојни дебати на безбедносната заедница и според ваквата концептуализација безбедносната заедница има споделен идентитет, вредност и значење. На овој начин дефинирана безбедносната заедница претставува социјална конструкција, замислен или спознаен регион чии граници може, но и не мора да коинцидира со традиционалните географски граници⁴³. Терминот замислени заедници кој беше разработен од страна на Андерсон во 1990 година, значи дека некои членови на заедницата може да не се познаваат со други членови од заедницата, но се уште ја задржуваат менталната слика на заедницата. Традиционален конвенционален пример на замислена заедница, претставува примерот на нација – држава чија територијална големина ги оневозможува граѓаните меѓусебно да се познаваат. Во таа насока, за ваквиот тип на безбедносна заедница, од есенцијална важност се заедничкиот идентитет и заедничките вредности, поради фактот дека врските меѓу членовите на заедницата не може да се засноваат на блиска интеракција.

Како надополнување е објаснувањето на Karl Deutsch во однос на мирољубивата промена чиј концепт беше истражуван во потесен контекст, а кој според Adler и Barnett исклучува не само очекувања туку и подготовки за организирано насилство. Во истовреме целата теорија доби поинакво значење и сега концептот на мирољубивата промена се однесува на меѓудржавните односи и неупотребата на организирано насилство како средство за меѓудржавни несогласувања, каде длабочината на промената ретко се препознава. Оттука,

⁴² Adler, Emanuel and Barnett, Michael (1998b). "A Framework for the Study of Security Communities," in Emanuel Adler and Michael Barnett (eds), *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁴³ Bellamy, Alex J. (2004). *Security Communities and Their Neighbours: Regional Fortresses or Global Integrators?* New York: Palgrave Macmillan.

Wæver во 1998 година⁴⁴ спори дека Karl Deusch повеќе се справува со невоени безбедносни заедници и претежно е заинтересиран за однесувањето на државите во меѓународните односи.

Безбедносни комплекси

Првичен мотив за воспоставување на концептот на безбедносен комплекс произлегува од потребата да се промовира средно (субсистемско ниво на анализирање на безбедноста). Според подржувачите на овој модел, субсистемското ниво придонесува за поефикасна анализа на безбедносните прашања заради неколку причини:

- Последиците од анархичната структура на меѓународните односи се рефлектира и на посистемско ниво.
- На субсистемското ниво за разлика од национално или меѓународно ниво, може поедноставно да се објаснат изворите на заканите и начините како тие да се менаџираат
- На субсистемско ниво може да се извлечат и евентуално да се предвидат идните безбедносни закани⁴⁵

Поради овие предности, моделот на безбедносни комплекси беше развиен и употребен како аналитичка рамка во работата и истражувањето на претставниците на Копенхагеншката школа кои го дефинираат безбедносниот комплекс како група на држави чии примарни безбедносни грижи се доволно блиско поврзани што им овозможува нивните национални безбедности реално да не бидат одвоени.

Меѓународниот систем како целина содржи голем број на безбедносни комплекси од кои некои се вкрстуваат, а некои се претопуваат едни во други. Поради ваквите сложени шаблони, границата на секој одреден комплекс тешко може да се дефинира, а употребата на комплексот бара чувствителност кон ситуацијата во тие држави кои имаат доминантна позиција во повеќе од еден комплекс.

Со бројните анализи кои беа спроведени, се идентификуваа дополнителни предности на концептот на безбедносниот комплекс и тоа:

- Според моделот на безбедносниот комплекс, може да се отфрлат тврдењата дека улогата на големите сили во развојот на безбедноста на локално ниво има пресудно значење, односно може да се потврди дека

⁴⁴ Wæver, Ole (1998). "Insecurity, Security, and Asecurity in the West European Non-War Community," in Emanuel Adler and Michael Barnett (eds), *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press.

⁴⁵ Георгиева Л, Европска Безбедност; Филозофски факултет Скопје 2010

во развојот на безбедноста треба да се земе во предвид и влијанието на локалните фактори.

- Со воведување на идејата за основни структури на безбедносниот комплекс се создава основа за идентификување и процена на промените на регионалните параметри на безбедноста.

Една од можностите за употребата на концептот на безбедносен комплекс е анализирањето на глобалните безбедносни релации и тоа од аспект на влијанието и динамиките меѓу повеќе регионални безбедносни комплекси. Во тој контекст една од дефинициите која е развиена од базичната идеја на Karl Deutsch за безбедносен комплекс е таа на Копенхагенската школа, поточно на Buzan 2003⁴⁶, според кој безбедносниот комплекс е составен од група на држави чии примарни безбедносни перцепции и грижи се меѓусебно поврзани, и нивната национална безбедност не може да се реализира без меѓусебна поврзаност.

Во објаснувањето на безбедносниот комплекс, важно е дефинирањето на терминот регион како дел од овој концепт. Обидите да се дефинира регионот и регионализмот се присутни во бројната литература која се осврнува на овие концепти, но и на таа литература која се осврнува на значењето на овие концепти во рамките на регионалните безбедносни студии. Клучна појдовна точка на овие анализи е да се направи јасна дистинкција меѓу тоа што претставува регионално ниво и тоа што е на двете страни од регионалното ниво. Регионалниот пристап кон безбедноста ова ниво го поставува меѓу локалното и глобалното ниво⁴⁷. Врз основа на теоријата на регионален безбедносен комплекс, Buzan и Waever сметаат дека основната структура на регионалниот безбедносен комплекс (РБК) се потпира на четири клучни елементи:

- Границите на РБК кои го одвојуваат од неговите соседи
- Анархична структура, односно РБК мора да е составен од две или повеќе автономни единици
- Поларност, односно распоредување на моќта меѓу единиците
- Социјални релации/ конструкции кои се однесуваат на односот пријател/сојузник/непријател помеѓу единиците (Георгиева Л, Европска Безбедност).

Според композицијата на елементите неопходни да се дефинира регионален безбедносен комплекс, може да се издвојат и три можни правци на нивниот развој:

⁴⁶ Георгиева Л, Европска Безбедност; Филозофски факултет Скопје 2010

⁴⁷ Barry Buzan and Ole Wæver: Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge University Press - 2003

- Одржување на статус кво, што значи дека нема значајни промени во структурата на комплексот
- Внатрешна трансформација што значи дека настанува промена во внатрешната анархична структура, во поларноста или промена во релациите сојузник/непријател
- Надворешна трансформација со промена на границата (нови членки или спојување/раздвојување на РБК)

2.2 Безбедноста и мирот како заедничка вредност

Истражувањето за поврзувањето на мирот и безбедноста доминира во меѓународната мисла од најраниот период во историјата на меѓународната политика. Во последната декада од 19-тиот век за првпат меѓународните предлози беа представени повеќе како последица на страв од деструктивната моќ на војната отколку како резултат на нејзината појава и оваа тенденција продолжи и во 20-тиот век, каде избувнувањето на војната и одржувањето на мирот претставуваат есенцијална грижа за политичката мисла.

Концептот на мирот традиционално е придружуван со состојбите во меѓународните односи и пошироко гледано може да бидат идентификувани три вида на вакви состојби: војна, мир и состојба на не-војна. Првата состојба војна укажува на постоење на услов на моментални вооружени конфликти кои се случуваат меѓу државите, додека состојбата на мир значи отсуство на таков вид на конфликти. Третата состојба- не-војна индицира дека конфликтот или трката во вооруѓување меѓу одредени држави веројатно ќе создаде рамка на нивните конфронтирани односи.

Истражувањето на концептот на мир е честопати комбиниран со концептот на безбедност каде Повелбата на Обединетите Нации⁴⁸ ја истакнува нејзината фундаментална цел: одржување на меѓународниот мир и безбедноста. Помеѓу концептот на мир и концептот на безбедност постои значајна дистинкција, каде концептот на мир се фокусира на состојбата на меѓународните односи, додека концептот на безбедност е поврзан со активностите на актерите во меѓународната политика.

Историски гледано, безбедноста претставува есенцијална вредност и ултимативна цел во однесувањето на политичките заедници. Истражувачите во областа на меѓународната политика во 20-тиот век имаа заедничко разбирање на концептот на безбедноста и набљудуван од традиционален контекст,

⁴⁸ Available at: <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>

безбедноста имплицира дека една држава е слободна од закана од војна и се чувствува безбедна од потенцијалните надворешни агресори, како и дека е способна да ги извршува нејзините национални интереси следствено на тоа да ги заштити своите фундаментални интереси.

Традиционален пристап за мирот и безбедноста

Според повеќето современици во истражувањето на меѓународната политика како традиционалниот пристап во проучувањето на концептот на мирот и безбедноста ги истакнуваат двата најистакнати концепти:

- Баланс на моќ
- Колективна безбедност

Концептот на Баланс на моќ се заснова на фактот дека рамномерноста на воената моќ помеѓу индивидуалните држави и држави групирани во алианси е фундаментална претпоставка за одржување и зачувување на меѓународниот мир и безбедност.

Ваквиот аргумент се заснова на претпоставката дека сите држави се мотивирани од желбата да постигнат супремација во однос на другите земји, но најверојатно нема да го превземат тој чекор поради ризик од нивно сопствено преживување. Ова значи дека во насока на постигнување на мирот, треба да се постигне баланс и рамномерност во воената сила помеѓу различни држави или групи на држави во меѓународниот систем. Како рецепт за постигнување на мирот, концептот на баланс на моќ има неколку недостатоци кои не претставуваат само теоретски претпоставки и тоа се:

1. За да профункционира концептот на баланс на моќ како инструмент за одвркање од војна, секоја држава ќе треба прецизно да ја евалуира воената моќ на другата/другите земја/и и да утврди дали балансот на моќ постои. До извесен степен тоа е возможно доколку се направи евалуација на балансот на моќ каде изворот на националната моќ е стриктно поврзана со нумеричката сила на сопствената воена моќ.
2. Теоријата на баланс на моќ ја потврдува совршената рационалност во донесувањето на одлуките од страна на политичките лидери кои ќе се одлучат да се ангажираат во воени активности. Со ова се потврдува дека пред да се донесе одлука за учество на државата во воени активности, државата ќе треба да ја евалуира воената моќ и способностите на непријателските држави и да донесе рационална одлука која ќе биде втемелена на извојување победа во евентуалниот воен судир.
3. И теоријата и практиката ја потврдуваат екстремната тешкотија од инжињеринг на балансот на моќ, дури и кога Балансот на моќ ќе биде

достигнат. Со континуирата тенденцијата на секоја држава да стекне супремација версус рамномерност, можно е државите да западнат во ситуација позната како безбедносна дилема. Обидите на државите да ја засилат својата сопствена безбедност независно од нивните намери, несомнено ќе води кон намалување на безбедноста на другите држави иако овие нивни одлуки ќе се дефинираат како дефанзивни. Според тоа, и доколку балансот на моќ биде постигнат, тој ќе биде со краток рок и нема да претставува долгорочно решение во одржувањето и зачувувањето на меѓународниот мир и безбедност.

Под влијание на реализмот на Томас Хобс, новата дисциплина- меѓународни односи, либерализмот на Видроу Вилсон и револуционизмот на Карл Маркс, претставниците на државите и современите во оваа област развија цел опсег на пристапи со цел разрешување на проблемот на меѓудржавната војна: разоружување, судско поставување на меѓудржавните несогласувања, демократизација на државите, мировното образование, меѓународните организации и институции, светскиот федерализам, како и колективната безбедност.

Помеѓу новите пристапи кон постигнување на меѓународен мир, пристапот на колективна безбедност и неговиот безбедносен аранжман е единствениот пристап кој би можел да го замени дискредитираниот систем на баланс на моќ. Системот на колективна безбедност кој за првпат беше воспоставен за време на делувањето на Лигата на Народите, претставува систем во кој сите држави се согласуваат и обврзуваат дека ќе превземат соодветна активност против било кој надворешен субјект кој го нарушува меѓународниот мир.

Ова значи дека ниту една држава не е доволно моќна да се спротивстави на останатите држави во меѓународниот поредок и како последица на тоа, нејзиното почнување на воени активности не би имал значаен рационален контекст. Сепак, вака воспоставениот систем на колективна безбедност под покровителство на Лигата на Народите покажа некои примарни слабости во однос на тоа дека не беше возможно да делува против унилатералните акции на воено најмоќните држави при прекршувањето на меѓународниот мир и безбедност.

Воспоставувањето на Организацијата на Обединетите Нации и донесената Повелба имаа за цел да ги принудат своите држави – членки од употреба на сила со цел разрешување на нивните меѓусебни несогласувања и да обезбедат колективна помош во случај кога некоја држава-членка ќе биде нападната.

Иако системот за колективна безбедност беше воспоставен во еден од најневралгичните периоди во историјата на модерното човештво помеѓу двата спротивставени политичко-идеолошки блока, предводени од САД и СССР и

подеувањето на еден многу силен инструмент во Советот на Безбедност на Обединетите Нации-правото на вето, системот за колективна безбедност покажа дека претставува вистински инструмент и додадена вредност во насока на одржување на меѓународниот мир и безбедност во таква констелација на меѓународните односи.

2.3 Теории за европски интеграции и нивната апликација на полето на Европската надворешна политика

Теоријата за Европска интеграција заедно со традиционалната анализа на надворешната политика и теоријата на меѓународните односи ја сочинуваат една од најголемите истражувачки традиции низ кои Европската надворешна политика е анализирана и концептуализирана⁴⁹. Теоријата за Европска интеграција, сепак, не претставува хомогена истражувачка агенда, туку опфаќа широк опсег на теоретски пристапи кои се разликуваат во однос на нивните епистимолошки прифаќања, онтолошки претпоставки и нивните аналитички фокуси.

Теоријата за Европска интеграција и нејзината апликација на полето на Европската надворешна политика ја сочинуваат четири главни теоретски пристапи и тоа:

- Федерализам
- Нео-функционализам
- Интер-говерментализам
- Пристап на владеење
- Анализа на политичка мрежа

Федерализам

Иако федерализмот настојува да означи различни нешта за различни луѓе во различен контекст и во различно време⁵⁰, сепак со Федералистичката теорија може да се идентификуваат одреден број на зеднички својства кои ќе се аплицираат на европската интеграција. Како прво, федерализмот настојува да биде понормативен отколку аналитичен во контекст на дискурсот зошто суверените држави би требало да формираат федерација, а не зошто тие би можеле да формираат федерација.

⁴⁹ Smith, M.E. (2008) 'Researching European Foreign Policy: Some Fundamentals', *Politics*, 28 (3), 177-187.

⁵⁰ Burgess, M. (ed.) (1996) 'Federalism and the European Union', Special Issue of *Publius: The Journal of Federalism*, 26 (4).

Второ, федералистите широко се согласуваат дека нациите држави го изгубиле правото на нивната сопственост од моментот кога тие не можат да ја гарантираат политичката и економската безбедност на своите граѓани⁵¹.

Трето, една федерација се карактеризира со поделба на моќта меѓу две или повеќе нивоа на власт, еден федерален центар и нејзини конститутивни единици, каде централната власт директно оперира во однос на своите граѓани-процес кој се постигнува како резултат на доброволен трансфер на моќта од членките на нејзините конститутивни единици, а не употреба на сила. Според тоа, федерализмот генерално се гледа како начин на спојување на претходно разделените автономни територијални единици, кои ќе создадат нова форма на заедница со централна влада, при што единиците ќе задржат некои од своите моќи. Федералистичката теорија на Европската интеграција е релативно тивка во однос на прашањето на Европската надворешна политика. Достигнувањето на заедничката безбедносна и одбрамбена политика претставува фундаментална цел за федералистичкиот проект. Ваквите политики, генерално се резервирани за централната влада, со оглед на фактот дека федерацијата ја има последната контрола во однос на инструментите на безбедност и насилство со цел окончување на конфликтот меѓу конститутивните единици⁵². Федералистичките теоретичари генерално ги интерпретираа чекорите преземени од европската политичка соработка преку заедничката надворешна и безбедносна политика кон заедничката безбедносна и одбрамбена политика, како активности кон пофедерална Европа.⁵³

Во однос на политиката на проширување, федерализмот го истакна предизвикот за здржување на единството и различноста и во политиките на Европската Унија и во политиките на Европските институции. Едно потенцијално преценување на различноста би требало да биде балансирано низ заштита на европското право исто како и понатамошни скршнувања на компетенцијата кон Европските институции.⁵⁴ Една од критиките кои и се припишуваат на федералистичката теорија е претераниот фокус на завршниот фокус на интеграцијата без да се посвети доволно внимание како да се стигне до самата интеграција.

⁵¹ Spinelli, A. (1972) *The European adventure: tasks for the enlarged Community*. C. Knight.

⁵² Andreatta, F. (2011) 'The European Union's International Relations: A Theoretical View', in C. Hill and M. Smith (eds.), *International Relations and the European Union*. Oxford: Oxford University Press, стр. 21-43.

⁵³ Burgess, M. (ed.) (1996) 'Federalism and the European Union', *Special Issue of Publius: The Journal of Federalism*, 26 (4).

⁵⁴ Burgess, M. (2009) 'Federalism', in A. Wiener and T. Diez (eds.), *European Integration Theory*. Oxford University Press, стр. 25-44.

Нео-функционализам

Недостатокот на значителна содржина во динамиката на процесот на интеграција беше премостен од страна на нео-функционалистичките истражувачи⁵⁵⁵⁶ при што базичните нео-функционалистички претпоставки можат да бидат сумирани на следниов начин:

1. Самата дефиниција на Процесот на интеграција наведува дека процесот на интеграција постојано еволуира и има своја сопствена динамика
2. Регионалната интеграција се карактеризира со повеќекратни различни и променливи актери, посебно супранационални актери кои формираат коалиции преку структурите на владите⁵⁷
3. Одлуките што се донесуваат од националните актери кои имаат капацитет да научат од нивните искуства и да носат заеднички одлуки, а исто така да ги менуваат и нивните преференци⁵⁸
4. Предност се дава на постепеното донесување на одлуки во однос на големите дизајни, каде се чини дека маргиналните прилагодувања се често поттикнати од неочекуваните последици на претходните одлуки

Нео-функционалистичката концепција за промена е силно поврзана со забелешката на прелевање, каде генерално се идентификувани три вида на прелевање: функционално, политичко и култивирано прелевање.⁵⁹ Притисоците во однос на функционалното прелевање се случуваат кога првобитно утврдената цел може да биде постигната само со превземање на дополнителни интегративни активности.⁶⁰ Основата за развој на ваквите притисоци лежи во независноста на политичките сектори при што индивидуалните сектори и прашањата во тие области настојуваат да бидат така независни во модерната политика и економија, што претставува тешкотија да се изолираат овие сектори од останатите сектори.⁶¹

Функционалните притисоци се однесуваат на различни внатрешни независности, односно на тензиите и контрадикциите што потекнуваат одвнатре или кои се во блиска корелација со проектот на Европската интеграција и неговите политики, кои ги поттикнуваат креаторите на политиката да превземат

⁵⁵ Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe : political, social, and economic forces, 1950-1957*. Stanford University Press, 1958

⁵⁶ Lindberg, L. N. (1963) *The political dynamics of European economic integration*. Stanford University Press.

⁵⁷ Haas, E. B. (1964) *Beyond the Nation State*. Stanford University Press; Revised ed. edition (December 1, 1964)

⁵⁸ Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe : political, social, and economic forces, 1950-1957*. Stanford University Press, 1958

⁵⁹ Tranholm-Mikkelsen, J. (1991) 'Neo-functionalism: Obstinate or Obsolete? A Reappraisal in the Light of the New Dynamism of the EC', *Millennium-Journal of International Studies*, 20(1): стр. 1-22.

⁶⁰ Lindberg, L. N. (1963) *The political dynamics of European economic integration*. Stanford University Press.

⁶¹ Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press.

дополнителни интегративни чекори со цел да ги постигнат нивните првобитно утврдени цели. Политичкото прелевање го опфаќа процесот според кој националните елити треба да имаат перцепција дека проблемите од значителен интерес неможат ефективно да бидат адресирани на домашно ниво и тоа би водело до еден постепен научен процес според кој елитите треба да направат промена во однос на нивните очекувања, политичките активности, и според Haas⁶² дури и да ја променат лојалноста кон еден нов Европски центар. Аналогно на тоа, националните елити треба да промовираат понатамошна интеграција односно да овозможат политички стимул на самиот процес.

Култивираното прелевање се однесува на улогата на супранационалните институции кои стануваат агенти на процесот на интеграција, затоа што тие најверојатно ќе имаат придобивки од прогресијата на самиот процес.

Нео-функционалистите во помал обем се фокусирани во интеграцијата во доменот на надворешната политика, каде Haas ја истакнува потребата за соработка меѓу земјите-членки во меѓународните економски институции како на пр. GATT и ОЕЕС. Истовремено Haas ги идентификува притисоците што произлегуваат од царинската Унија, внатрешната интеграција погенерално, како и специфичните правила и норми на засегнатите меѓународни институции.

Во подоцнежниот период нео-функционализмот не беше употребуван во проширен контекст со цел да се концептуализира или објасни Европската надворешна политика. Неколку автори го илустрираа неофункционализмот како целосна теорија во европската надворешна политика, при што предпристапниот период, периодот на проширување и соседската политика, беа областите во кои нео-функционализмот имаше силна примена во Европскиот интегративен проект.

Интер-говерментализам (меѓувладин пристап)

Главната претпоставка на која се темели меѓувладиниот пристап е дека развојот на Европската интеграција се темели на интересите на државите, како и последиците од спогодување на Европско ниво и интеграцијата може да се случи само ако има перманентно надминување на добивките и загубите за нациите - држави. За подржувачите на овој пристап, владите се најважни актери во процесот на интеграцијата, додека улогата на супранационалните институции е ставена во втор план.

Во таа насока, државите само го трансферираат својот суверенитет кон институциите каде потенцијалните заеднички придобивки се големи, но

⁶² Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press.

истовременео напорите да се обезбеди безбедносна усогласеност од страна на другите држави преку децентрализираните средства ќе бидат неефективни и следствено, на супранационалните институции им се одрекува било какво значајно независно делување и тие претставуваат предмет на надополнување од страна на политичките заедници.

Moravcsik⁶³ во неговото истражување за меѓувладиниот пристап тргнува од класичниот меѓувладин пристап кој смета дека националните интереси се зголемуваат во контекст на државната перцепција за нејзината релативна положба во меѓународниот систем. Сепак, Moravcsik смета дека националните преференци се зголемуваат во контекст на домашната политика на една држава и дека тие произлегуваат од динамичките политички процеси во една држава, иако примарниот извор на интеграцијата лежи во интересите на самите држави и аналогно на тоа, секоја држава својата релативна моќ ја применува во преговорите за спогодба.

Во однос на Европската надворешна политика, претставниците на класичниот меѓувладин пристап се прилично скептични во однос на перспективата на интегративниот процес, со оглед на тоа што оваа политичка област се смета за област на високата политика и го допира прашањето на националниот суверенитет. Ефективната соработка зависи од испреплетеноста на националните интереси каде во областа на надворешната политика таква конвергенција е речиси неверојатно затоа што државите настојуваат да имаат различни интереси во оваа политичка област. За време на Студената Војна земјите членки на Европската Заедница имаа различни надворешно политички интереси во однос на Европската безбедност и одбрана. Како пример може да се истакне настојувањето на Францускиот Претседател Шарл Де Гол да го предизвика американското менторство на Европскиот континент, но другите Земји – Членки не беа подготвени да ја предизвикаат американска хегемонија и според тоа да ризикуваат загуба на заштитната моќ од страна на САД.⁶⁴

Освен од поприлично експлицитните апликации на класичниот и либералниот меѓувладин пристап кон Европската надворешна политика, многу автори ја гледаат Европската надворешна политика, посебно Заедничката надворешно безбедносна политика од меѓувладина перспектива помалку имплицитно. Забелешките за најнизок заеднички именител, важноста на националните интереси, контролата на Земјите – Членки и меѓувладиниот дизајн, во голем дел

⁶³ Moravcsik, A. (1998) *The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Ithaca, NJ: Cornell University Press.

⁶⁴ Hoffmann, S. (1966) 'Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe', *Daedalus*, 95 (3): 862-915.

на Европската надворешна политика за еден долг период претставуваат појдовна точка во оваа политичка област. Меѓувладиниот пристап се применува на научен и поприлично опишен начин без притоа да се истражат основните меѓувладини својства експлицитно или систематски.⁶⁵

Како надолнување, меѓувладиниот пристап е семантичка, ако не и концептуална точка која ќе го објасни мноштвото на хибридни термини и концепти како на пр. меѓувладиниот заснован Бриселски приод⁶⁶, супранационалниот меѓувладин приод⁶⁷, делиберативниот меѓувладин пристап⁶⁸⁶⁹, демократски меѓувладин пристап⁷⁰ или рационализиран меѓувладин пристап.⁷¹

Пристап на владеење

Од почетокот на 1990-та година, пристапот на владеење е често прифатен со цел да се анализираат и објаснат процесите на политичка формулација и имплементација во Европската Унија.⁷²⁷³⁷⁴ Без разлика на мноштвото теоретски состојби и испреплетувачки опсег на области на апликација, повеќето од теоретските рамки кои се засноваат на пристапот на владеење, споделуваат две заеднички карактеристики: како прво, главниот аналитички фокус лежи во истражувањето на влијанието на политичкиот систем на Европската Унија во однос на процесите за донесување на одлуки и политичка имплементација на Европско и на домашно ниво; второ, владиниот пристап ќе се соочи со институционално ориентирана перспектива која скршнува од државоцентричен поглед на меѓународната и Европската политика кон една перспектива што ќе ја

⁶⁵ Gillespie, R. (2011) 'The Union for the Mediterranean: An Intergovernmentalist Challenge for the European Union?', *Journal of Common Market Studies*, 49(6): 1205-1225.

⁶⁶ Allen, D. (1998) 'Who speaks for Europe? The search for an effective and coherent external policy', in J. Peterson and H. Sjursen (eds.), *A Common Foreign Policy for Europe? Competing Visions of the CFSP*. Abingdon: Routledge, стр. 41-58.

⁶⁷ Howorth, J. (2010) 'The Political and Security Committee: A Case Study in "Supra-national Inter-governmentalism"?' in *Cahiers Européens* (Paris: Sciences Po).

⁶⁸ Puetter, U. (2003) 'Informal Circles of Ministers: A Way Out of the EU's Institutional Dilemmas?', *European Law Journal*, 9(1): 109-124.

⁶⁹ Sjursen, H. (2011) 'Not so intergovernmental after all? On democracy and integration in European Foreign and Security Policy', *Journal of European Public Policy*, 18(8): 1078-1095.

⁷⁰ Sjursen, H. (2011) 'Not so intergovernmental after all? On democracy and integration in European Foreign and Security Policy', *Journal of European Public Policy*, 18(8): 1078-1095.

⁷¹ Wessels, W. and Bopp, F. (2008) 'The institutional architecture of CFSP after Lisbon Treaty – Constitutional, break-through or challenges ahead?', *Challenge Liberty & Security*.

⁷² Jachtenfuchs, M. (2001) 'The Governance Approach to European Integration', *Journal of Common Market Studies*, 39(2): 245-264.

⁷³ Kohler-Koch, B. and Rittberger, B. (2006) 'Review Article: The 'Governance Turn', in *EU Studies*', *Journal of Common Market Studies*, 44(1): 27-49.

⁷⁴ Stephenson, Paul (2013) 'Twenty years of multi-level governance: "Where Does It Come From? What Is It? Where Is It Going?"', *Journal of Common Market Studies*, 20(6): 817-837.

земе во предвид улогата на недржавните актери во креирање на политиката и процесите на имплементација. Односот помеѓу државните и недржавните актери се карактеризира како нехиерархиски и взаемно зависен однос.⁷⁵⁷⁶

Во однос на политиките на Европската Унија, концептот на повеќеслојното владеење⁷⁷⁷⁸, потврдува дека компетенциите во донесувањето на одлуките и моќта не претставуваат исклучива надлежност на Земјите – Членки на Европска Унија, туку ваквите надлежности се споделени и од страна на супранационалните институции (Европската Комисија, Европскиот Парламент, Европскиот суд на правдата) и споменатите надлежности се делегираат на различни новоа (супранационално, национално и регионално).

Во своите истражувања Smith⁷⁹, ја потврдува апликативноста на концептот на повеќеслојно владеење на Заедничката надворешно безбедносна политика на Европската Унија. Повеќекратното владеење се дефинира како споделување на власта преку институционализиран хиерархиски структуриран сет на актери со различни степени на кохерентност, посветеност на нормите на Европската Унија и ресурсите на моќ. Тој истакнува четири главни услови кои влијаат на тенденцијата за оптимално повеќеслојно владеење:

1. Вродените карактеристики на одредено политичко прашање кое се разгледува, особено временската рамка и степенот на инволвирано насилство;
2. Етапи во циклусот на креирањето на политики на Заедничката надворешно безбедносна политика на Европската Унија;
3. Новост во однос на политичката одлука
4. Генерални карактеристики за Земјите – Членки на Европската Унија

Употребата на пристапот на владеење како теоретски објектив во студиите за Европската надворешна политика не е ограничен на студијата на Заедничката надворешно безбедносна политика и Заедничката безбедносно одбрамбена политика на Европската Унија.

Во контекст на проширувањето и соседската политика на Европската Унија, концептот на надворешно владеење се употребува да се опише и објасни

⁷⁵ Hix, S. (1998) 'The study of the European Union II: the "new governance" agenda and its rival', *Journal of European Public Policy*, 5(1): 38-65.

⁷⁶ Jachtenfuchs, M. (1997) 'Conceptualizing European Governance', in K.E. Jørgensen (ed.) *Reflective Approaches to European Governance*, New York: St. Martin's Press, 39-50.

⁷⁷ Hooghe, L. and Marks, G. (2001) *Multi-level Governance and European Integration*. New York.

⁷⁸ Marks, G. (1993) 'Structural Policy and Multilevel Governance in the EC', in A. Cafruny and G. Rosenthal (eds.), *The State of the European Community*. Boulder, CO: Lynne Rienner, стр. 391-410.

⁷⁹ Smith, M.E. (2004) 'Toward a theory of EU foreign policy-making: multi-level governance, domestic politics, and national adaptation to Europe's common foreign and security policy', *Journal of European Public Policy*, 11(4): 740-758.

експанзијата на правилата и нормите на Европската Унија надвор од нејзините формални граници.⁸⁰⁸¹⁸²⁸³⁸⁴⁸⁵ Надворешното владеење е концептуализирано како проширување на легалните, институционалните, геополитичките и културните граници со што се дефинираат правата за учество во создавањето на политиката на Европската Унија.⁸⁶

Анализа на политичка мрежа

Тесно поврзан со концептот на владеење на правото е концептот на Анализа на политичка мрежа⁸⁷⁸⁸⁸⁹⁹⁰, кој ја споделува основната карактеристиката на концептот на пристапот на владеење за нехиерархиската и полицентричната природа на политичкиот систем на Европската Унија. Според Peterson⁹¹, концептот на политичката мрежа може да биде дефиниран како арена за медијација на интересите на владите и интересните групи. Терминот мрежа имплицира дека групата на актери ги претставуваат повеќеслојните организации кои имаат меѓусебна интеракција и ги споделуваат информациите и ресурсите. Терминот медијација укажува дека мрежите вообичаено претставуваат амбиент што ја олеснува реконсилијацијата и креира компромис меѓу различните интереси кои ги доведуваат во опасност последиците во некој значаен политички сектор.

⁸⁰ Filtenborg, M.S., Gänzle, S. and Johansson, E. (2002) 'An Alternative Theoretical Approach to EU Foreign Policy: "Network Governance" and the Case of the Northern Dimension Initiative', *Cooperation and Conflict* 37(4): 387-407.

⁸¹ Freyburg, T., Lavenex, S., Schimmelfennig, F., Skripka, T. and Wetzel, A. (2009) 'EU promotion of democratic governance in the neighbourhood', *Journal of European Public Policy*, 16(6): 916-934.

⁸² Friis, Lykke and Murphy, Anna (1999) 'The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries', *Journal of Common Market Studies*, 37(2): 211-232.

⁸³ Gänzle, S. (2009) 'EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis', *Europe-Asia Studies*, 61(10): 1715-1734.

⁸⁴ Lavenex, S. (2004) 'EU external governance in "wider Europe"', *Journal of European Public Policy*, 11(4): 680-700.

⁸⁵ Lavenex, S. and Schimmelfennig, F. (2009) 'EU rules beyond EU borders: theorizing external governance in European politics', *Journal of European Public Policy*, 16(6): 791-812.

⁸⁶ Gänzle, S. (2009) 'EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis', *Europe-Asia Studies*, 61(10): 1715-1734.

⁸⁷ Peterson, J. (1995) 'Policy Networks and European Union Policy-Making: A reply to Kassim', *West European Politics*, 18(2): 389-407.

⁸⁸ Peterson, J. (2009) 'Policy Networks', in A. Wiener and T. Diez (eds.): *European Integration Theory*, 2nd Edition, Oxford, стр. 105-124.

⁸⁹ Peterson, J. and Bomberg, E. (1999) *Decision-Making in the European Union*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

⁹⁰ Rhodes, R.A.W. and Marsh, D. (1992) 'New Directions in the Study of Policy Networks', *European Journal of Political Research*, 21: 181-205.

⁹¹ Peterson, J. (1995) 'Policy Networks and European Union Policy-Making: A reply to Kassim', *West European Politics*, 18(2): 389-407.

Во полето на студиите на Европската надворешна политика, анализата на политичката мрежа многу ретко се имплицира како индивидуален теоретски пристап и нејзината примена е во комбинација со другите теоретски перспективи и со тоа се прифаќа повеќеслојна мрежна перспектива за анализа. Krahmann^{92,93}, спори дека последицата од процесот на донесување на одлуки со мрежен пристап преку транснационалните и трансвладиите граници е детерминиран со употребата на зголемениот број на актери, со цел да ги променат преференциите на нивните спротивставени страни на начин кој ќе ги фаворизира нивните стратешки интереси. Фокусирајќи се на процесите на утврдување на агендата, донесување на одлуки и имплементација во заедничката надворешна и безбедносна политика Winn⁹⁴ илустрира дека анализата на политичката мрежа со цел да се разберат заедничките дејствувања на заедничката надворешна и безбедносна политика има додадена вредност. Во насока на наведеното може да се истакне примерот на администрацијата на Европската Унија во Мостар, каде авторите демонстрираат дека во сите етапи на политичкиот циклус, политичките експерти и специјалисти од различни институции како на пр. Советот за општи работи на Европската Унија, Европската Комисија, Европскиот Парламент, Земјите-Членки, ОБСЕ и НАТО, обликуваа процес на однесување на одлука и придонесоа за снабдување со ресурси неопходни за имплементирање на одлуките преземи од страна на Европската Унија.

Според сето наведено може да се заклучи дека, освен федералистичкиот концепт кој настојува да ја објасни Европската интеграција од понормативна перспектива, останатите теории и пристапи го споделуваат фокусот на објаснување на процесите и последиците од соработката во полето на Европската надворешна политика. Со други зборови, Европската надворешна политика се третира како зависна варијабла, особено од страна на неофункционалистичкиот и меѓувладиниот концепт, исто како и од страна на анализата на политичката мрежа и новиот институционализам, додека пристапот на владеење се фокусира на тоа како создавањето на системот за владеење на Европската надворешна политика има влијание во однос на надворешните актери и самите процеси на Европската Унија.

⁹² Krahmann, E. (2003a) *Multilevel Networks in European Foreign Policy*. Aldershot: Ashgate.

⁹³ Krahmann, E. (2003b) 'Conceptualizing Security Governance', *Cooperation and Conflict*, 38(1): 5-26.

⁹⁴ Winn, N. and Lord, C. (2001) *EU Foreign Policy Beyond the Nation-State*. Basingstoke: Palgrave.

3. НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА И ЕВРОПЕИЗАЦИЈА НА НАДВОРЕШНАТА ПОЛИТИКА

3.1 Надворешна политика

По потпишувањето на Вестфавскиот мировен договор и завршувањето на Првата и Втората светска војна, дојде до зголемен раст на нациите - држави во меѓународниот систем и краен епилог на ваквиот процес беше создавање на интеракција меѓу нациите - држави. Во таа насока, формирањето на Организацијата на Обединетите Нации, како и процесите на деколонизација, придонесоа земјите кои беа под колонизаторска власт повторно да станат суверени држави и со тоа да остварат импакт на интеракција меѓу политичките заедници. Ваквата активност на политичките заедници резултираше со создавање на надворешна политика со цел да се детерминираат и идентификуваат одлуките и стратегиите и крајот на интеракцијата на една држава со друга.

Во овој контекст, модерниот свет на глобализацијата, проширувањето, продлабочувањето и забрзувањето на глобалната интерконективност, придонесе за поголема интеракција меѓу државите. Со тоа се создаде стојалиште на едногласност во меѓународната политика за неопходност од надворешна политика.

Терминот меѓународна политика се дефинира на различни начини од страна на истражувачите на меѓународната политика, при што појдовната точка во дефинирањето на терминот ќе претставува однесувањето на една држава на спроти други држави.⁹⁵ Charles Hermann ја дефинира надворешната политика како дискретна смислена активност, што ќе резултира со одлуки на политичко ниво во однос на индивидуа или група на индивидуи, и ваквото дефинирање на надворешната политика претставува набљудувачки артефакт на донесување одлуки на политичко ниво. Вака конципираната надворешна политика е со цел да се дефинира надворешната политика како однесување на државите.

Според Modelski⁹⁶, надворешната политика претставува систем на активности кои произлегуваат од заедниците со цел промена на однесувањето на другите држави и прилагодување на нивните сопствени активности кон меѓународниот амбиент.

⁹⁵Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

⁹⁶Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

Како што наведува Frankel⁹⁷, надворешната политика се состои од одлуки и активности кои се испреплетуваат до значаен степен на односи на една држава со други држави.

Врз основа на мноштвото дефиниции за надворешната политика може да се резимира дека надворешната политика се состои од три целини:

- Крај - претставува визија која се состои од еден посакуван резултат и сет на интереси во интеракција со други држави
- Начини – вклучува стратегии и идеи и дипломатски тактики со цел остварување на нивните посакувани интереси
- Средства - што подразбира опсег на достапни ресурси кои се на располагање на политичката заедница (економски и воени)

Според тоа, надворешната политика претставува визија на еден посакуван резултат или сет на интереси кои се во интеракција со други држави, стратегии и идеи употребени во достигнувањето на проектираните цели, како и достапните ресурси кои се на располагање на политичките заедници.

3.1.1 Одредници кои влијаат на креирањето на надворешната политика

Според стојалиштето на Hill⁹⁸, надворешната политика претставува кованица меѓу домашната и меѓународната политика, при што постои консензус меѓу истражувачите во оваа политичка област, дека надворешната политика претставува точка каде се испреплетува домашната и меѓународната политика. Според тоа, надворешната политика на секоја политичка заедница е под влијание на две главни одредници: меѓународна (екстерна) и домашна (интерна), при што двете одредници се сметаат како фактори кои помагаат во обликувањето на надворешната политика.

Сепак корелацијата меѓу надворешната и домашната одредница претставува точка за многуте дебати во областа на меѓународните односи и особено во анализата на надворешната политика. Во овој контекст, одделни истражувачи сметаат дека тоа се две независни области, додека други сметаат дека се независни, но дека може да дојде до прелевање од една во друга одредница.

3.1.1.1 Надворешни одредници на надворешната политика

Без сомнение, меѓународниот амбиент има голема улога во обликувањето на надворешната политика на секоја држава. Од моментот кога надворешната политика во генерален контекст се подразбира како интеракција на една држава со друга, при што вавката активност се случува на меѓународно ниво, не

⁹⁷Frankel J (1963) The Making of Foreign Policy. Oxford University Press/ стр.231.

⁹⁸Frankel J (1963) The Making of Foreign Policy. Oxford University Press. стр.231.

може да биде игнорирана во анализата на надворешната политика на една држава.

Како главни надворешни фактори кои ја детерминираат надворешната политика на една политичка зедница може да се издвојат:

- меѓународен систем или структура на моќ
- меѓународно право
- меѓународни организации
- алијанси
- воена стратегија/ трка во вооружување

Меѓународен систем или структура на моќ

Модерниот систем на држави беше воспоставен со Вестфалскиот мировен договор од 1648 година кој ги вклучува сите држави без разлика на нивната големина и како што беше истакнато интеракцијата меѓу овие држави се случува на меѓународно ниво. Аналогно на тоа има значајна улога во обликувањето на надворешните политики на државите кои се во меѓусебна интеракција. Восоставувањето на пријателски и кооперативни односи помеѓу државите е цел на една добро осмислена надворешна политика, при што надворешната политика воглавном се обликува според релативната моќ на државата и нејзината положба во меѓународниот систем.

Денешниот свет постојано се менува, каде новите настани и персоналитетот на политичките заедници може да креираат надворешно политички проблеми за кои сите ќе бидат загрижени.

Меѓународно право

Меѓународното право генерално се дефинира како сет на правила со кои се регулираат односите меѓу државите. Според Cali⁹⁹, меѓународниот систем е систем на правила кои државите ги создават на еден експлицитен и смислен начин. Суштината на меѓународното право и меѓународните норми ја ограничува слободата на маневар на државите во меѓународниот системи се состои од меѓудржавни договори и спогодби кои во целост не ги задоволуваат интересите на секоја држава. Според тоа, меѓународното право ја регулира надворешната политика на државите и има обврзувачка функција во надворешната политика и нуди легална рамка во која државите моѓе да ја спроведуваат меѓусебната интеракција.

⁹⁹ Yitan L (2008) Domestic vs. International determinants of foreign policy: An empirical investigation of the case of China-Taiwan, 1991-2000.

Во оваа насока, меѓународната политика се дефинира како цел која ги насочува активностите на една држава во интеракцијата со други држави и се верува дека државите се потчинуваат кон меѓународното право со оглед на фактот дека меѓународното право ги ограничува во креирањето на надворешната политика.

Според позитивистичкото стојалиште, меѓународното право е сет од правила кои го регулираат и ограничуваат однесувањето на државите и државите се присилени да ги почитуваат меѓународните норми и процедури, во спротивно би се соочиле со санкции.

Конструктивистичкиот став на меѓународното право во надворешната политика се темели на фактот дека меѓународното право ги регулира и им дава насоки на државите како да се однесуваат, и им овозможува на државите како да стапат во меѓусебна интеракција со оглед на тоа што тие се легално поврзани со вообичаеното право.

Меѓународни организации

Повеќето меѓународни организации имаат силен импакт во денешниот меѓународен систем и тешко е да се замисли интеракцијата во меѓународниот систем без влијателните меѓународни институции како што се: Организацијата на Обединетите Нации, Меѓународниот Монетарен Фонд и Светската Банка. Ваквите организации се сметаат како активни актери во меѓународните односи, со оглед на фактот дека тие ја олеснуваат интеракцијата меѓу државите на глобално ниво и според тоа надворешната политика на една држава е афектирана од нејзиното членство во меѓународните, регионалните и субрегионалните организации и делумно го отстапуваат својот суверенитет на овие организации.

Сепак, истражувачите во областа на меѓународните односи имаат различни погледи за улогата на меѓународните организации во надворешната политика на политичките заедници.

Според реалистичкиот пристап во меѓународната политика, меѓународните организации неможе да ја заменат улогата на суверената држава во меѓународниот систем и немаат позначително влијание во донесувањето на надворешно-политичките одлуки на државите. За разлика од реалистичкиот пристап, во конструктивистичкиот пристап, меѓународните организации претставуваат модификатори во однесувањето на државата као независен актер и според тоа имаат силно влијание во одредувањето на надворешната политика на политичките заедници.

Алијанси

Создавањето на алијанси претставува еден од поважните аспекти на меѓународните односи и претставува појдовна точка на безбедносната политика. Создавањето на алијансата може да послужи како стратегија што државите ја употребуваат во формулирањето и имплементирањето на нивните надворешни политики. Следствено, Алијансите настојуваат меѓународното право да ги обликува надворешните политики на државите затоа што Земјите – Членки на Алијансите треба да одговорат на барањата на нивните сојузници и да се воздржат од формулирање на политики кои се офанзивни кон сојузниците на Алијансите. Според добрите познавачи на Алијансите, Алијансите се инструмент на надворешната политика и според Dinesh¹⁰⁰: "Екстензивниот и интензивниот систем на алијансите кој произлезе по завршувањето на Втората светска војна имаше силно влијание во надворешните политики на сите држави и во периодот 1945-1990 и САД и СССР ги препознаа и ги употребуваа алијансите како средства за консолидација на нивните положби во меѓународниот систем". Во ваква констелација, ниедна од Земјите – Членки што припаѓаа на двата идеолошко-политички блока неможеа да спроведат независна надворешна политика.

Воена стратегија/ трка во вооружување

Во извршувањето на целите на надворешната политика, државите усвојуваат различни стратегии, при што воената стратегија претставува есенцијален приоритет во хиерархијата на утврдени приоритети на една држава. Истражувачите во оваа област потврдуваат дека главниот прдеуслов на еден кредибилен државен актер е развојот на воените способности и политичката волја со цел поддршка на димпломатијата со употреба на сила, кога тоа претставува неопходност.

Една држава која поседува задоволително ниво на воена сила, ќе има поголема иницијатива и моќ на спогодување во меѓународниот систем. Се додека системот на една нација-држава не се трансформира на радикален начин и не биде потиснат од различен меѓународен поредок, воената моќ и капацитетот за вооружени активности, кои тој систем ги поддржува, веројатно ќе продолжи да има силно влијание во меѓународната политика.

¹⁰⁰ Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

3.1.1.2 Домашни одредници на надворешната политика

Исто како и за надворешните одредници, истражувачите на надворешната политика сметаат дека внатрешниот амбиент на една држава влијае на природата и текот на активностите на надворешната политика. Земјите во меѓународниот систем се разликуваат според нивната големина, социоекономскиот развој, политичкиот режим, но во истовреме тие се разликуваат и во нивниот политички институционализам, социјални структури, воено-економски способности и стратегиски култури.

Ваквите разлики според Taner¹⁰¹, имаат директен импакт во креирачкиот процес на надворешната политика и донесувањето на одлуките во надворешната политика. Како домашни одредници на надворешната политика ќе ги издвоиме следниве:

- култура и историја
- географија, територијална големина и население
- економски развој и природни ресурси
- воени способности
- политички систем
- персоналитет и карактер на лидер на една држава
- политички партии и интересни групи
- медиуми и јавно мислење
- наука и технологија

Култура и историја

Културата на граѓаните им овозможува начин на размислување и интерпретирање на нештата што се случуваат околу нив и ги обликува идеите и служи како инструмент за анализирањето на нештата што се случуваат помеѓу самите граѓани. Според Frode¹⁰², културната страна на надворешната политика претставува огромна област, каде постои спротивставена дебата меѓу истражувачите на меѓународните односи дали и како културата влијае и ја обликува надворешната и безбедносната политика на една држава, исто како и нејзината улога во меѓународните односи.

Сепак, многу истражувачи спорат дека начинот на кој граѓаните размислуваат има ефект во креирањето на политиката. Vlahos¹⁰³ спори дека шаблонот на размислувањето и однесувањето се обликувани од страна на културата, и во тој контекст Frode потврдува дека културната дипломатија има длабоки корени и

¹⁰¹ Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

¹⁰² Frode L (1993) Culture and Foreign Policy: An Introduction to Approaches and Theory.

¹⁰³ Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

може да биде лесно пронајдена во архивите на Министерите за надворешни работи.

Самата активност на надворешната политика во голем степен е зависна од историското и културното наследство. Пристапот на една нација во разрешувањето на проблемите на надворешната политика е предодреден од нејзините традиционални вредности и верувања, кои произлегуваат од периодот на нејзиното воспоставување како држава.

Генерално, државите со унифицирана култура и заедничка историја полесно формулираат една ефективна и конзистентна надворешна политика, за разлика од земјите со дивергентни култури и различни историски искуства кои преку комплексни процедури ја формулираат својата надворешна политика.

Географија, територијална големина и население

Територијалната големина на една држава, географијата и населението имаат силно влијание во имплементацијата на надворешната политика. Политичките лидери и граѓаните на државите со мала територија и незначително население, не очекуваат нивната држава да има значителна улога во донесувањето одлуки во меѓународните односи и за разлика од нив, државите кои имаат значителна територијална големина и број на жители се подготвени да превземат позначителна улога и одговорност во меѓународната политика.

Во ваквите тврдења постои исклучок, дека сите мали држави немаат влијателна улога во меѓународните односи, при што некои територијално помали држави истовремено располагаат со големи економски ресурси, што им дава дава можност да имаат импакт во меѓународните односи.

Геополитичката локација на една државапредставува еден од налвијателните фактори што ја детерминираат надворешната политика на една држава. Според Amer Rizwan¹⁰⁴, значаен факт е положбата на земјата во меѓународниот систем и дали земјата има свои природни граници и дали е заштитена од големи воени пространства, високи планински масиви или пустински појаси, како и дали државата сосед е територијално голема со изразена попилација и пред се дали е управувана на задоволителен начин.

Според тоа, географската локација на една земја има силен импакт во одредувањето на надворешната политика на една земја и како што Dr. Eayers¹⁰⁵ истакнува, меѓународните договори моѓе да не се почитуваат или унилатерално

¹⁰⁴ Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

¹⁰⁵ Malang B.S. Bojang. Domestic Factors Affecting Foreign Policy Decision-Making Process: The Case Of The Gambia. <https://www.academia.edu/36786555>

да бидат прекинати, но географската локација на една држава е константа во меѓународните односи.

Економски развој и природни ресурси

Степенот на економски развој на една држава исто така има влијание на надворешната политика на таа држава, при што многу напредни индустријализирани земји имаат доминантна улога во светската политика и ги формулираат нивните надворешни политики со цел да ја одржат нивната супремација на меѓународниот систем.

Од друга страна, малите држави имаат лимитирана и калкулирана надворешна политика поради нивното незадоволително ниво на економска моќ. Според тоа, земјите во развој и неразвиените земји остануваат зависни во однос на напредните индустријализирани земји, во голем степен поради добивањето на финансиски грантови за развој на нивните општества, увоз на технологии и пристап до повисоко образование. Согласно наведеното, овие политички заедници треба да ги прилагодат нивните надворешни политики во констелација со ваквите економски услови.

Достапноста до природните ресурси што една држава ги поседува, придонесува нејзината политика да има силно влијание во однос на оние држави кои не поседуваат природни ресурси во таков обем. На тој начин, земјите како Русија, како и земјите од Арапскиот полуостров и Персискиот залив имаат значителна улога во креирањето не само на своите надворешни политики туку и во воспоставување на насоки на делување со цел развивање на меѓународниот поредок во блиска или во далечна иднина.

Воени способности

Воена сила на една политичка заедница, исто така ја одредува стратегијата на надворешната политика на државите и способноста на една држава да ги брани своите граници против надворешни агресори има суштинска улога и во внатрешните и надворешните политики што една држава ги креира.

Военоспособните држави искажуваат поголема независност од надворешните влијанија во формулирањето на нивната надворешна политика и со тоа зголемувањето на воените способности на една држава, може да резултира во промена на нејзината надворешна политика од мирољубива во агресивна. Од друга страна, државите кои имаат помали воени способности нема да имаат силно влијание во формулирањето на нивните политички цели и многу често ќе зависат од нивните сојузници како и од меѓународните организации во заштитата на нивниот територијален интегритет и политичка независност.

Политички систем

Политичката организација и институциите во една земја имаат силно влијание во однос на надворешната политика на таа земја и генерално, земјата која е предводена од авторитарни или тоталитарни форми на владеење, полесно и побрзо ги формулираат одлуките донесени во надворешната политика, со оглед на тоа што одлуката ја носи една индивидуа. Носењето на одлуките во авторитарните општества не подлежат на било какво ограничување и според тоа ваквите одлуки може да имаат конфликтен карактер. Од друга страна, во државите со демократска власт, имплементирањето на надворешната политика претставува посложен и поспор процес, споредено со имплементирањето на одлуките во државите предводени од авторитарни структури. Во таа насока, различните политички структури во еден демократски систем имаат влијание во донесувањето на надворешната политика, при што во еден парламентарен систем на владеење постои блиска соработката меѓу извршната и законодавната власт, додека во претседателскиот систем на владеење релацијата меѓу извршната и законодавната власт не секогаш е избалансирана, што понекогаш доведува до двосмисленост во донесувањето на одлуките во надворешната политика на политичката заедница.

Персоналитет и карактер на лидер на една држава

Лидерството генерално, како и карактерот на еден лидер има суштинска улога во формулацијата на надворешната политика. При тоа, улогата на персоналитетот во надворешната политика ги истакнува спознајните процеси и потврдува дека донесувањето на одлука во надворешната политика на една земја е индивидуална одлука и носењето на одлуки е акт на индивидуалци, а не на државите.

Сепак ваквите тврдења некои истражувачи на меѓународната политика ги оспоруваат со оглед на фактот дека донесувањето на одлуката е условено со случувањата во меѓународниот систем, како и од домашните политички структури.

Политички партии и интересни групи

Политичките партии претставуваат витална компонента во модерниот политички амбиент и имаат важна улога во обликувањето на репрезентативната демократија во една политичка заедница. Тие имаат зголемено влијание во креирањето на надворешните политики на нивните земји и вообичаено нивниот интерес го искажуваат директно или преку лоби групи.

Според Thrice¹⁰⁶, лоби групите може да се сметаат како помошни актери кои се лоцирани меѓу владата и широката јавност, поврзани во владиниот систем на донесување на одлуки преку каналите на комуникација.

Медиуми и јавно мислење

Според мислењето на Thrice¹⁰⁷, домашните извори на надворешната политика се широко препознаени, и истите покрај лоби групите го вклучуваат јавното мислење и медиумите. Tomz¹⁰⁸ разликува две патеки низ кои јавноста би можела да ги обликува резултатите, селекцијата и одговорноста на надворешната политика:

1. Јавноста може да изврши влијание преку изборот на политичките партии или кандидатите чии ставови во однос на надворешната политика најдобро ја отсликува наклонетоста на јавноста.
2. Откако политичарите ќе стапат на должност, лидерите можеби ќе одговорат на ставовите на јавното мислење, притоа целосно игнорирајќи го, што во блиска иднина би можело да има политички консеквенци.

Според тоа, јавното мислење има влијание во донесувањето на одлуката во демократските системи и преку обликувањето на надворешната политика со изборот на индивидуите кои треба да ја креираат надворешната политика и преку влијание на политичките лидери кога еднаш ќе стапат на должност.

Наука и технологија

Технологијата како домашна одредница има силно влијание на промените во областите на надворешната политика и дипломатијата. Силниот технолошки напредок што беше постигнат во изминатиот период, се почувствува во областа на надворешните односи и како последица на тоа, се отворија нови значајни области на комуникација и соработка, дури и креирање конфликти меѓу државите во нивната намера за стекнување на безбедност, развој и напредок.

Размислувањата за науката и технологијата често имаат централно значење во интеракцијата помеѓу самите држави и имаат голема улога во разговорите во однос на некои комплексни прашања како на пр. нуклеарна непролиферација, раст на населението, соодветно и безбедно снабдување со храна, климатски промени, енергетски ресурси и компетитивност на индустриските технологии.

¹⁰⁶ Thrice RH (1978) Foreign Policy Interest Groups, Mass Public Opinion and the Arab-Israel Dispute. Political Research Quarterly 31: 238-252.

¹⁰⁷ Thrice RH (1978) Foreign Policy Interest Groups, Mass Public Opinion and the Arab-Israel Dispute. Political Research Quarterly 31: 238-252.

¹⁰⁸ Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. J Pol Sci Pub Aff 2018, 6:4

Според тоа, науката и технологијата имаат суштинско влијание во општеството и во националната безбедност, со што државите и авторитетите во надворешната политика ги употребуваат како алатка во успешно преговарање за меѓународните прашања.

Во тој контекст, технологијата може да се смета за поттикнувач за моќ и легитимност во областите на надворешната политика и дипломатијата.

Според наведеното, донесувањето на одлука во надворешната политика опфаќа серија на процеси, вклучува различни актери и има суштинска улога во меѓународните односи на една држава. Без да се има соодветно формулирана надворешна политика, една политичка заедница најверојатно ќе ја загуби својата позиција и реноме во меѓународните односи, што евентуално ќе води кон неуспех во достигнувањето на утврдените национални интереси за разлика од државите со добро формулирани надворешни политики. Надворешната политика на секоја држава е афектирана од две главни одреденици: надворешни и внатрешни. Овие одреденици се сметаат за фактори кои помагаат во обликувањето на надворешната политика на една држава, при што поврзаноста меѓу надворешните и внатрешните одреденици претставува широко дебатирчко прашање во полето на меѓународните односи и анализата на надворешната политика.

Надворешна политика

3.2 Концепт на Европеизација и Европеизација на надворешната политика

Во истражувачките кругови на меѓународната политика опстојува сеопфатна дебата како концептот на европеизацијата да биде концептуализиран и до кој степен европеизацијата би требало да биде дефинирана од другите концепти како на пр. европската Интеграција или политичка конвергенција во почетните истражувачки трудови.

Во почетните истражувачки трудови концептот на европеизацијата, генерално претставува неопходност и развој на Европско ниво на различни структури на владеење¹⁰⁹ што произлегува од процесот на европската интеграција. Според тоа, процесот на Европеизацијата, ја отсликува "bottom-up" димензијата што започнува на ниво на Земјите Членки и потоа резултира на ниво на Европската Унија.

Сепак, во доцните 90-ти години, истражувачите на концептот на европеизацијата своето внимание се повеќе го насочија кон ефектите на европската интеграција, изградба на институциите на Земјите - Членки и

¹⁰⁹ Green Cowles, Maria, James A. Caporaso, and Thomas Risse, eds. 2001. *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*. Ithaca: Cornell University Press.

начинот на кој Земјите – Членки на Европската Унија се приспособуваат на институциите на Европската Унија. Ваквите истражувања се подразбираат како "top-down" процес каде стимулите и посветеноста што произлегуваат од нивото на Европската Унија создаваат промени на различни аспекти на домашно ниво. Концептот на европеизацијата го истражува концептуалното поврзување меѓу "bottom-up" и "top-down" димезијата¹¹⁰¹¹¹. Во овој контекст, Земјите Членки на Европската Унија се прилагодуваат кон политиките на Европската Унија и истовремено, активно побаруваат да ги обликуваат своите развојни активности на ниво на Европската Унија. Според Vulmer и Burch 2000, европската интеграција не претставува само еден вид на независна варијабла, туку таа до одреден степен претставува продукт на желбите на земјите членки, значаен и со оглед на фактот дека Европската Унија има сопствена организациска логика што претставува неопходност за домашните политички актери со цел прилагодување на таа логика, доколку Европската Унија овозможи нивно истражување.

3.2.1 Димензии на концептот на Европеизацијата

Помеѓу истражувачите на европската надворешна политика постои силна согласност дека европеизацијата претставува интерактивен процес на промена кој ги поврзува двете нивоа: националното ниво на Земјите Членки и нивото на Европската Унија¹¹². Дистинкцијата меѓу "bottom-up" и "top-down" димезиите во процесот на европеизацијата претставуваат две различни димензии (вертикални димензии) и беа идентификувани како:

- "Uploading" на преференцијалите на националната надворешна политика на ниво на Европска Унија
- "Downloading" на надворешната политика на Европската Унија на национално ниво

Uploading димензија на Европеизацијата

Оваа димензија се однесува на создавање на европска надворешна политика и резултатот на процесот на европеизацијата претставува проектирање на преференцијалите на националната надворешна политика на ниво на Европска

¹¹⁰ Radaelli, Claudio M. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. European Integration online Papers 4 (8). <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-008a.htm>.

¹¹¹ Radaelli, Claudio M. 2003. The Europeanization of Public Policy. In The Politics of Europeanisation, edited by K. Featherstone and C.M. Radaelli. Oxford: Oxford University Press.

¹¹² Juncos, Ana E., and Karolina Pomorska. 2006. Playing the Brussels game: Strategic socialisation in the CFSP Council Working Groups. European Integration online Papers 10 (11). http://eiop.or.at/eiop/index.php/eiop/article/view/2006_011a/34.

Унија. Од перспектива на националниот институционализам, соработката во европската надворешна политика претставува важен инструмент што им дозволува на земјите членки да ги спроведат проектираните национални интереси на еден поефективен начин. Проектирањето на националните преференцијали е многу поуспешно кога Земјите Членки ги исполнуват своите утврдени цели што не би можеле да ги спроведат преку унилатерални активности. Покрај тоа, европската надворешна политика им дозволува на Земјите Членки да ги ефектуираат своите национални цели со помала цена на чинење и со помали ризици, при што Земјите Членки може да го употребат тнр. одбрамбен (shield) ефект¹¹³¹¹⁴. Овој механизам се темели на фактот дека соработката во европската надворешна политика ги намалува трошоците во спроведувањето на некоја дискутабилна политика како на пр. воведување на економско-политички санкции кон трета земја. Исто така, националните преференцијали што можат да бидат искористени како стратегија со цел да ги менаџира прилагодливите притисоци што произлегуваат од учеството на Земјите Членки во заедничката надворешна и безбедносна политика.

Обликувањето на надворешната политика на Европската Унија во согласност со преференцијалите на националната надворешна политика на идеален начин резултираа со прилагодувањето на проектираните политики на Земјите Членки. Во спроведувањето на ваквата активност, одредени Земји Членки често ги инјектираат преференцијалите на нивните надворешни политики во преговорите на ниво на Европската Унија. Во една таква ситуација, меѓувладиниот пристап во меѓународните односи потврдува дека принципот на едногласност во донесувањето на одлуките на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија го фаворизира политичкиот резултат што претставува најнизок заеднички именител за преференцијалите на Земјите Членки.

Иако беше оспорувана, сепак институционализацијата во соработката на европската надворешна политика ја нагласи неопходноста од воспоставување на заеднички норми и вредности кои го трансформираа амбиентот во креирањето на Европската надворешна политика на есенцијален начин¹¹⁵¹¹⁶

¹¹³ Tonra, Ben. 2000b. Denmark and Ireland. In *The Foreign Policies of European Union Member States*, edited by I. Manners and R.G. Whitman. Manchester: Manchester University Press.

¹¹⁴ Tonra, Ben. 2001. *The Europeanisation of National Foreign Policy: Dutch, Danish and Irish Foreign Policies in CFSP*. Aldershot: Ashgate.

¹¹⁵ Smith, Michael E. 2004a. *Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalisation of Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹¹⁶ Smith, Michael E. 2004b. Institutionalisation, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation. *European Journal of International Relations* 10 (1): 95-136.

Заедничките процедурални форми како практика на споделување на информации и автоматскиот рефлекс на координација¹¹⁷¹¹⁸¹¹⁹ првично беа развивани во неформална основа и специфицирани за еден подолг временски периоди беа потврдени во заедничкиот Европски акт од 1987 година и за прв пат обезбедија формална основа во Договорот за Европска Унија кој стапи на сила во 1993 година. Без оглед на фактот што процедуралните норми го карактеризираа процесот на донесување на одлуки во заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија, значајни норми, процедури и политички цели, кои ја создаваат легислативната компонента на Европската Унија беа развивани, при што европските надворешно-политички норми како на пр. промовирање на мирот, слободата и демократијата, почитувањето на фундаменталните човекови права и слободи се често инкорпорирани во концепти на нормативната и граѓанската моќ на Европа.

Ваквите промени во европската надворешна политика, влијаеа утврдувањето на стратегиите за "Uploading" на нивите национални преференцијали на ниво на Европската Унија кои во голема мера се разликуваа од меѓудржавното спогодување и набљудувано во општ контекст преминот од спогодувачкиот приод на медијација на национален интерес кон Концепт на соработка на заедничко решавање на проблемите, Земјите-Членки на Европската Унија ги подобрија нивните перспективи за надворешно политичка соработка.¹²⁰¹²¹¹²²

Downloading димензија на Европеизацијата

"Downloading" димензијата во процесот на европеизацијата се однесува на "top-down" процесот, при што Земјите Членки се прилагодуваат кон стандардите, нормите, процедурите и институциите на Европската Унија. Резултат од "Downloading" процесот на Европеизацијата претставува прилагодувањето на националната надворешна политика, а што претставува приспособување на

¹¹⁷Smith, Michael E. 1998. Rules, Transgovernmentalism, and the Expansion of European Political Cooperation. In *European Integration and Supranational Governance*, edited by W. Sandholtz and A. Stone Sweet. Oxford: Oxford University Press.

¹¹⁸Glarbo, Kenneth. 1999. Wide-awake Diplomacy: Reconstructing the Common Foreign and Security Policy of the European Union. *Journal of European Public Policy* 6 (4): 634-651.

¹¹⁹Wessels, Wolfgang, and Joseph Weiler. 1988. EPC and the Challenge of Theory. In *European Political Cooperation in the 1980s: A Common Foreign Policy for Western Europe*, edited by A. Pijpers, E. Regelsberger and W. Wessels. Dordrecht: Martinus Nijhoff.

¹²⁰Smith, Michael E. 2004a. *Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalisation of Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.

¹²¹Smith, Michael E. 2004b. Institutionalisation, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation. *European Journal of International Relations* 10 (1): 95-136.

¹²²Juncos, Ana E., and Karolina Pomorska. 2006. Playing the Brussels game: Strategic socialisation in the CFSP Council Working Groups. *European Integration online Papers* 10 (11). http://eiop.or.at/eiop/index.php/eiop/article/view/2006_011a/34.

националните надворешни политики во однос на суштината, целите и стиловите на креирањето на надворешната политика кон заедничките позиции на Европската Унија.

Досегашното искуство покажа дека Земјите Членки кои се адаптирале на позициите, стандардите и нормите на Европската Унија, значително скршнале од нивните почетни позиции, при што траекторијата на прилагодувањето на националните надворешни политики се разликува меѓу одделните Земји Членки на Европската Унија. Во таа насока, домашните фактори, како на пр. територијалната големина на Земјата Членка, степенот на мрежно поврзаните надворешни односи, како и историските зависни варијабли (национален идентитет и стратегиска култура) имаат силно влијание во националното прилагодување кон стандардите нормите, вредностите и институциите на ниво на Европската Унија.

Значајно е да се истакне дека помоќните Земји Членки ја обликуваат (ја портретираат) европската надворешна политика, а не ја превземаат како што е случајот со Германија и Франција. За разлика од помоќните земји, земјите кои немаат воспоставено екстензивна мрежа на надворешно политички односи и имаат лимитирано меѓународно влијание, влијанието од страна на Европската Унија е поизразено, односно помалите земји ги прилагодуваат националните преференцијали на помоќните земји во Европската Унија.¹²³¹²⁴ Освен тоа, факторите кои се поврзани со процесот на европската интеграција како на пр. времетраењето на стекнување статус на полноправна членка на Европската Унија имаат важна улога во прилагодувањето на националната надворешна политика. За разлика од постарите членки на Европската Унија, новите членки на Европската Унија не се во можност да вијаат во обликувањето на надворешната политика на Европската Унија. Според тоа, прилагодувањето на националната надворешна политика се одвива преку "top-down" процес со оглед на фактот дека новите Земји Членки ги прилагодуваат нивните национални надворешни политики како предпристапни позиции на европската надворешна политика.

3.1.2 Механизми на концептот на Европеизацијата

Со цел да се направи дистинкција меѓу двата механизми на концептот на Европеизација: социјализацијата на политичките елити и учењето во

¹²³ Tonra, Ben. 2000a. Committees in Common: Committee Governance and CFSP. In Committee Governance in the European Union, edited by T. Christiansen and E. Kirchner. Manchester: Manchester University Press

¹²⁴ Tonra, Ben. 2000b. Denmark and Ireland. In The Foreign Policies of European Union Member States, edited by I. Manners and R.G. Whitman. Manchester: Manchester University Press.

институциите во европската надворешна политика, треба да се истакне дека процесите на социјализација на елитите и неопходноста од заедничките норми на европската надворешна политика има влијание врз достапните стратегии на Земјите Членки со цел да извршат "Uploading" на нивните национални преференцијали на ниво на Европската Унија. Спротивно на социјализацијата (socialization), механизмот учење (learning) резултира во промена на верувањата, спознајностите и пристапите на политичките елити, што ќе води кон промени во надворешната политика и националните прилагодувања. Учењето се идентификува како клучен механизам кој ја поттикнува Европеизацијата што води кон прилагодување на националната надворешна политика.¹²⁵¹²⁶¹²⁷ Ваквиот пристап ја истакнува размената на идеи и политичкиот трансфер меѓу Земјите Членки за кои Европската Унија може да послужи како арена и се зема во предвид дека учењето често е поттикнато од препознавањето на меѓузависноста и неопходноста од заеднички одговори кон заедничките проблеми.

Во областите како вработувањето и социјалната заштита, Европската Унија воспостави твр. отворен метод на координација со цел обезбедување платформа за колективно учење и промовирање испреплетеност помеѓу надворешните политики на Земјите Членки на Европската Унија. Во реалноста, во надворешната политика каде не егзистира платформата отворен метод на координација, креаторите на политиката ќе се потпираат на критичните искуства како криза и политички неуспеси, што ја става под знак прашање политиката што била применувана во однос на политиката на заеднички одредници и најдобри практики.¹²⁸

Суштински, може да се разликуваат две форми на учење¹²⁹:

- Thin (single loop)
- Thick (double loop)

Првата форма - thin (single loop) учење се случува кога актерите ги реадаптираат нивните стратегии со цел да ги постигнат утврдените цели, додека во втората форма на учење thick (double loop), вредностите на актерите се модификувани и

¹²⁵ Wong, Reuben Y.P. 2005. The Europeanization of Foreign Policy. In International Relations and the EU, edited by C. Hill and M. Smith. Oxford: Oxford University Press.

¹²⁶ Smith, Michael E. 2004a. Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalisation of Cooperation. Cambridge: Cambridge University Press.

¹²⁷ Smith, Michael E. 2004b. Institutionalisation, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation. European Journal of International Relations 10 (1): 95-136.

¹²⁸ Radaelli, Claudio M. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. European Integration online Papers 4 (8). <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-008a.htm>.

¹²⁹ Radaelli, Claudio M. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. European Integration online Papers 4 (8). <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-008a.htm>.

според тоа нивните преференцијални цели повторно се формираат. Освен тоа, моделот на политичкото учење може да биде осмислен во две клучни етапи¹³⁰; Во првата етапа, интерпретирањето и набљудувањето на искуството ќе води кон промена во верувањето на креаторите на надворешната политика, додека во втората етапа ваквите изменети верувања ќе влијаат во подоцнежното однесување на креаторите на надворешната политика.

Социјализација како механизам на концептот на Европеизацијата

Со цел посуштински да се објасни процесот на Европеизацијата, истражувачите во оваа област своето внимание го пренасочија од државното ниво (macro-level) до ниво каде Земјите Членки на Европската Унија имаат свои претставници во институциите на Европската Унија. Погolem дел од истражувањето е фокусирано на социјализацијата на националните претставници во телата на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија и работните групи и на тоа дека ефектите на социјализацијата нема да бидат ограничени на помалку значајните тела за донесување на одлуки.

Според Thomas¹³¹, клучните процедурални норми во заедничката надворешна и безбедносна политика, т.е. нормативното посветување кон заедничка акција и посветеноста кон одржување на конзистентност и кохерентност во креирање на политиките на Европската Унија, преговорите во однос на надворешната политика на Европската Унија се карактеризираат со преговори во сите форуми на креирање на политика, вклучувајќи го Советот за општи работи и Советот за надворешни односи составен од Министерите за надворешни работи на Земјите Членки на Европската Унија.

Со оглед на се позачестената фреквенција на интеракција меѓу претставниците на Земјите Членки во комисиите и работните групи на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија, ефектот од процесот на социјализацијата се очекува да биде особено значаен во овие институции.

Социјализацијата претставува процес кој ги поттикнува индивидуалците кон имплементирање на нормите и правилата на една зедница¹³² што евентуално ќе води кон промена од логика на последователност кон логика на соодветност. Особено важно прашање кога се настојува да се разбере влијанието на социјализацијата како резултат на европската надворешна политика се

¹³⁰ Levy, Jack S. 1994. Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield. International Organization 48 (2): 279-312.

¹³¹ Thomas, Daniel C. 2009. Explaining the Negotiation of EU foreign Policy: Normative Institutionalism and Alternative Approaches. International Politics 46 (4): 339-357.

¹³² Hooghe, Liesbeth. 2005. Several Roads Lead to International Norms, but Few Via International Socialisation: A Case Study of the European Commission. International Organisation 59 (4): 861-898.

однесува на природата на социјализацијата на институциите на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија. Според Checkel¹³³, постојат два есенцијални типа на нормата на интернализација со која се истражува дали актерите го земаат во предвид нормативниот контекст на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија кога ги спроведуваат нивните национални цели (тип 1 стратегиска социјализација) или институциите на заедничката надворешна и безбедносна политика ги трансформираат националните идентитети и интересите на надворешната политика на Земјите Членки (тип 2 стратегиска социјализација) со што би се овозможила посуштинска Европеизација.

4. РАЗВОЈ НА БЕЗБЕДНОСНА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ ВИШЕГРАДСКАТА ГРУПА

Проблемот на истражување во овој магистерски труд е улогата на надворешната политика на земјите-членки на Вишеградската Група, пред и по добивањето на статус полноправни членки на Европската Унија.

Овој труд дава осврт и на улогата на надворешните политики на Вишеградската Група по донесување на договорот од Лисабон, како и поврзаноста со заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија за време на нивните претседателствувања со Европската Унија.

4.1 Надворешната политика на земјите-членки на Вишеградската Група пред добивањето на статус на полноправни членки на Европската Унија

Дисолуцијата на Варшавскиот договор и создавањето на новиот геополитичко-безбедносен амбиент, принуди некои земји, со маргинална улога во блоковско-идеолошката поделеност, да побараат решение за создадената вакуум состојба преку субрегионална интеграција.

Субрегионалната соработка е дефинирана како "Процес на редовна значајно политичко и економско поврзување помеѓу група на соседни држави"¹³⁴

Ваквиот вид на поврзување се однесува на интеракцијата помеѓу националните влади, локалните авторитети, приватниот економски сектор и граѓанското општество преку широк опсег на прашања со заеднички интерес. Пред падот на

¹³³ Checkel, Jeffrey T. 2005. International Institutions and Socialisation in Europe: Introduction and Framework. International Organisation 59 (4): 801-826.

¹³⁴ Renata Dwan, "Subregional, Regional and Global Levels: Making the Connections," In G. Herolf, ed., Subregional Cooperation and Integration in Europe (Stockholm: Utrikespolitiska Institutet, 2000), 81–100, 81.

комунизмот, меѓу земјите членки на Бенелукс и нордиските земји беше воспоставена субрегионалната соработка на европскиот континент. Но, по 1989 година, период со кој се означува крајот на биполарната ера во глобалниот поредок, субрегионално групирање доби на значење. Идејата за создавање на поблиска соработка меѓу земјите на централна Европа е силно поврзана со идејата за "Враќање во Европа". Политичките промени во 1989 година овозможија поранешните држави-сателити на поранешниот Советски Сојуз да ги отпочнат процесите на политичка и економска трансформација. На почеток тоа беше засновано на транзиција од авторитарно владеење кон либерална демократија, но подоцна транзицијата доби насока од централно планирана кон пазарна економија. Новодефинираните приоритети на домашната и надворешната политика, им овозможија на политичките лидери на земјите на поранешниот Варшавски Договор да дејствуваат според нови принципи и да воспостават нови насоки на делување. Од историска, геополитичка и од културна гледна точка Чехословачка, Унгарија и Полска, како држави имале идентични интереси, така да нивната соработка била прашање на време. Спротивно на земјите што беа дел од поранешниот Советски Сојуз и поранешна Југославија, со исклучок на трите Балтички земји и Словенија кои се соочуваа со дезинтегративни тенденции и политичка нестабилност, овие три Централно Европски земји се одлучија за интеграција со Западна Европа и САД и имаа за цел да станат дел од Европските и трансатланските интегративни структури колку е можно побргу.

Од оваа гледна точка воспоставувањето на Вишеградската Група може да се смета како интегрален дел од тнр. Европски проект.

Инаугуративната средба на Вишеградската Група, чиј оригинален формат беше познат како Вишеград 3 (V3), се одржа во Братислава во април 1990 година. На иницијатива на Претседателот на Чехословачка-Вацлав Хавел, Претседателот на Владата на Унгарија Јозеф Антал и Претседателот на Полска Лех Валеса, одржаа неформални разговори поврзани со темите за координација на политиките и синхронизација на чекорите на патот кон Европа. Некои случувања од страна на Советските сили во Балтичките земји во јануари 1991 година, го забрзаа процесот и претседателите, министрите за надворешни работи, како и членовите на парламентите на Вишеград 3, се сретнаа во Вишеград, Унгарија, на 15 февруари со цел потпишување на Вишеградската Декларација¹³⁵ Во Декларацијата беше истакнато дека сличноста на ситуацијата што произлезе во текот на минатите декади, ги принуди трите држави да работат кон постигнување на заеднички цели. Иако постоеле одредени спротивставени мислења на ваквиот тип на регионално поврзување, според Renata Dwan крајот на биполарноста во Европа со нејзините ригидни територијани, политички и воени исцртувања, предизвика создавање политички вакуум. Ова ги охрабри

¹³⁵ Declaration on Cooperation between Czech and Slovak Federal, the Republic of Poland, and the Republic of Hungary in striving for European Integration, Krakow, 15 February 1991. Henceforth abbreviated to "VG declaration 1991." <http://www.visegradgroup.org>.

државите да преговараат во создавањето на нови договори што ќе обезбедат стабилност во време на длабоки промени.

Развојниот пат на V3 може да се подели во три различни фази исполнети со падови и подеми кон исполнувањето на нивната првобитна цел - стекнување статус на полноправна членка на Европската Унија и НАТО структурите.

Трите фази од развојниот пат на Вишеградската Група (V3 /V4) се:

- Вишеград 1 фаза, која го опфаќа периодот 1990-1992
- Вишеград забавена- транзиторна фаза, која го опфаќа периодот 1993-1998
- Вишеград 2 фаза, која го опфаќа периодот 1998-2004

4.1.1 Вишеград 1 (1990-1992)

По иницијалниот период на дебата поврзана со идната интеграција и безбедносните стратегии во контекст на непосакуваните ефекти од длабоките промени во 1989 година, агендата на Вишеградската Група беше искристализирана во почетокот на 1991 година.

Според агендата, соработката се фокусираше на две клучни цели:

- Целосно расчистување со безбедносните и интегративни структури од времето на поранешниот Советски Сојуз
- Пристапување кон евро-атлантските структури (Европска Унија и НАТО)

Вишеградската Група ефективно спроведуваше заеднички политики за да ги исполни овие две цели и до крајот на 1991 година, Вишеградската Група како "бренд" беше препознатлив во и надвор од централно-европскиот регион.

Во почетните години, соработката на Вишеградската Група беше исклучиво фокусирана на прашањата на надворешната политика и имаше форма на меѓувладина соработка, меѓу владите на земјите од Вишеградската Група и соседните држави. Според Rusnak¹³⁶, Вишеградската Група имаше извонреден старт во 1991 година со заеднички успех во расчистувањето со Советското наследство во Централна Европа (Варшавски Пакт). Исто така, Европската Унија ги "препозна" напорите за колективен пристап на Вишеградската Група кон Европската Унија, што одигра значајна улога во донесувањето одлука на Европската Унија да ги потпише Европските Договори со Вишеградската Група во декември 1991 година. Со ова, Вишеградската Група доби привилегиран статус во преговорите со Европската Унија за добивање полноправно членство. Покрај тоа, беа забележани позитивни резултати во соработката на Вишеградската Група во безбедносната сфера, кои беа од исклучителна важност за земјите членки на Вишеградската Група. Успесите во овој контекст вклучуваа

¹³⁶ Urban Rusnak, "One Year Experience of the International Visegrád Fund Activities," Central European Political Science Review, 2:5(2001): 244–51.

елиминирање на рани поделби внатре во Вишеградската Група кои се однесуваа на алтернативните концепти за безбедносните рамки за Европа. Алтернативните концепти се претставени со идеја за едно инклузивно пан-Европско решение кое ќе биде засновано на Организацијата за безбедност и соработка во Европа (ОБСЕ) наспроти преференцијата за развивање на поблиски односи со НАТО. Аргументацијата за развивање на поблиски односи со НАТО се заснова на добивање полноправно членство, соработка во одбрамбените реформи што ќе вклучува редовни консултации на сите нивоа во воениот сектор, истражување на можностите за поблиска соработка во воената технологија, производството и јавните набавки. Покрај склучувањето на воените билатерални договори меѓу трите земји од Вишеградската Група во пролета 1991 година, успешната соработка на овие земји резултираше со уште два други важни исходи поврзани со претходно наведените две клучни цели (Евроатлантските интегративни процеси и посткомунистичката трансформација на земјите од Вишеградската Група). Исто така, соработката на земјите од Вишеградската Група често имаше круцијална улога во обезбедувањето на економска реинтеграција на земјите во форма на взаемна трговска либерализација. Покрај тоа, соработката помеѓу земјите-членки на Вишеградската Група имаше за цел да ја зацврсти надворешната перцепција за Вишеградската Група како една целина. На овој начин зацврстената надворешна перцепција придонесе Централно Европскиот регион да биде поистоветен со Вишеградската Група. Самата соработка меѓу земјите членки на Вишеградската Група во оваа фаза се случува на меѓувладино ниво и претежно меѓу носителите на највисоки политички функции: Претседатели на држави и Претседатели на влади, со проценка дека проширувањето на соработката на пониско ниво не би овозможило прогрес во соработката на земјите членки на Вишеградската Група.

Почетните успеси на соработката на земјите членки на Вишеградската Група во оваа рана фаза беа значајни и се однесуваа на нивниот придонес кон аболицијата на Варшавскиот Договор и во опстојувањето на создавање замена за Советот за взаемна економска помош, со што се обезбеди рано заминување на Руските воени сили од територијата на земјите членки на Вишеградската Група.

4.1.2 Вишеград забавена- транзиторна фаза (1993-1998)

Спротивно на почетниот период на соработката меѓу Земјите-Членки на Вишеградската Група, овој период може да биде окарактеризиран како период на успорување на соработката воспоставена 1990 година. Периодот на стагнација на соработката меѓу Земјите-Членки на Вишеградската Група коинцидира со периодот на крајот на 1992 година и раздвојувањето на Чехословачка на две политички заедници. Промената на политичките лидерства во Република Чешка и Република Словачка и нивното застранување од воспоставените фундаментални цели- стекнување на статус на полноправни членки на Европската Унија и НАТО, претсатвуваше главна причина за ваквиот

развој на настаните во овој период. Покрај Чешко - Словачкото раздвојување, на површина излегоа и другите внатрешни несогласувања во рамките на Вишеградската Група, како на пр. Словачко - Унгарското несогласување кое во голема мера се однесуваше на положбата на Унгарското малцинство во Република Словачка, како и несогласувањето во однос на завршните работи за регулирање на текот на реката Дунав.

Периодот 1993-1998 година, во најдобар случај може да се окарактеризира како период на неактивна соработка меѓу Земјите-Членки на Вишеградската Група. Како што забележува Vachudova¹³⁷, Чешка, Унгарија и Полска многу бргу го загубија статусот на авангардни пост-комунистички земји, што во голема мера го искористија Естонија и Словенија кои исто како и Земјите – Членки на Вишеградската Група, добија покана да ги започнат преговорите за членство во Европската Унија во 1997 година. Како показател за отсуство на соработка меѓу Земјите - Членки на Вишеградската Група, може да се наведе Самитот одржан во Прага во 1994 година чија главна цел требаше да биде поддршката на САД¹³⁸ за Земјите-Членки на Вишеградската Група во контекст на нивното приклучување кон Партнерството за Мир.

Имено, на овој Самит Унгарија, Полска и Словачка силно се заложија за координиран пристап кон НАТО, а каде Министерот за одбрана на Чешка, Антонин Бауду, одби да присуствува на средба со неговите колеги од останатите Земјите - Членки на Вишеградската Група и да дискутира за веќе договорената заложба. Во тој контекст, Министерот за надворешни работи на Чешка, Јозеф Зиелениек, истакна: "Ние не веруваме во организирани лоби групи ниту во притисок од група што ќе затропа на нашите врати"¹³⁹

Следен показател кој според многумина значеше згаснување на соработката меѓу Земјите - Членки на Вишеградската Група е подоцнежното исклучување на Словачка и недобивање на покана за отпочнување на преговори за членство во Европската Унија и НАТО, поради хибридно политичко владеење на Претседателот на Владата, Владимир Мечијар. За разлика од Словачка, останатите Земји - Членки на Вишеградската Група добија покана за приклучување кон НАТО во 1997 година и според многумина ваквиот тек на настаните претставуваше вовед во "клиничка смрт" на соработката на Земјите од Вишеградската Група. Се чини дека ови заклучоци беа избрзани, иако соработката во овој период не беше на такво ниво како соработката во 1990-1992 година.

Како главни фактори кои придонесоа за оживување на соработката на Вишеградската Група може да се издвојат следниве:

¹³⁷ Milada Anna Vachudova, "The Division of Central Europe," *The New Presence* (Autumn 2001), 12–14, 12.

¹³⁸ The President's News Conference With President Leonid Kravchuk of Ukraine in Kiev. Administration of William J. Clinton, 1994 / Jan. 12

¹³⁹ Cottey, "The Visegrád Group,"

- Формирањето на Договорот за слободна трговија на земјите од Централна Европа(СЕФТА)
- Зголемувањето на притисокот за станување полноправни членки на НАТО

Првиот фактор кој треба да се наведе е Договорот за слободна трговија на земјите од Централна Европа(СЕФТА) кој беше потпишан на 21.12.1992 година во Краков, Полска, а стапи на сила на 01.03.1993 година. Формирањето на СЕФТА набргу се покажа како успешен пример за субрегионална соработка на економско поле кој дејствуваше како корисна замена за успорената соработка на Земјите - Членки на Вишеградската Група. Од 1994 година, агендата на СЕФТА вклучуваше самити на годишно ниво помеѓу Претседателите на Владите на Вишеградската Група во формат V4, кои претставуваа механизам за дијалог меѓу политичките лидери на Земјите – Членки на V4.

Освен средбите на највисоко политичко ниво, СЕФТА обезбеди рамка за различни средби на министерско ниво, пред сè во економските области (финансии, земјоделство, јавни набавки) и со тоа создаде основа за оживување на соработката на Земјите – Членки на V4. Силниот прогрес што го демонстрираше СЕФТА помогна во повторната изградба на доверба во субрегионалната соработка и ѝ дозволи на Словачка да одржува средби, но не највисоко политичко ниво со останатите Земјите – Членки на V4. Конечно, СЕФТА одигра клучна улога во повторното воспоставување на Вишеградскиот Форум. На сесијата на СЕФТА одржана во Прага во 1998 година, Чешка даде сугестија дека СЕФТА може да развие некои политички, а не само економски димензии, што беше јасен индикатор дека се наговестува почетокот на Вишеград 2, кој започна во мај 1999 година.

Вториот значаен фактор кој придонесе за "оживување" на соработката меѓу Земјите – Членки на V4, без да се минимизира улогата на СЕФТА, е зголемувањето на притисокот за станување полноправни членки на НАТО. Ова претставуваше де факто оживување на соработката на Земјите – Членки на V4, со тоа што соработката беше на трилатерална основа поради исклучувањето на Словачка од процесот за стекнување полноправно членство во НАТО.

Во мај 1995 година, во Будимпешта се сретнаа Министрите за одбрана на Вишеградската Група (со исклучок на Словачка), средба на која за првпат присуствуваше Министерот за одбрана на Чешката Република. Оваа средба претставуваше вовед во зголемена дипломатска активност која вклучуваше средби на претседателско, премиерско и министерско ниво кои се случуваа во март 1996 година во пресрет на претстојната посета на Прага на Државниот секретар на САД, Ворен Кристофер. Оваа средба имаше за цел да ја возобнови Полско-Чешката соработка.

Според Пеће¹⁴⁰, клучна причина зошто надворешната политика на Чешка се промени по 1995 година е апсолвирањето од страна на Чешкото раководство на реалноста дека наметнување на индивидуална трка во однос на Полска на патот кон НАТО е контрапродуктивна. Промената на политичкото дејствување на Чешката надворешна политика беше втемелен на фактот дека Полска со нејзините гео-политички карактеристики и стратегиска важност претставуваше фаворит за рано членство во НАТО.

Трилатералната соработка на Вишеградската Група се забрза откако пристапниот процес кон НАТО прогресируваше веднаш по формалната покана за членство што беше упатена на 8 Јули 1997 година. Исто така, може да се спори дека периодот 1993-1997 година, беше на некој начин период со променлив успех во односите со Европската Унија. Со добивањето придружен статус во 1991 година и одлуките на Европскиот Совет во Копенхаген во 1993 година да им се даде поттикнувачка перспектива за полноправно членство, политичката соработка меѓу Земјите - Членки на Вишеградската Група беше засенета од компетитивните индивидуални тенденции. Ваквиот привремен застој на Земјите - Членки на Вишеградската Група во однос на Европската агенда можел да биде надминат со остварување на зацртаната Европска Агенда преку СЕФТА. Според објавениот "White paper"¹⁴¹ во 1995 година кој изобилуваше со листа на предлози за понатамошно развивање на Договорот за слободна трговија СЕФТА во насока на зеднички пазар. Периодот 1993-1998 година како природен интервал на пред-пристапната димензија за соработка на Земјите - Членки на Вишеградската Група за полноправно членство во Европската Унија ќе генерираат прашања од заеднички интерес што би можеле да бидат полезни за исполнувањето на веќе воспоставената рамка на соработка меѓу Земјите - Членки на Вишеградската Група.

Во контекст на наведеното, СЕФТА помалку или повеќе го достигна лимитот како развоен пред-пристапен инструмент за членство во Европската Унија и според тоа стана помалку корисна како замена за Вишеградската Група.

4.1.3 Вишеград 2 (1998-2004)

Процесот на "оживување" на соработката на Земјите – Членки на V4 започна во втората половина на 1998 година, период кој коинцидира со владините промени во Чешката Република и Словачка. Самото обновување беше поврзано и со пристапниот процес на Полска, Чешка и Унгарија кон полноправно членство во НАТО. Првиот чекор кон формално воспоставување на соработката беше одржувањето на Самитот на СЕФТА во септември 1998 година во Прага.

¹⁴⁰ Jiří Pehe, "Post-Zieleniec Policies Offer Hope for Change," Prague Post, 12 November 1997.
<http://www.praguepost.com>.

¹⁴¹ Dangerfield, M The Visegrád Group in the Expanded European Union: From Preaccession to Postaccession Cooperation

Следен значаен чекор беше трилатералниот самит на Претседателите на Чешка, Полска и Унгарија кој се одржа во Будимпешта на 21 октомври 1998 година. Учесниците на самитот изразија поддршка за ревитализација на Вишеградската соработка, идејата која беше замислена уште во 1991 година и која по ветувачки почеток, значително се успори. Тие го поддржаа обновувањето на Вишеградската соработката, не само во политичкиот домен, туку и во други полиња. Во документот што го потпишаа сите три Претседатели на владите декларирана е посветеност кон традиционалните Европски демократски вредности, граѓанските права и пазарната економија. Исто така, на овој самит Чешка, Полска и Унгарија се заложиле за повторно вклучување на Словачка во форматот на Вишеградската соработка.

Во овој контекст, инаугуративната средба на возобновената Вишеградска соработка во формат V4 (Чешка, Полска, Унгарија и Словачка) се одржа на 14 мај 1999 година во Братислава на самитот на Претседатели на Влади.

На овој самит, беше усогласена рамката на Вишеградската соработка 1999 со која се проширила претходно утврдените главни цели и истата ги вклучуваше следниве области на соработка¹⁴²:

СУШТИНСКИ ЕЛЕМЕНТИ НА СОРАБОТКАТА (СОДРЖИНА):

Надворешни работи

Одржување на регионалниот "имиџ" на Вишеградската Група, консултации и издавање, како има потреба, на заеднички изјави за прашања од заеднички интерес, и редовни состаноци на амбасадорите на V4.

Редовни состаноци и консултации со експерти (на дво, три, или четирилатерална основа):

- размена на информации за долгорочни стратегии и концепти за надворешна, безбедносна и одбранбена политика,
- размена на мислења за стабилноста и безбедноста на регионот на Централна и Источна Европа,
- размена на информации и консултации за конкретни регионални кризи,
- трансфер на искуство во подготовките за членство во НАТО и за процесот на пристапување во НАТО, можни области и форми на соработка за поддршка на амбициите на Словачка за пристапување,
- пренесување на искуство на комуникациски стратегии и методи во врска со НАТО и ЕУ,
- пренесување на взаемна основа на искуства за интеграција во ЕУ (размена на искуства и информации за позиции во подготовките за преговори за пристапување и спроведување на законодавството,

¹⁴² Available at: <http://www.visegradgroup.eu/cooperation/contents-of-visegrad-110412>

консултации за обезбедување на претпристапните фондови / SAPARD, ISPA, итн.).

Внатрешни работи

- Соработка во граничните и имигрантските работи во контекст на пристапувањето во ЕУ: консултации за теми поврзани со договорот од Шенген
- Усогласување во борбата против илегалната миграција, недозволен транспорт и трговија со наркотици, шверц на оружје, организиран криминал и тероризам: размена на мислења во процесот на подготовка на законодавството во оваа област.

Суштинските елементи на соработка се однесуваат и на областите на:

- Образование, култура, општество, млади и спорт
- Наука и технологија
- Животна средина
- Инфраструктура
- Прекугранична соработка

СТРУКТУРАТА НА МЕГУДРЖАВНАТА СОРАБОТКА ВО ВИШЕГРАД

Состаноци на Претседателите на Владите со ротирачко претседателство со мандат за една година (по редослед Чешка, Полска, Унгарија, Словачка).

Фреквенција: еднаш годишно официјална средба на претседателите, еднаш годишно неофицијална средба (првата во октомври 1999 година во Словачка);

Главни теми: статус на соработката, разговори за пристапување во ЕУ, стратешки прашања на Централна Европа

Состаноци на други членови на Владата

Место и фреквенција: по потреба

Главни теми: конкретни прашања во надлежност на соодветните министерства

Состаноци на Државните секретари за надворешни работи

Фреквенција: двапати годишно

Главни теми: подготовка на состаноците на Претседателите на Владите,, изготвување на црт-препораки за стратегијата и насоките на делување за спроведување на соработката

Состаноци на Амбасадорите — формат 4x3 + претставници на земјата домаќин со ротирачко место на одржување

Фреквенција: редовни средби во претседателската земја, а најмалку 4 пати годишно

Главни теми: дискусија за статусот на Вишеградската соработка

Состаноци на координаторите на Вишеградската Група

Фреквенција: двапати годишно по потреба, наизменично во четирите држави

Главни теми: разгледување и координација на соработката, подготовка на состаноци на Државните секретари и Претседателите на Владите

Со рамката на Вишеградската соработка предвидено е дека истата ќе се одвива не само на највисоко политичко ниво, туки и на ниво на претставници на приватниот сектор, на невладините организации и граѓанското општество и др.

Ваквата нова структура на Вишеградската соработка е воспоставена со цел да се избегне забавувањето на соработката како резултат на политички промени на највисоко ниво во некоја од Земјите - Членки на Вишеградската Група (Како пример случајот со доаѓањето на власт на Вацлав Клаус и Владимир Мечијар во Словачка).

Како исклучително достигнување на Вишеград 2, што произлегува од одредбите на заедничката изјава е одлуката за воспоставувањето на Меѓународниот Вишеградски Фонд кој стапи на сила на 9 јуни 2000 година.

Меѓународниот Вишеградски Фонд (IVF) претставува единствено институционално поврзување меѓу Земјите Членки на V4. Главната цел на Меѓународниот Вишеградски Фонд е да го промовира развојот на поблиска соработка меѓу земјите од Вишеградската Група (V4) преку поддршка на грантови за проекти во областа на заедничките културни, научни и едукативни проекти, размена на студенти, прекугранична соработка и промоција на туризмот и доделување стипендии и усовршување на уметници. Вака воспоставеното институционално поврзување на Земјите - Членки на V4 и областите на соработка што ги опфаќа, според поранешниот директор на IVF, Урбан Русниак силата на Фондот е во подржување на градењето и одржувањето врски меѓу граѓаните на V4 и квивна охезија во создавањето на попозитивен однос кон целата идеја за Вишеградската соработка¹⁴³.

Управни тела на Фондот се Конференцијата на Министри за надворешни работи и Советот на амбасадори. Извршно тело на Фондот се Извршниот директор и Заменик извршниот директор. Административно тело на Фондот е Секретаријатот. Претседателството ротира меѓу земјите на V4 по азбучен ред. Официјалниот јазик на Фондот е англиски. Меѓународниот Вишеградски фонд управува со своите ресурси според буџетот одобрен од Конференцијата на министри за надворешни работи на земјите V4. Буџетот се состои од два дела: средства за финансирање на проектни активности и оперативни трошоци за Секретаријатот на Фондот.

¹⁴³ Rusnak, "One Year Experience of the International Visegrád Fund Activities".

Во понатамошниот развој на Меѓународниот Вишеградски фонд беа вклучени и Западниот Балкан и земјите на Источното партнерство, а во обезбедувањето на финансиските средства се вклучија и други земји надвор од рамките на V4, како Канада, Германија, Холандија, Јужна Кореја, Шведска, Швајцарија и Соединетите Американски држави.

Понатамошен важен развој на V4 беше воспоставувањето на формулата V4 + која обезбеди рамка во која V4 како целина ќе соработува со трети страни кои можат да бидат: индивидуална држава, регионални или субрегионални ентитети и меѓународни организации. Дејствувањето на V4 + може да се протолкува како иницијатива на некоја од Земјите – Членки на V4 за соработка со трета страна или одговор на барањата на трети страни. Според многумина формулата V4 + е компромисно решение за иницијативата на Австрија и Словенија за проширување на V4 кое беше отфрлено од страна на Земјите – Членки на Вишеградската Група. Целосна примена на оваа формула се случи кога земјите на V4 интензивно соработуваа со одредени трети страни како на пр. Бенелукс групата и Нордискиот Совет, од што произлегоа значајни придобивки особено во периодот кога Земјите – Членки на Вишеградската Група станаа полноправни членки на Европската Унија и НАТО.

До крајот на 2002 година се завршија пред-пристапните преговори со Европската Унија и се исполни фундаменталната цел на Земјите од V4: добивање на статус на полноправно членство во Европската Унија и НАТО. Со ова се исполнија зацртаните цели во Декларацијата од 1991 година усвоена од страна на политичките визионери: Претседателот на Чехословачка, Вацлав Хавел, Претседателот на Полска, Лех Валеса и Претседателот на Унгарија, Јозеф Антал.

Периодот помеѓу завршувањето на преговорите за полноправно членство со Европската Унија и НАТО во 2002 година и мај 2004 година кога Земјите - Членки на V4 беа промовирани како полноправни членки на Европската Унија и НАТО, претставуваше период на рефлексија и длабоки размислувања дали соработката меѓу Земјите - Членки на V4 треба да продолжи и по 2004 година, со оглед на исполнувањето на зацртаните цели во Декларацијата од 1991 година. Во контекст на ваквата атмосфера, како еден од многуте примери, може да се наведат несогласувањата на Самитот на Вишеградската Група во 2002 година во однос на Европските предлози за доделувањете земјоделски регионални субвенции, на кој спротивставени ставови имале Унгарија верзус Чешка и Словачка.

Следна претпоставка која ја става под знак прашање понатамошната соработка меѓу Земјите - Членки на V4 по пристапувањето во Европската Унија и НАТО, претставуваа амбициите на Полска да биде предводник на V4 во понатамошните активности.

Како што смета Vachudova¹⁴⁴, V4 би можела да стане жртва на поделбата на Централна Европа во две различни групи на држави: провинциска Централна Европа и космополитска Централна Европа. Провинциска Централна Европа е претставена од група на држави (Чешка, Словачка, Унгарија, Словенија и Хрватска) кои имаат дефанзивен пристап кон Европските политики, недостаток на активен пристап во обликувањето на безбедносните политики и пасивен пристап во обликувањето на надворешната политика. Многу значајна карактеристика на оваа група на држави е нивниот евроскептичен профил предводен од антиимиграциските десно ориентиран политички партии.

За разлика од провинциската Централна Европа, земјите од космополитската Централна Европа се залагаат за активно учество во обликувањето на најзначајните Европски политики кои ќе ги исполнат нивните цели, вклучувајќи ја заедничката земјоделска политика на Европска Унија и заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија.

4.2 Надворешната политика на Земјите - Членки на Вишеградската Група по добивањето на статус на полноправни членки на европската Унија (Вишеград 2004-2019)

По периодот на рефлексивна и скептичните погледи за веројатноста од продолжување на соработката меѓу Земјите - Членки на V4, политичките лидерства се согласија таа соработка да продолжи по добивањето статус на полноправни членки на Европската Унија и НАТО.

За таа цел, политичките лидери на V4, одржаа Самит на 12 мај 2004 година во Кромериц, Чешка. На Самитот, Претседателите на Владите на V4 групата усвоија нова Вишеградска Декларација со што ја потврдија својата намера за одржување на рамката на V4 за консултации и координација на нивните заеднички интереси (Вишеград 2004)¹⁴⁵

Декларацијата за равитализација на соработката на Земјите на V4 беше прифатена како механизам со кој се дефинираат контурите и севкупните цели на Групата како платформа за ограничена суб-регионална координација. Со осврт на поставените клучни цели во Вишеградската Декларација од 1991 година, во Декларацијата од 2004 година беше недвосмислено наведено дека претходните цели беа постигнати со целосно задоволство и се нагласи дека Земјите на V4 треба да продолжат со својата соработка и како полноправни членки на Европската Унија и НАТО. Во исто време, Декларацијата од 2004 година не ги постави стратегиските приоритети на Вишеградската Група споредено со оригиналните цели на соработка кои се темелеа на полноправно членство во Евро - Атлантските структури. Исполнетата мисија на пристапување

¹⁴⁴ Milada Anna Vachudova, "The Division of Central Europe," *The New Presence* (Autumn 2001), 12–14, 12.

¹⁴⁵ <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1>; (Visegrad declaration2004)

кон полноправно членство на Европската Унија и НАТО беше препознаена како отварање на нови можности и во истовреме Земјите – Членки на Вишеградската Група поставија нови предизвици за нивната понатамошна соработка за прашања од взаемен интерес.¹⁴⁶ Договорените насоки за соработка на Вишеградската Група ќе продолжат да се фокусираат на активностите и иницијативите во однос на засилување на идентитетот на Централно-Европскиот регион. Во таа насока, нивната соработка ќе се заснова на конкретни проекти и ќе го задржи нивниот флексибилен и отворен карактер.

Декларацијата од 2004 година може да биде разгледувана како политичко изразување, со што се потврдува континуитетот и прилагодувањето на нивната соработка со политиките на Европската Унија.

Претседателите на Владите на V4, усвоија интерпретативен додаток во нивното сеопфатно и генерално наговестување за понатамошна соработка. Тие препознаа дека контекстот и содржината на нивната соработка длабоко се промени сополноправното членство на Земјите од Вишеградската Група во Европската Унија. Во Декларацијата од 2004 година беше договорена рамка што ги идентификуваше димензиите и механизмите за понатамошна антиципирана соработка.¹⁴⁷

Имајќи ги во предвид заедничките интереси на земјите потписнички на Декларацијата, беше предвидено идната соработка да се развива посебно во следниве области:

- Соработка во рамките на V4
- Соработка во рамките на ЕУ
- Соработка со други партнери
- Соработка во рамките на НАТО и другите меѓународни организации

Соработка во рамките на V4

Првата област беше внатрешна соработка меѓу Земјите Членки на Вишеградската Група која вклучуваше различни прашања на соработка и тоа во областите на:

- Култура,
- Образование, размена на студенти, наука,
- Продолжување на јакнење на граѓанската димензија на Вишеградската соработка во рамките на Меѓународниот Вишеградски Фонд и неговите структури,
- Прекугранична соработка,
- Инфраструктура,

¹⁴⁶ <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1>; (Visegrad declaration2004)

¹⁴⁷ <http://www.visegradgroup.eu/cooperation/guidelines-on-the-future-110412>)

- Животна средина,
- Борба против тероризмот, организираниот криминал и илегалната миграција,
- Шенгенска соработка,
- Справување со катастрофи,
- Размена на мислења за можна соработка во областа на трудот и социјалната политика,
- Размена на искуства за надворешна развојна помош,
- Одбрана и воена индустрија

Соработка во рамките на ЕУ

Втората област на соработка ги вклучуваше следниве активности:

- Консултации и соработка за тековни прашања од заеднички интерес,
- Активен придонес во развојот на ЗНБП, вклучително и политиката „Поширока Европа - ново соседство“ и стратегијата на ЕУ кон Западен Балкан,
- Консултации, соработка и размена на искуства во областа на правдата и внатрешните работи, соработката со земјите членки на Шенген, вклучително и заштита и управување со надворешните граници на ЕУ, визна политика,
- Создавање нови можности и форми на економска соработка во рамките на Европското економскаобласт,
- Консултации за национални подготовки за влез во ЕМУ,
- Активно учество во развојот на ЕБОП, како придонес за зајакнување на односите меѓу ЕУ и НАТО и продлабочување на суштинскиот дијалог меѓу двете организации (Вишеградската Група и Европската Унија)

Соработка со други партнери (Трети страни)

Оваа соработка вклучува:

- Соработка со земји од Централна Европа,
- Соработка со земји кандидати за ЕУ и НАТО и земји аспирантни, со цел поддршка на реформите неопходни за нивната европска и евроатлантска перспектива,
- Соработка во ефективно спроведување на програмите за соработка на овие земји со ЕУ и НАТО,
- Соработка со други регионални структури,

- Соработка со други заинтересирани земји и организации.

Соработка во рамките на НАТО и другите меѓународни организации

Оваа соработка ги опфаќа следниве сегменти:

- Консултации и соработка во рамките на НАТО и неговите одбранбени капацитети,
- Посветеност кон зајакнување на трансатлантската солидарност и кохезија,
- Соработка врз основа на искуството на Земјите од V4 за промовирање на заедничко разбирање на безбедноста меѓу земјите што се стремат кон европски и евроатлантски институции,
- Засилена соработка во рамките на меѓународната заедница во областа на новите безбедносни предизвици, со посебен акцент на борбата против меѓународниот тероризам,
- Консултации и соработка во рамките на ОБСЕ за прашања од заеднички интерес за земјите на V4; можни заеднички иницијативи,
- Консултации, соработка и размена на информации во меѓународни организации (ООН, Совет на Европа, ОЕЦД, итн.); разгледување на можни заеднички иницијативи,
- Можна меѓусебна поддршка при кандидирањето во меѓународните организации и тела.

Декларацијата од 2004 година даде силен импакт кој се однесуваше на каналите и нивоата на оддржливи координативни активности. Во делот посветен на механизмите на соработка на Земјите Членки на V4, политичките лидери ги истакнаа трите институционални компоненти на соработка кои би се однесувале на уставната дистрибуција на одговорности и надлежности во надворешните односи меѓу претседателската, извршната и законодавната власт на секоја од Земјите - Членки на V4.

Во тој контекст, механизмите на соработка вклучуваат:

- Соработка на ниво на Владите на Земјите од V4
- Состаноци на Претседателите на Земјите од V4
- Соработка на Парламентите на Земјите од V4

Соработката на ниво на Владите на Земјите-Членки на V4 вклучува:

- Состаноци на Претседателите на Владите на Земјите Членки на V4 со ротирачко едногодишно претседателство, при што секое претседателство подготвува своја програма за време на претседателствувањето,

обезбедувајќи, меѓу другото, континуитет на долгорочната соработка на Земјите-Членки на V4

- Еден официјален самит на Претседателите на Владите еднаш годишно, на крајот на секое претседателствување
- Повремени неформални состаноци на Претседателите на Владите и Министерите за надворешни работи пред меѓународните настани
- Состаноци на Министерите за надворешни работи пред официјалните самити на Претседателите на Владите
- Средби на други министри во формат V4 и V4 +
- Интензивирана комуникација на националните координатори на V4 и нивната клучна улога во државната и меѓудржавната координација
- Консултации и соработка на постојаните претставници во ЕУ и НАТО во Брисел, како и во сите релевантни форуми (ОБСЕ, ООН, ОЕЦД, СТО и др.)
- Меѓународен Вишеградски Фонд и негови структури

Од сите наведени модалитети на соработка, најголемо значење има Соработката на ниво на Владите на Земјите-Членки на V4 со оглед на интензивно изградената рамка со делгирање на надлежностите на дејствување по хоризонтала и вертикала.

Вишеградската Група и интегрираниот Шенгенскиот систем на Европската Унија

Главна цел која требаше да биде постигната по добивањето на поканата за полноправно членство во НАТО, претставуваше нивната интеграција во Шенгенскиот систем на Европската Унија. Нивните активности во исполнувањето на оваа цел започнаа и пред 2004 година, односно во 2003 година кога со користење на формулата V4 +, остварија соработка со Земјите - Членки на Бенелукс групата која со својата експертиза делуваше како фацилитатор за остварување на нивната цел - стекнување статус на полноправни членки во интегрираниот Шенгенски систем на Европската Унија до 2007 година. На 11 септември 2003 година, Министерите за внатрешни работи на Земјите од V4 се согласија да започнат засилена соработка во подготовките за пристапување во интегрираниот Шенгенски систем на Европската Унија. Министерите едногласно го потврдија својот експлицитен интерес да постигнат целосна интеграција во Шенгенскиот систем во најкус можен рок. Заклучокот од 11 септември 2003 година стана рамка за формирање на Работна Група на V4 за Шенгенска соработка. Групата требаше да ги провери условите и модалитетите за заедничко поднесување на апликација од земјите на V4 за Шенгенска соработка. Групата, исто така, создаде платформа за меѓусебна соработка меѓу земјите на V4 во нивните подготовки за спроведување на Шенгенското законодавство. Првичниот состанок на Работната група се одржа на 21 октомври 2003 година, по што следат состаноците од 3 февруари, 14 април и 15 јуни 2004

година. Групата ги анализираше Националните Шенгенски Акциони планови, кои беа усвоени во јули 2003 година и се однесуваа на поблиска соработка на полицинските и царинските авторитети и соработка во областа на имплементирање на Шенгенското право. По одржаните наведени состаноци Работната Група усвои унифицирани критериуми за Усогласување на Националните Акциони Планови на секоја од Земјите на V4.

Во Декларацијата на Министрите за внатрешни работи на Чешката Република, Република Унгарија, Република Полска и Словачката Република од 21 јули 2014 година¹⁴⁸ се наведува дека степенот на компатибилност постигнат дотогаш помеѓу Националните Шенгенски Акциони Планови, како и напредокот во нивното спроведување од секоја Земја на V4 ќе им овозможи на Земјите на V4 да поднесат барање за целосно истовремено учество во Шенгенската соработка под следниве услови:

- Земајќи го предвид тековниот распоред на транзиција кон SIS II и оценувајќи го вистинското време потребно за Шенгенската евалуација, Земјите од V4 го утврдија октомври 2007 година како стратешки термин за целосно учество во Шенгенската соработка
- Земјите од V4 ќе бидат подготвени за отворање на Шенгенската евалуација од 1 јули 2006 година, имајќи го предвид статусот на развој на SIS II. Сепак, евалуацијата на законодавството поврзано со SIS II може да започне откако ќе се обезбеди пристапот до SIS II за Земјите на V4.
- Во Националните Шенгенски Акциони планови, ќе се направат неопходни измени во согласност со критериумите за усогласување на Националните Шенгенските Акциони планови до периодот на на следното редовно ажурирање на Националните Шенгенски Акциони Планови (Чешка - април 2005 година, Унгарија - првата половина на 2004 година, Полска - јули 2004 година, Словачка - септември 2004)
- Земјите на V4 ќе достават што е можно поскоро, но не подоцна од крајот на 2004 година, апликација за Шенгенска мисија за евалуација истовремено во сите Земји на V4 со цел истовремено да станат полноправни членки на интегрираниот Шенгенски систем на Европската Унија. Сепак, оваа постапка не исклучува одложување на пристапувањето на Земјите на V4 во интегрираниот Шенгенски систем во случај на одложување на подготовките за правилно спроведување на Шенгенското законодавството
- Земјите на V4 тесно ќе соработуваат за да постигнат максимален степен на хармонизација во подготвителните активности за симултана интеграција на V4 во Шенгенскиот систем, во најкус можен рок.
- Земјите на V4 меѓусебно ќе се информираат за сите прашања што можат да доведат до одложување на нивната подготовка за целосна имплементација на Шенгенското законодавството.

¹⁴⁸ (<http://www.visegradgroup.eu/2004/declaration-of-visegrad>)

- Земјите на V4 ќе соработуваат во подготвувањето на нивната апликација за интеграција во Шенгенската соработката и ќе ги координираат нивните активности за време на поднесувањето на апликацијата.
- Ваквата соработка и меѓусебните консултации ќе продолжат да се одвиваат во рамките на Работната група на V4 за Шенгенската соработка.
- Следните состаноци на Работната група на V4 за Шенгенска соработка ќе ги решаваат прашањата за подготовките на Земјите од V4 за Шенгенските мисии за евалуација; развој на заедничка стратегија во врска со започнувањето на SIS II; размена на информации во врска со преземање на конкретни чекори потребни за целосно стекнување на статус на полноправни членки на интегрираниот Шенгенски систем.
- Земјите на V4 ќе спроведуваат континуирана соработка во однос на нивните заеднички позиции за преговори во работните структури на ЕУ.

Земјите-Членки на V4 беа целосно посветени кон утврдената дата за влегување во интегрираниот Шенгенски систем (октомври 2007 година).

Влезот во предвидениот рок не беше реализиран поради забелешката од страна на Европската Унија за техничките проблеми на SIS II- електронската база на податоци. За да се избегне прекин на процесот на станување полноправни членки на интегрираниот Шенгенски систем на Земјите-Членки на V4, од страна на Португалија е презентиран алтернативниот план познат како SISone4ALL како привремено алтернативно решение прифатено од Земјите Членки на V4.

Земјите-Членки на V4 станаа полноправни членки на интегрираниот Шенгенски систем на Европската Унија на 21.12.2007 година.

V4 и Европската добрососедска политика

Во 2004 година, неколку дена по донесувањето одлука за проширување на Европската Унија со нови земји членки на Централна и Источна Европа, конечниот концепт на политиката на Европската Унија кон новите соседни држави беше презентирана. На 12 мај 2004 година, Европска Комисија ја презентираше Стратегијата за Европската добрососедска политика, која потоа беше одобрена од страна на Европскиот Совет на 17-18 јули 2004 година. Земјите - Членки на Вишеградската Група со самото пристапување во Европската Унија се залагаа за Европската димензија на Европската Унија, каде најамбициозниот предлог во насока на обликување на односи со источното соседство беше доставен од страна на Полска за време на пристапните преговори во 1998 година. Во овој предлог, Полска сакаше да ја искористи предноста од нејзиното историско искуство во обликувањето на контактите со земјите од источниот регион и изградба на силна политичка позиција во Европската Унија и на Исток. Истовремено, предлогот за воспоставување на источна димензија на Европската Унија беше во согласност со надворешната политика на Европската Унија во тоа време, со една рамка во која регионите од Европската Унија беа дефинирани како: Северна димензија; Јужна димензија и Земји на Западен Балкан. Во јануари 2003 година, беше презентирана

конечната програма за создавање на Источната димензија на Европската Унија, подготвена од страна на Министерството за надворешни работи на Полска насловена како: "Non paper with Polish proposition concerning the future shape of the enlarged EU politics towards the new Eastern neighbours".¹⁴⁹

Географската област на Источната димензија ги опфаќа четирите земји: Украина, Молдавија, Белорусија и Русија. Таа беше дизајнирана како стратегија за регионално дејствување кон новите соседни земји на Европската Унија на Исток. Концептот имаше за цел да ги координира активностите на Европската Унија во регионот и да ги надмине поделбите на Европскиот континент што резултираа од проширување на Европската Унија. Појдовен елемент на Европската димензија на Европската Унија беше ветувањето за стекнување статус за добивање полноправно членство во Европската Унија за најнапредните земји кои ќе ги исполнат политичките и економските реформи кои ќе ги исполнат политичките и економските критериуми дефинирани во Копенхаген. Ваква Европска перспектива беше привлечна особено за Украина и Молдавија кои изразија желба за целосна интеграција во Европската Унија.

Земјите членки на Вишеградската Група покажаа силна амбиција кон проширување на Европската Унија на Исток уште пред станувањето полноправни членки на Европската Унија. Во таа насока, беа објавени различни Декларации и работни планови на Вишеградската Група, публикувани меѓу 1999 и 2004 година, што ја покажува нивната поддршка и помош за земјите на WNIS и која стана дел од агендата на Земјите-Членки на Вишеградската Група.

За време на Полското претседателствување со Вишеградската Група (2000-2001 година Вишеградските земји го поздравиле интересот на Словенија, Хрватска, Романија, Украина и Австрија за соработка за различни проекти од заеднички интерес и перспективи во контекст на проширувањето на Европската Унија. Вишеградската Група поддржува различни форми на регионална соработка и добрососедско партнерство како корисно средство во процесот на европска интеграција.¹⁵⁰ На иницијатива на Полска, есента 2000 година, беа одржани консултации во Варшава меѓу Министрите за надворешни работи на Земјите на Вишеград и Украина за планирање на политиките и помеѓу Министрите за надворешни работи на Земјите на Вишеград и Словенија за прашања од Југоисточна Европа.

Програмата на Унгарското претседателствување со Вишеградската Група (2001-2002 година)¹⁵¹, предвидуваше средба на експерти од V4, Европската Унија и Украина со цел да разговараат за развојот на односите со Украина. Средбата се одржа во декември 2001 година, во Будимпешта. На оваа средба, и претходеа консултативни средби на ниво на експертите на V4 во септември и на ниво V4 - Украина во ноември 2001 година во Будимпешта. Сите овие средби биле во

¹⁴⁹ THE BULLETIN OF EU No67

¹⁵⁰ <http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/2000-2001-polish-110412>,

¹⁵¹ <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2001-2002-hungarian-110412>

насока на доставување предлог на Средбата меѓу Претседателите на Владите на V4 и Украина со цел да се зајакне партнерството со Украина.

Словачкото претседателствување со Вишеградската Група (2002-2003)¹⁵², предвидуваше соработка со Украина, преку одржување на средба (подготвена од страна на Словачка) на Државните Секретари на Вишеградската Група и Украина на 8-9 јули 2002 година во Кошице. На средбата главниот фокус на разговорите е поширок контекст на Европската интеграција. Исто, така одржани се и средби на експертско ниво од Европската Унија, Вишеградската Група и Украина за Шенгенски гранични прашања (визен режим и прекугранична ко-соработка).

Како показател дека Земјите-Членки на Вишеградската Група се залагаа за колективен придонес кон Источната политика на Европската Унија, на 22 јануари 2007 година, Земјите-Членки на V4, ја изразија својата решителност за засилување на Европската добрососедска политика и да подготват детални предлози за засилување на Европската добрососедска политика во периодот што следи. Овие заложби најексплицитно се изразени во задничката изјава од состанокот на Министрите за надворешни работи на Земјите-Членки на Вишеградската Група, што се одржа на 23 Април 2008 година во Чешка.¹⁵³ Согласно Задничката Изјава, Вишеградската Група е подготвена да придонесе во тековната дискусија и напорот за зајакнување на Европската добрососедска политика, што го рефлектира заедничкиот интерес на Вишеградската Група за натамошно унапредување на односите на ЕУ со земјите од Источна Европа. Вишеградската Група силно го поддржува концептот на конкретни проекти за соработка и селективна секторски заснована интеграција, како што е наведено во Комуникацијата на Комисијата во декември 2007 година. Вишеградската Група го поддржува формирањето на Neighbourhood Investment Facility (NIF), кој треба да обезбеди значителни инвестициски фондови за земјите од Европската добрососедска политика. Вишеградската Група поддржува иницијативи насочени кон создавање мултилатерални компоненти на соработката на Европската Унија со источните соседи, во согласност со заклучоците на Европскиот Совет во декември 2007 година.

4.3 Надворешната политика на земјите членки на Вишеградската Група по Договорот од Лисабон

Договорот од Лисабон, во почетокот познат како реформски договор на Европската Унија, ги спојува двете спогодби: Договорот од Рим од 1957 година, познат Договор за ункционирање на Европската Унија и Договорот од Маастрихт од 1992 година, познат како Договор за Европската Унија.

¹⁵² <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2002-2003-slovak-110412>

¹⁵³ (<http://www.visegradgroup.eu/2008/joint-statement-of-the>)

Договорот од Лисабон, исто така, ги спојува спогодбените протоколи и спогодбата за воспоставување на Европската Атомска Енергетска Заедница (EURATOM). Лисабонскиот Договор претставуваше компромисно решение на земјите членки на Европската Унија, како резултат на неуспешните ратификации на од страна на одредени земји Членки на Европската Унија (Франција, Холандија) во однос на донесената спогодбата за уставна реформа на Европската Унија. Договорот од Лисабон беше потпишан од страна на Земјите-Членки на Европската Унија на 13 декември 2007 година и стапи во сила на 1 декември 2009 година. Надворешната политика на Земјите-Членки на Вишеградската Група, по донесувањето на Договорот од Лисабон, коинцидира со почетокот на претседателствувањето со Европскиот Совет од страна на Земјите Членки на Вишеградската Група.

Прва земја од Вишеградската Група што претседателствуваше со Европскиот Совет беше Чешката Република во периодот од 1 јануари до 31 јуни 2009 година. Подготовките на Чешката Република за претседателствувањето со Европскиот Совет започнаа за време на нејзиното претседателствување со Вишеградската Група во периодот јуни 2007-јуни 2008.

4.3.1. Претседателство на Чешката Република со Вишеградската Група (јуни 2007-јуни 2008)

Чешкото претседателствување со Вишеградската Група се одвиваше паралелно со претседателствувањето на Португалија (јуни-декември 2007) и Словенија со Советот на Европската Унија (јануари-јуни 2008). Во овој период Земјите Членки на Вишеградската Група имаа најинтензивна соработка базирана на принципите на слободна волја, одговорност и солидарност. Во однос на нејзиното постоење, форматот на Вишеградската Група стана природен дел од регионалната политика во Централна Европа и две години по добивањето на статус на полноправно членство во Европската Унија, Европските прашања станаа природен дел од еден консултативен процес меѓу Земјите Членки на Вишеградската Група.

Земјите Членки на Вишеградската Група постигнаа широкоопфатен консензус во неколку значајни области на политиките на Европската Унија, како на пр.:

- Подготовки за финансиски перспективи за периодот 2007-2013
- Слобода на движење на работната сила
- Директива на услуги

Консензусот беше постигнат преку активностите на Вишеградската Група како на пр. инволвирањето во проширувањето на Шенгенската област што помогна да се вооедначат односите меѓу Земјите Членки на Европската Унија и согласно со тоа да го зголемат Европскиот имиџ во сопствените држави. Како единствена институционална форма на соработка, Меѓународниот Вишеградски Фонд со

неговите грантови и стипендии, придонесе не само за понатамошен развој на граѓанската основа во Земјите на Вишеградската Група, туку и за промоција на процесите на демократизација, трансформација и интеграција во другите земји. Покрај поттикнувањето на конструктивна соработка со Европската Унија и поттикнувањето на понатамошната поддршка за граѓанските иницијативи и програмите на Меѓународниот Вишеградски Фонд, програмата на Чешкото претседателствување со Вишеградската Група имаше за цел да ја зголеми свесноста за активностите на Вишеградската Група во нивните сопствени држави. Чешкото претседателствување со Вишеградската Група имаше за цел да создаде механизам за взаемна соработка, каде зголемените барања од граѓаните ќе бидат разгледувани на транспарентен начин и ќе ја промовираат отвореноста на Вишеградската Група, како форма на делување, кон другите ентитети и со тоа ќе ја зголемат ефикасноста во сите области на соработката.

Цели на Чешкото претседателствување со Вишеградската Група

Чешкото претседателствување со Вишеградската Група ги имаше зацртано следниве цели:

- Понатамошен развој на регионалната соработка меѓу Земјите на Вишеградската Група
- Подобрување на транспарентноста и стабилизацијата на механизмот на взаемна соработка меѓу Земјите Членки на Вишеградската Група
- Поефикасна соработка меѓу Земјите Членки на Вишеградската Група и Европската Унија
- Приближување на Европската Унија поблиску до граѓаните на Земјите Членки на Вишеградската Група
- Отвореност за соработка во V4+ форматот
- Поддршка и соработка со соседните региони на Земјите Членки на Вишеградската Група
- Промоција на демократијата и почитување на човековите права на глобално ниво
- Понатамошен развој на комуникациската и информациската Стратегија на Вишеградската Група
- Соработка со граѓанските иницијативи со Земјите Членки на Вишеградската Група и координација на можностите за соработка заедно со активностите на Меѓународниот Вишеградски Фонд
- Подлабока соработка во полето на секторските политики на Вишеградската Група (надворешна политика, внатрешна безбедност, транспорт, култура, индустрија и трговија, животна средина, образование, регионална политика, одбрана и др.)

За време на Чешкото претседателствување, Вишеградската Група активно работеше на прашања поврзани со Европската интеграција, посебно во однос на Европскиот реформски процес. Во однос на дебатата за новата институционална рамка на Европската Унија, Земјите Членки на Вишеградската Група спроведоа

консултации за нивните меѓусебни размислувања од кои произлезе решение со кое Земјите Членки на Европската Унија требаше да ги почитуваат интересите на Земјите Членки на Вишеградската Група. Земјите Членки на Вишеградската Група имаа позитивен пристап кон Европската перспектива на сите земји кои ќе ги исполнат политичките и економските услови зададени со Копенхагенските критериуми. Вишеградската Група беше убедена дека проширувањето на Европската Унија претставува процес кој ќе овозможи Европската Унија да биде постабилна и тој процес треба да биде отворен. Земјите Членки на Вишеградската Група, на потенцијалните Земји-кандидати ќе им обезбедат политичка поддршка и техничка помош во форма на "know-how", што Вишеградската Група го стекна од сопствено искуство на трансформација и пристапниот процес кон Европската Унија.

V4+ Соработка

Чешкото претседателствување со Вишеградската Група даде поттик во засилување на постоечките форми на V4 соработката и воспоставување нови контакти кои треба да се реализираат.

Земјите Членки на Вишеградската Група соработуваа, посебно во формат на:

- Регионално партнерство (Земјите на V4 со Австрија и Словенија)
- V4+ (Земјите на V4 со Земјите на Бенелукс, Нордискиот Совет, Балтичките држави, Украина, Молдавија и Јапонија)

Покрај тоа, Чешкото претседателствување со Вишеградската Група сакаше да инволвира трети страни во активностите на надворешната политика кои би биле ориентирани во развојната помош во трансформација на соседните региони. Таа развојна помош се однесуваше на регионална стабилизација, истакнување на отворени прашања, помош на регионите во обидот да станат поблиски до Евро-Атлантските структури и канализирање на економската помош во споменатите региони. Како пример, може да се истакне соработката со Германија и иницијативите кон Источните-Европски земји, понатамошна помош за земјите од Западен Балкан во формат на регионално партнерство или соработката со Јапонија за помош на земјите од Јужниот Кавказ.

Соработка помеѓу Земјите на V4 и Претседателствата на Европската Унија

Претставниците на претстојните претседателства на Европската Унија беа редовно поканети на самитите на Земјите Членки на Вишеградската Група.

По Претседалиите на Владите на Португалија и Словенија, гостин на официјалниот самит на Земјите Членки на Вишеградската Група беше францускиот претседател Саркози. Чешката Република континуирано ги информираше останатите Земји членки на Вишеградската Група за подготовките за Чешкото Претседателство со Европската Унија во 2009 година. Исто така, беа идентификувани заедничките именители на приоритетите на идното Чешко

претседателството со Европската Унија и координираната надворешна политика на V4. Една од главните теми беше постигнување заедничко стојалиште во однос на Европската соседска политика, развиено во соработка во консултација со други регионални групации. На иницијатива на Чешката Република, Министерствата за надворешни работи на V4 и балтичките земји одржаа експертски состаноци за ова прашање (Талин 2007, Прага 2008).¹⁵⁴

4.3.2. Претседателство на Чешката Република со Советот на Европската Унија: Европа без граници (1 јануари – 30 јуни 2009 година)¹⁵⁵

Во многу променливиот свет на 21 век, стана јасно дека успехот на Европската Унија зависи од тоа дали таа има можност флексибилно да одговори на тековните проблеми и да ја искористи целата предност на нејзиниот економски, културен и човечки потенцијал. Имајќи го ова во предвид, од самиот почеток на подготовките, Чешката Република ја избра „Европа без граници“ како симболично мото на своето претседателство: Европа без внатрешни економски, културни и вредносни бариери за поединци, претприемачи и економски субјекти и Европа отворена за светот, но не и беспомошна од незаконските активности и напади.

Во контекст на тогашните случувања - заклучоците од Самитот Г-20 од ноември 2008 и заклучоците од Европскиот Совет во декември 2008 година - ова мото имаше актуелно значење. Во напорите за стабилизирање на економиите на Европската Унија пред сè, акцент е ставен на избегнување на прекумерната регулатива и зголемено ниво на протекционизам. Исто така е поставен императив, Европската Унија да се не откажува од своите стратешки цели во корист на краткорочните мерки за стабилизација.

Мотото „Европа без бариери“ има и политичко и историско значење. 2009 година беше година на значајни годишнини - пред сè, дваесетгодишнината од падот на Железната завеса и петтата годишнина од најширокото проширување на Европската Унија - што ќе го одбележи успешниот проект за повторно обединување на Европа Само економски силна и кохезивна ЕУ без внатрешни бариери, надградувајќи ги нејзините вредности и корени, ќе може да одговори на сложените глобални проблеми и да ќе ја воспостави својата позиција во денешниот свет.

Оттука, главните приоритетни области на Чешкото Претседателство беа економијата, енергетиката и Европската Унија во светот.

¹⁵⁴<http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/2007-2008-czech-110412>

¹⁵⁵Work Programme of the Czech Presidency of the Council of the EU in 2009. Europe without Barriers
<https://www.mvcr.cz › mvcren › file › czech-presidency-of-the-eu-docum>

Економија

Веќе беа преземени итни мерки со цел да се реставрира правилното функционирање на финансиските системи и довербата на економските субјекти. Спроведувањето на понатамошни чекори за зајакнување на транспарентноста и стабилноста на финансиските пазари беше важна цел во периодот што следеше. Имајќи предвид дека финансиската криза веќе имаше влијание врз реалната економија, примарна задача за време на Чешкото Претседателство беше да се спречи понатамошно продлабочување на кризата и да се заживее економскиот раст на економиите на Земјите Членки на Европската Унија. Европскиот план за обновување на економијата, договорен од Европскиот Совет во декември 2008 година, беше заедничка рамка за координиран напор на Европската Унија и нејзините Земји-Членки. Решенијата предложени во овој план требаше да бидат ефективни, фокусирани и временски ограничени. Тие требаше да ги одразуваат специфичните услови на Земјите-Членки и да ги почитуваат принципите на Пактот за стабилност и раст, како и правилата за конкуренција. Европската Унија имаше значајна улога во меѓународните преговори за реформа на финансискиот систем што имаше за цел да спречи повторување на финансиската криза од 2008-та година во иднина. Во заеднички дијалог со другите земји, посебен на Самитот Г-20 во април во Лондон, Чешкото претседателство се заложи да се стреми Европската Унија да дава координиран придонес во изнаоѓањето решение на Европско и глобално ниво.

Енергија

За време на Чешкото Претседателство, централната тема за Европската Унија опфати низа прашања поврзани со енергетскиот сектор и активно вклучување во меѓународните преговори за климатски промени по 2012 година.

Оваа тема е значајна за економијата и меѓународната политика и има безбедносни импликации. Градејќи ја на основите на обврските на Европскиот Совет од март 2007 година, а образложена понатаму во усвоениот пакет Клима-Енергија, Чешкото Претседателството се посвети да подготви патека за постигнување на широк меѓународен консензус за соочување со климатските промени, што требаше да се постигне на крајот на 2009 година во Копенхаген. Секое решение за климатското прашање значи не само одредени економски и политички трошоци, туку и можности. Енергетската безбедност е основен предуслов за функционирање на економиите на ЕУ. Со оглед на зголемената зависност на ЕУ од енергетскиот (пр. природен гас и нафта) увоз од опкружувњето, енергетската безбедност имаше врвен приоритет. Целта на Европската Унија во овој поглед беше да постигне поголема територијална диверзификација на снабдувачите на енергетски извори, поширок спектар на искористени извори, подобрување на опсегот на обновливи извори и создавање вистински унифициран енергетски внатрешен пазар во Европската Унија што требаше да овозможи солидарност во кризни ситуации. Гледано во целост, потребно е да се следи насоката за намалување на притисокот од

енергетска зависност во економската сфера, како и да се намали штетниот економски колатерален ефект врз животната средина на европско и глобално ниво.

4.3.3. Унгарско Претседателство Со Вишеградската Група (Јуни 2009-Јуни 2010)

Помеѓу 1 јули 2009 година и 30 јуни 2010 година, Унгарија го одржуваше ротирачкото претседателство на групата Вишеград. Оваа година се покажа како посебен период во Европа заради непредвидливата природа на глобалната економска криза и влегувањето во сила на Лисабонскиот договор во декември 2009 година. При формулирање на Програмата за претседателствувањето во периодот 2009–2010 година (подоцна надополнета со детален акционен план), Унгарија се погрижи да ги усогласи интересите на сите земји од Вишеградската Група и да ги надгради достигнувањата на претходното Полско претседателство, поддржувајќи го главните насоки за соработка на V4, кои се покажаа успешни во претходниот период.

Цели на Унгарското претседателствување со Вишеградската Група

За време на нејзиното претседателствување, Унгарија настојуваше да го задржи V4 форматот како ефикасна соработка. Консултациите продолжија на сите нивоа, и во двете димензии на соработката на V4:

- Соработка за надворешна и политика за Европска Унија и
- Секторска соработка

За време на Унгарското претседателство, особено внимание беше посветено на пет клучни области .

- Евроатлантска интеграција на Западен Балкан;
- Источно партнерство;
- Енергетска безбедност;
- Регионална и кохезивна политика;
- Стратегија за Ромите во Централна Европа.

Во овој период, беа воспоставени нови платформи за соработка (на пр. Групи на високо ниво на интеграција на Ромите) и нови области на соработка на V4 (на пр. Прв состанок на одделенија за односи со јавноста; одделенија за економската политика на Европската Унија; координација меѓу информатичкиот сектор и африканските одделинија на четири министерства за надворешни работи). Во текот на овој едногодишен период беа организирани неколку средби на високо ниво, како што се Самитите на Претседателите на V4, Претседателите на Владите, како и состаноци на Министрите за надворешни работи и другите Министри.

Надворешна Политика

Во Програмата за претседателствување на Унгарија со V4 беше јасно истакнато дека соработката за прашања поврзани со Западен Балкан и Источното партнерство, како и промовирањето на нивното евроатлантско приближување не е само заеднички интерес, туки и одговорност на Земјите-Членки на Вишеградската Група. Во овој поглед, регионите од Западен Балкан и Источното партнерство беа сметани како два еднакво важни столба на соработката во делот на надворешната политика на Земјите Членки на Вишеградската Група во текот на Унгарското претседателствување.

Евроатлантска интеграција на Западен Балкан

Заеднички интерес на Земјите-Членки на V4 е стабилен и просперитетен регион на Западен Балкан, кој е целосно интегриран во Европската Унија.

Земјите-Членки на V4 го усвоија „Акциониот план на клучните области на Претседателството на Вишеградската Група 2009–2010“, во кој наведеа дека главниот инструмент за стабилизирање на Западниот Балкан е обезбедување на потребните рамки за Евроатлантскиот интегративен процес на Западниот Балкан. Унгарското претседателство има за цел да го поддржи процесот на стабилизација и асоцијација и приоритетите утврдени во рамките на целите на европското партнерство со инструментите, програмите и искуствата на Вишеградската Група. Во овој период, Вишеградската Група посвети значителни напори на регионот вомагање на реформскиот процес и евро-атлантска интеграција. Во согласност на оваа повсветеност, на 6 октомври 2009 година, во Будимпешта, беше организиран состанок на Министрите за надворешни работи на V4 во проширен состав. Унгарското претседателствување ја реafirмираше подготвеноста на Земјите Членки на V4, да помогнат во процесот на интеграција на Западен Балкан и тоа и како Земји Членки на Вишеградската Група, така и како идните Претседателствување на Земјите Членки на Вишеградската Група со Советот на Европската Унија. Министрите за надворешни работи на V4, Белгија и Шпанија, вклучително и претставниците на Западен Балкан, разговараа за предизвиците со кои се соочува регионот во врска со интеграцијата во ЕУ и НАТО, како и за начините и средствата како понатамошно да се унапреди регионалната соработка во Западен Балкан.

Источно Партнерство

Имајќи ги во предвид наредните задачи за имплементирање на Источното партнерство, Унгарското претседателствување со Вишеградската Група организираше средба на министрите за Надворешни работи на Вишеградската Група во проширен состав на 2 март 2010 година. Покрај министрите за надворешни работи на Земјите – Членки на V4, на состанокот присуствуваа и високи дипломатските претставници на Ерменија, Азербејџан, Белорусија, Грузија, Молдавија, Украина, како и Естонија, Летонија и Литванија. Покрај Министрите за Надворешни работи на Вишеградската Група, на состанокот

учествуваа и Министрите за Надворешни работи на Шпанија и Белгија (тогашен минат и актуелен Претседавач со Советот на Европската Унија) и Комесарот за проширување и добрососедска политика Штефан Филе.

Главна цел на состанокот беше да се пронајдат ефективни начини и средства за унапредување на имплементацијата на Источното партнерство, како и да се изрази посветеноста на минатиот, сегашниот и идниот Претседавач со Советот на Европската Унија, ова прашање да се задржи високо на нивната агенда. Состанокот претставуваше добра можност да се споделат ставови за тоа како Земјите Членки на Вишеградската Група да се ангажираат за поголемо и проактивно соработување со Европската Комисија со цел зајакнување на Источното партнерство. Министрите за надворешни работи на Земјите Членки на Вишеградската Група на состанокот посебно го дискутираа придонесот на Вишеградската Група во засилувањето и зајакнувањето на соработката за Источно партнерство.

V4 + соработка

Во текот на последните неколку години, Вишеградската Група стана препознатлив актер кој меѓународно стана познат и признат. Со зголемување на бројот на настани во форматот V4 +, како и со ново изразените барања и иницијативи од трети земји (како на пр. Египет или Германија) и мултилатерални форми на соработка, се зголеми угледот на Вишеградската Група. Дополнително, во речиси сите гранки на секторската соработка, редовно се одржуваа состаноци во форматот V4 +. Исто така, во тој период надворешно-политичката соработка на Земјите – Членки на V4 се карактеризира со зачестени состаноци во V4 + форматот, на пр. со Балтичките држави, земјите од Бенелукс, Бугарија, Израел, Јапонија, Северен министерски совет, Романија, Словенија, Шведска, Украина или Соединетите Американски Држави. Унгарското Претседателствување, со цел подобро претставување на заедничките интереси, имаше намера да ги вклучи третите страни на принцип ад-хок основа. Во согласност со наведеното, организирани се голем број состаноци за надворешна политика на високо ниво во проширени формати: Средба на Министерствата за надворешни работи на Западен Балкан (октомври 2009 година), Средба на Министерствата за надворешни работи за Источното партнерство (март 2010 година) и Самит на Претседателите на Владите на форматот V4 + за енергетска безбедност (февруари 2010 година). Овие состаноци во проширен состав придонесоа за посилно претставување на заедничките интереси и создадоа нови перспективи за целата Вишеградска соработка.

Секторски Политики

Енергетска безбедност

Земјите од Вишеградската Група се соочуваа со слични предизвици во енергетскиот сектор и беа свесни за посебната важност на прашањето за енергетската безбедност. Загриженоста за енергетската политика може подобро да се надмине со регионална соработка, особено во диверзификација на снабдувањето со природен гас на земјите од Централна, Источна и Југоисточна-Европа. Поради недостаток на соодветна интерконекција и ограничените можности за тек во обете насоки меѓу земјите од регионот, неопходен е развој на инфраструктура за пренос и складирање на природен гас, сурова нафта и електрична енергија со цел да се отстранат бариерите во преносот на енергијата меѓу областите во овој регион и да се овозможи соодветна реакција во време на енергетска криза. За време на Унгарското претседателствување, важен чекор напред беше создавање на работна група за енергетика на Земјите –Членки на V4 на високо ниво, која придонесе за засилено ниво на соработка меѓу Земјите – Членки на V4 во областа на енергетиката.

Работната група ефикасно придонесе за подготовката на Самитот V4 + за енергетска безбедност, што се одржа во Будимпешта, на 24 февруари 2010 година. На самитот учествуваа високи претставници од земјите на Централна, Источна, Југоисточна-Европа и претставници на значајни меѓународни институции. На иницијатива на Земјите – Членки на V4, беше потпишана декларацијата на Самитот од повеќе земји од Централно-Источна Европа. Покрај Земјите – Членки на V4, потписници на декларацијата беа и Австрија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Романија, Србија и Словенија. Учесниците одлучија дополнително да разговараат за начините за подобрување на состојбата со енергетската безбедност на овие држави и да ги усвојат потребните мерки што можат да помогнат во ослабнување на влијанијата од евентуално нарушување на снабдувањето во иднина. Тие изразија поддршка за зајакнување на соработката во натамошно интегрирање на нивните гасоводните мрежи, вклучувајќи го Јужниот коридор и проектот Набуко, како и транспортниот коридор Север-Југ низ регионот, планираните хрватски и полски терминали на течен природен гас и проектот НЕТС.

Одбранбена политика

Врз основа на приоритетите на одбранбената политика утврдени во Програмата на Унгарското Претседателствување со Вишеградската Група, Унгарското Министерство за одбрана организираше неколку состаноци на високо и стручно ниво и работни групи што доведоа до конкретни резултати во голем број области. Средбата на Директорот за одбранбена политика во Будимпешта, на 2 септември 2009 година, даде можност да се разговара и да се усогласи ставот на Земјите-Членки на V4 за новиот стратешки концепт на НАТО.

На 8 октомври 2010 година се одржа состанок на Украинскиот, Македонскиот, Српскиот, Црногорскиот и Босанскиот Министер за одбрана. На состанокот беше дискутирано за понатамошната соработка на форматот V4 + Украина, како и за односите V4 + Западен Балкан. Исто така, детално се дискутираше и се разгледуваше процесот на интеграција во НАТО и Европската Унија на земјите учеснички и можниот придонес на Земјите-Членки на V4. Беа разменети и националните позиции за новиот Стратешки концепт на НАТО. Беше решено работната група за стратешки концепт да се формира заснована на претставниците на Земјите-Членки на V4 во НАТО. Во рамките на привремено формираната работна група на Земјите-Членки на V4 предводена од Унгарија, беше разгледана можноста за формирање на борбени групи на Европската Унија од Земјите-Членки на V4 и по 2015 година. Физибилити студијата подготвена од работната група на состанокот одржан на 21-22 јуни 2010 година беше разгледана од страна на Началниците на Генералштабовите за одбрана на Земјите Членки на V4, а потоа беше доставена до Министерите за одбрана на Земјите Членки на V4 за нивно разгледување на претстојната Министерска средба за време на периодот на Претседателствувањето на Словачка со V4.

Европскиот Совет и Унгарското претседателство

Во однос на разбирањето на улогата на претседателствувањето со Европскиот Совет, постојат две дистинктивни стојалишта во однос на придобивките на Земјата Членка што претседателствува во шестмесечниот ротирачки формат со Европскиот Совет.¹⁵⁶

Првото размислување укажува дека земјата која претседава со Европскиот Совет има супранационална техничка улога, каде земјата која претседава има голема одговорност, а за возврат не добива некоја особена политичка моќ. Претседателствувањето само по себе не нуди можност за реализација на целите на Земјата претседател поединечно, туку е насочено кон реализација на Агендата на заедничката Европска политика. Според второто гледиште, претседателствувањето со Европскиот Совет подразбира повисок степен на меѓувладина соработка и со тоа, земјата што претседава со Европскиот Совет стекнува поголема можност да ја предводи Европската Агенда и да ги промовира сопствените национални интереси од позиција на привилегиран статус¹⁵⁷

Според Fernández¹⁵⁸: "Значењето на Претседателството за Земјите-Членки се разликува низ целиот процес на Европската интеграција, во согласност со трансформацијата на оваа институција и таквата трансформација е водена од институционалните одлуки донесени од страна на државите членки во критични

¹⁵⁶ Tallberg, J. 'The agenda-shaping powers of the EU Council presidency'. Journal of European Public Policy 10(1) (2003), 1–19

¹⁵⁷ The Hungarian Presidency of the Council of the European Union: Focus on the Neighbourhood and on a European Roma Strategy Balázs Vizi*

¹⁵⁸ Fernández, A.M. 'The EU Council presidency dilemma: an historical institutionalist interpretation'. Les Cahiers européens de Sciences Po 1 (2008).

точки во историјата на Европската Унија" Од оваа перспектива, по стапувањето на сила на Договорот од Лисабон, улогата на Земјата-Членка која претседателствува со Европскиот Совет беше поограничена од претходно: и во нејзините надлежности и во споделените надлежности со Претседателот на Европскиот совет. Ова е одраз на намалените надлежности на Земјата Претседател во однос на претходните фази на Европската интеграција.

4.3.4. Претседателство на Република Унгарија со Советот на Европската Унија: Посилна Европа, (1 јануари - 30 јуни 2011 година)

Мотото на Унгарското претседателство со Советот на Европската Унија е Силна Европа. Изборот на мотото произлегува од силното верување на Унгарското претседателство дека глобалната економска криза и одлуките што Земјите-Членки ги донеле за да ја надминат, покажуваат дека одговорот на ваквите комплексни предизвици треба да биде повеќе, а не помалку Европски.

Програмата на Унгарското Претседателство се заснова на човечкиот фактор. Главната цел на Унгарското Претседателствување е да ја насочи Европа во служба на Европските граѓани и да ја фокусира Унгарската политика за Европските интеграции поблиску до Европскиот граѓанин. Усвојувањето на Лисабонскиот договор со својата нова правна рамка треба да помогне во приближувањето на Европа до нејзините граѓани. Во таа насока, треба да се постигне значителен напредок со цел да се докаже дека Европската Унија може ефикасно да го подобри животот на своите граѓани. Овој пристап треба ги земе во предвид сите Европски политики, вклучително и економско управување (со цел да не се стреми кон напредок по цена на идните генерации), едукација и обука, вработување и создавање на нови работни места, подобрувања на социјалната сигурност, создавање постабилни и транспарентни можности преку правилата за внатрешен пазар, производство на безбедна храна, заштита на животната средина, обезбедување чиста вода за пиење, зачувување на културната разновидност и обезбедување на безбедноста на европските граѓани во најширока можна смисла - земајќи ги предвид приватните, економските, еколошките, медицинските и другите проблеми.

Програмата на Унгарското претседателство беше базирана на четири приоритетни области:

-Промовирање на економски раст преку зајакнување на економското управување и концентрирање на создавање на нови работни места и социјалноинклузивен пристап;

-Јакнење на Европските заеднички политики со изнаоѓање начини истите да бидат поефикасни и поконкурентни, истовремено со зачувување на фундаменталните вредности на овие политики и нивната можност за создавање кохезија во Европската Унија;

-Приближување на Европската Унија до нејзините граѓани;

-Придвижување напред со процесот на проширување на кредибилен и одговорен начин

Економски раст, работни места и социјална инклузија

Секоја економската криза носи не само потешкотии, туку и можности: можности за поблиска соработка и поцелосна Европска акција. Глобалната економската и финансиската криза ги покажа ограниченоста на слободниот пазар и потребата од создавање на нова регулаторна рамка за економски развој.

Во таа смисла, Европската Унија треба да обезбеди државните буџети да бидат одржливи, да се донесе строга фискална дисциплина и да се стимулира економскиот раст. Во однос на економскиот раст, неопходно е да се даде приоритет на политиката за вработување. Европската Унија не може да биде конкурентна без создавање на нови работни места или без поефикасна политика за вработување. Политиките на Европската Унија исто така треба да ја поддржат оваа цел.

Посилна Европа - градење на темелите и заштита на иднината

Во интерес на Европската Унија е да одржува силна и ефикасна заедничка политика. Идниот развој на Европската Унија ќе зависи од подготвеноста на Земјите – Членки на Европската Унија да дејствуваат заедно и нивната посветеност да се воспостават силни Европски политики. Во таа смисла, Програмата апострофира дека 2011 година ќе биде пресудна во овој поглед и се обврзува разгледувањето на иднината на заедничките политики на Европската Унија да биде една од приоритетните задачи на Унгарското претседателство. Европската Унија може да се справи со новите предизвици со надоврзување на резултатите од политиките за финансирање развиени во последните 50 години, истовремено обезбедувајќи овие политики да се модернизираат и да бидат поефикасни. Економската, социјалната и територијалната кохезија е еден од главните столбови на ЕУ. Внатрешно обединета Европа е поконкурентна на глобално ниво и поефикасна во однос на надворешните активности. Треба да се потврди дека ова останува клучна цел за кохезивната политика и дека неопходните средства за постигнување на истата се одржуваат и навистина се зајакнуваат. Новите предизвици бараат нови политики и тоа создавање

унифицирана и ефикасна заедничка енергетска политика, што е нов приоритет и важна можност за Европската Унија. Еден од најголемите предизвици со кои се соочува Европа е како да се постигне енергетска безбедност.

Во тој контекст, потребно е да се создаде заеднички Европски пазар на енергија, да се изгради потребната инфраструктура, да се осмислат соодветни методи за финансирање и да се утврдат унифицирано дејствување наспроти надворешните партнери и да се прошират изворите, рутите и снабдувачите со енергетските извори. Покрај енергетската безбедност, заедничката енергетска политика ќе понуди и излезен стратегија од кризата каде развојот на енергетскиот сектор ќе даде исклучителна можност за зголемување на стапката на вработеност. За време на Унгарското претседателствување, водечки настан кој ќе биде посветен на енергетската политика и иновациите беше одржувањето на вонредниот Самит на Европски Совет во февруари 2011 година. Самитот треба да обезбеди политичка ориентација кон градење клучна енергетска инфраструктура и финансирање на неопходни инвестиции, како и хармонизација на националните технички регулативи со регулативите на Европската Унија.

Европска Унија блиска до своите граѓани

Унгарското Претседателство силно се заложуваат Унгарските граѓани да живеат во безбедна Европа и со европски институции блиски до граѓанинот. Во таа смисла, потребна е да се преземат мерки за да се гарантираат слободи и права на граѓаните на Европската Унија. Исто така, цел на Унгарското Претседателство е да ги претстави можностите што ги нуди Европската Унија и истите да ги приближи до Европските граѓани, како и да ги доближи начините за искористување на овие можности. Договорот од Лисабон отвори ново поглавје што им овозможи на граѓаните на Европската Унија нови можности со кои нивните права се значително проширени, што значи дека граѓаните можат да имаат поголема улога во процесот на донесување одлуки и нивните стативи да имаат поголемо влијание од претходните периоди и со тоа да се зајакне демократскиот легитимитет на Европската Унија.

Во Програмата е потенцирано дека е потребно треба да се превземат дополнителни мерки во за да се гарантира безбедноста на граѓаните на Европската Унија. Со постигнувањето на овие цели им се овозможува на граѓаните директно да ги почувствуваат предностите на припадноста во Европската Унија и да сфатат дека Земјите-Членки работат со граѓаните и за граѓаните.

Проширување на одговорноста и ангажирање на глобално ниво

Зацврстување на меѓународната улога на Европската Унија која е еден од најважните актери на меѓународната сцена има голема поддршка кај граѓаните на Европската Унија.

Европската Унија преку својата надворешна политика може да придонесе за просперитет, мир и благосостојба и надвор од нејзините граници. Една од главните движечки сили зад растечкото влијание на Европската Унија е нејзиниот променлив состав и со влегувањето на нови држави во Европската Унија, нејзиното влијание врз меѓународните односи се зголемува. Со проширувањето на Европската Унија се обезбедува стабилност, мир и кохезија и на останатите делови од Европскиот континент. Унгарското Претседателство се обврза да ја одржи отвореноста на Европската Унија.

Проширување на Европската Унија

Процесот на проширување придонесе за историскиот успех на европската интеграција и во тој контекст Унгарското претседателство смета дека продолжувањето на процесот на проширување за време на нивниот шест месечен мандат е важна задача. Програмата на Унгарското Претседателство потенцира дека Европската Унија треба да остане отворена кон оние земји кои ги исполнуваат критериумите од Копенхаген и се подготвени да ги спроведат реформите во духот на европските вредности, зајакнување на човековите права и владеењето на правото. Во овој контекст, кредибилитетот на Европската Унија ќе зависи и од консеквентноста на процесот на проширување. Целта на Унгарското Претседателството е да го придвижи процесот на проширување напред. Претседателството ќе вложи максимален напор за секоја Земја Кандидат да направи чекор напред во процесот на проширување и ќе соработува заедно со Земјите-Членки, Европската Комисијата и Земјите кандидати со цел да го придвижат процесот на проширување. Во периодот на Унгарското Претседателство заклучувањето на пристапните преговори со Хрватска било во завршна фаза и членството на Хрватска во Европската Унија би бил позитивен сигнал за целиот регион на Западен Балкан со што ќе придонесе за неговата стабилност. Оттука, јасна цел на Унгарско Претседателство е успешно да се завршат преговорите со Хрватска за време на неговиот мандат.

Друга цел на Унгарското Претседателство е постигнување на што е можно поголем напредок во преговорите за пристапување со Турција, врз основа на поставените барања и напредокот во процесот на внатрешна реформа, како и вклучување на Унгарското Претседателство во донесувањето на првите

конкретни резултати во преговорите со Исланд. Мошне важна цел на Унгарското Претседателство е да се промовира процесот на проширување на Западниот Балкан. Одлуката на Советот на Европа за започнување на "AVIS" процесот за апликацијата на Србија и за доделување кандидатски статус за Црна Гора, е јасна порака за посветеноста за одржување на кредибилитетот на процесот на проширувањето на Европската Унија. Во случајот на Поранешна Југословенска Република Македонија, Унгарското Претседателство било подготвено за започнување на преговорите за пристапување веднаш по донесување на одлука од страна на Европскиот Совет.

Надворешни односи

Договорот од Лисабон воспостави нова структура како Европската Унија ќе ги спроведува надворешните односи. Претседателството е подготвено за блиска соработка со актерите во оваа нова рамка со цел да обезбеди кохерентност и ефикасност во меѓународните ангажмани на Европската Унија. Посебен приоритет на Унгарското Претседателство е обновувањето на соседската политика на Европската Унија, каде Европската Унија треба да посвети значително внимание на своите најблиски соседи и треба да ги зајакне своите односи со тие земји во економски, политички и културен аспект. Унгарското претседателство се обврзува да ја продолжи посветеноста кон силно Евро-медитеранско Партнерство.

Вториот самит за Источно партнерство што се одржа за време на Унгарското претседателство понуди можност за јакнење на Источната димензија на надворешните односи на Европската Унија, при што Унгарското претседателство имаше за цел да ги зајакне односите меѓу Европската Унија и шесте земји што се составен дел на Источното партнерство, како и да подготви програми и проекти, согласно потребите и можностите на тие земји, со цел успешна реализација на соработката. Европската Унија е силен глобален актер. Договорот од Лисабон и 'обезбеди на Европската Унија нова институционална структура и нови можности. Службата за надворешна политика на Европската Унија ќе ги преземе своите должности за време на Унгарското Претседателство и тоа ќе биде заедничка задача со цел да се искористат можностите што ги нуди ова ново тело и да се потврди дека таа ќе стане целосно функционална што е можно поскоро во сите делови на светот. Службата за надворешна политика на Европската Унија и претставништвата на Европската Унија надвор од нејзините граници ќе конституираат мрежа што ја претставува Европската Унија како целина. Односите на Унијата со нејзините стратешки партнери треба да се развиваат во обединувачки и јасни рамки. Односите со третите земји треба

постојано да се прилагодуваат за да бидат во чекор со новите предизвици на постојаните промени во светот. Европскиот Совет ќе ги утврди насоките за развој на надворешните односи на Европската Унија, засновано врз индивидуалните стратегии изработени за партнерите на Европската Унија, што ќе помогне да се зајакне меѓународното влијание на Унијата.

Како најголем донатор во светот, Европската Унија игра важна улога во глобалната борба против сиромаштијата. Унгарското претседателство со Европската Унија го обележа период кој е значаен за меѓународната развојна соработка.

Стратегија на ЕУ за регионот на Дунав

Унгарското претседателство е недвосмислено посветено и вложува максимални напори, за време на неговиот мандат да се изготви Стратегија на Европската Унија за регионот на Дунав, а одобрена од Европскиот Совет во јуни 2009. Стратегијата за регионот на Дунав е втора сеопфатна макро-регионална иницијатива на Европската Унија. Неговата цел е територијален развој и се заснова на искуствата од Стратегијата за Балтичко Море. Од 14-те земји што учествуваат во изготвувањето на Стратегијата, осум се земји-членки на Европската Унија (Австрија, Бугарија, Чешка, Германија, Унгарија, Романија, Словачка и Словенија), а останатите шест земји кои учествуваа во изготвувањето, се трети земји и тоа: Босна и Херцеговина, Хрватска, Молдавија, Црна Гора, Србија и Украина. Стратегијата не е насочена само кон зајакнување на добрососедските односи во регионот, туку и кон консолидирање на евро-интегративниот процес на земјите од Западен Балкан, приближување на Европската Унија до своите граѓани како и промовирање соработка со трети земји. Акциониот план за стратегијата за регионот на Дунав дефинира 11 приоритетни области и Проектите од овие 11 приоритетни области претставуваат значаен придонес за одржливиот развој во регионот¹⁵⁹

4.3.5. Претседателство на Република Полска со Советот на Европската Унија: Европската интеграција како извор на раст, (1 јануари - 30 јуни 2011 година)

Слично како и Унгарското Претседателство и Полското претседателство се соочи со слични ограничувања кои произлегоа од одредбите од Договорот од Лисабон. Првото структурно ограничување е институционално: со донесувањето

¹⁵⁹ Communication from the Commission - European Union Strategy for Danube Region, COM(2010) 715 final, 8 December 2010. Action Plan, SEC(2010) 1489 final)

на Лисабонскиот договор, државите со ротирачко претседателство веќе не претседава со состаноците на Европскиот Совет или со состаноците на Советот за надворешни работи (освен за трговски прашања). Во суштина ова значи дека ротирачките Претседателства ја губат целовитоста на контролата на политичкиот процес во Советот. За да биде успешна, Земјата Претседавач со Европскиот Совет, треба тесно да соработува со други актери на Европската Унија (кои не се членови на Советот): за политички цели со Претседателот на Европскиот Совет и Високиот претставник за надворешна политика и внатрешни работи на Унијата, додека за законодавни цели, треба тесно да соработува со Европскиот парламент.

Второто структурно ограничување е од политичка природа, со оглед на фатот дека Полска е надвор од Еврозоната. Имено, во ситуација кога еден од најголемите предизвици за Европската Унија се однесува на Еврозоната, ротирачкото Претседателство не претседава со состаноците; згора на тоа, не е ни присутно за време на состаноците во Еврогрупата. Ова значително го ограничува просторот за дејствување дури и на најдобро подготвените ротирачки Претседателства. Полската влада целосно ги антиципираше овие две структурни ограничувања и го подготви своето претседателство на колаборативен начин со други институции. На пр. постоеше иницијатива да се вклучи и Претседателот на ротирачкото претседателство на ECOFIN во состаноците на Еврогрупата, но идејата беше отфрлена.

Со цел подготвено да го преземе Претседателството на Европскиот Совет, Претседателството, Полска многу детално ги проучувала другите пост-лисабонски Претседателства, како и другите држави кои за првпат биле Претседавачи со Европскиот Совет. Полска е четврта земја што претседава со Советот по донесување на Договорот од Лисабон кој стапи во сила во декември 2009 година (по Шпанија, Белгија и Унгарија), а исто така е четврта земја од земјите кои станаа полноправни членки на Европската Унија во 2004 година, кои биле претседавачи со Европскиот Совет (по Словенија, Чешка и Унгарија).

Подготвувањето базирано на тие екстерни искуства (со оглед на недостаток на сопствено) беше важен елемент во подготвителната фаза за Полското претседателство со Европскиот Совет. Главната цел на Полското Претседателство е да ја води Европската Унија кон побрз економски раст и засилено политичко заедништво.

За да се постигнат овие цели, Полското Претседателство се концентрираше на три основни приоритети:

- Европската интеграција како извор на раст
- Безбедна Европа
- Европа која има корист од отвореноста.

Европската интеграција како извор на раст

Првата тема „Европската интеграција како извор на раст“ ги опфаќа сите макроекономски и буџетски елементи, како и аспектите на единствениот пазар и на финансиските пазари. Најважните елементи во оваа тема беа усвојувањето на пакетот за економско управување (познат како "Пакет Шест"), почеток на преговори за повеќегодишната финансиска рамка 2014-2020 година и работење со цел усвојување на Законот за единствен пазар" Single Market Act ". Посебно внимание треба да се посвети на малите и средни претпријатија, „интелектуалниот капитал“ на Европа и дигиталната агенда во Европа.

Централниот настан планиран во овој поглед беше Форумот за единствен пазар во Краков во почетокот на октомври 2011 година.

Безбедна Европа

Второто поглавје "Безбедна Европа" вклучуваше различни активности насочени кон креирање на европска политика за надворешна енергија, реформирана земјоделска политика или реформа на агенцијата за обезбедување на границите на Европската Унија- Frontex. Меѓу другите елементи, второто поглавје вклучување и активности за засилување на цивилните и воените капацитети на Европската Унија. Целите на Полското претседателство беа да се истражат можностите за покренување иницијативи во областа на Заедничката безбедносна и одбрамбена политика на Европската Унија (CSDP) и иницијативи меѓу областите на Заедничката безбедносна и одбрамбена политика на Европската Унија, правдата и внатрешните работи.

Поглавјето "Безбедна Европа" јасно ги дефинираше трите насоки за дејствување:

- Надворешна димензија на енергетската политика на Европската Унија
- Заедничка безбедносна и одбрамбена политика
- Безбедност на храната

Надворешна димензија на енергетската политика на Европската Унија

Оваа насока ги имаше следниве цели:

-Зајакнување на енергетската безбедност на Европската Унија преку ревидирање на претходно применетите политички механизми во областа на

надворешните енергетски односи на Европската Унија во контекст на нивната проценка и модернизација.

Заедничка безбедносна и одбрамбена политика

Оваа потточка од второто поглавје на Програмата ги дефинира следниве цели:

- Зајакнување на способноста на Европската Унија за планирање и спроведување на операциите за кризен менаџмент
- Зајакнување на цивилните и воените оперативни способности на Европската Унија
- Развивање на соработката меѓу Европската Унија и НАТО
- Развивање на соработката меѓу Заедничката безбедносна и одбрамбена политика на Европската Унија (CSDP) и со земји од Источна Европа кои не се Земји – Членки на Европската Унија, а во нејзина непосредна близина (Источно соседство)

Исто така, оваа потточка предвидува и разгледување на следниве прашања:

- Постојано цивилно-воено планирање и создавање раководна структура како предуслов за ефикасен кризен менаџмент на Европската Унија
- Зголемување на употребливоста на Борбените Групи на Европската Унија како средство за зајакнување на капацитетот за брза реакција на Европската Унија
- Соработка и координација на Европската Унија и НАТО во кризни ситуации
- Можности за сеопфатен дијалог за CSDP со Источното соседство

За оставарување на наведените цели и обезбедување насоки за наведените прашања, потребно е да се превземат следниве активности:

- Развој на опции кои ќе овозможат целосно планирање и спроведување на поголема кохерентност и сеопфатност на цивилно- воените аспекти на Европската Унија
- Адаптација на концептот на Борбените Групи на Европската Унија на новите оперативни барања (вклучително и цивилно воените прашања)
- Промовирање на постојана, оперативна соработка меѓу Европската Унија и НАТО
- Изготвување на политички документ за создавање нови можности на соработка за прашањата на CSDP и Источните соседни земји.

Безбедност на храната

Уште еден аспект на зголемувањето на Европската безбедност е реформата на Заедничката земјоделска политика, со цел европските фондови да се користат поефикасно. Засилената Заедничка земјоделска политика треба да остане пазарно ориентирана и да го земе во предвид јавните добра на целото население, вклучително и земјоделска безбедност и мултифункционалниот

развој на земјоделството и руралните области. Важен елемент кој е вклучен во реформата на Заедничката земјоделска политика, е решавањето на прашањето за директни плаќања и поддршка кон руралните области.

Европа која има корист од отвореноста

За време на своето претседателство, Полска се обврза да ја поддржи заедничката надворешната и безбедносна политика на Европската Унија, со цел да се зајакне позицијата на Европската Унија на меѓународната сцена. Полското Претседателство се заложи за проширување на Европските вредности и регулативи, вклучително и понатамошно проширување на Европската Унија и развој на соработката со соседните земји. Преку создавање слободни трговски зони со државите од Источното партнерство, Претседателството ќе придонесе за проширување на регионот опфатен со правилата и регулативите на Унијата. Понатаму, продолжувањето на процесот на проширување ќе резултира во проширување на внатрешниот пазар од милиони нови потрошувачи.

Имајќи ги во предвид случувањата во Тунис, Египет, Либија и други држави од Јужното соседство, полското претседателство постави за цел да ја зајакне соработката заснована врз партнерство, концентрирајќи се на поддршка на демократската трансформација и создавање модерни државни структури (засновани на уставни реформи), како и јакнење на судството и борбата против корупцијата. Полското претседателство имаше за цел да продолжи соработката на Европската Унија со источните соседи. Како дел од Источното партнерство, Полска настојува да продолжи процесот на потпишување на Договори за асоцијација и слободни трговски зони (меѓу другото финализирање или придвижување на преговорите со Украина и Молдавија), како и продолжување на преговорите за визна либерализација.

Полското претседателство постави цел клучните политички одлуки да бидат донесени во септември 2011 година, како дел од Самитот на Источното партнерство, со учество на сите Претседатели на државите и Претседателите на Владите на Земјите-Членки и партнерските земји.

Во однос на Белорусија, целта на Европската Унија за време на Полското Претседателство е да ја охрабри оваа земја да соработува со Западните земји, под услов да ги почитува основните правила на демократијата и човековите права.

Како дел од нејзиното претседателство, Полска настојуваше да постигне голем исчекор во концептот на проширување и во таа смисла, важна цел беше завршување на пристапните преговори со Хрватска и потпишување на Договор

за пристапување, продолжување на пристапните преговори со Турција, постигнување напредок во преговорите за пристапување со Исланд и подржување на Европските аспирации на Западен Балкан.

4.3.6. Претседателство на Република Словачка со Советот на Европската Унија (1 јули - 31 декември 2016 година)¹⁶⁰

Од 1 јули до 31 декември 2016 година, дванаесет години по приемот во ЕУ, Словачка го презеде шестмесечното ротирачко Претседателство со Европскиот Совет, во тесна координација со Претседателската Тројка: Претседателството на Холандија со Европскиот Совет (јануари-јуни 2016 година) и на Малта (јануари-јуни 2017 година).

Главна прашање што доминираше со Европската Агенда во тоа време беа практичните и политичките последици од референдумот во Велика Британија.

За време на својот мандат како Претседател со Европскиот Совет, Словачка постави четири главни приоритети:

- Економски силна Европа
- Современ единствен пазар фокусиран на имплементацијата на Енергетската Унија
- Одржлива политика за миграција и азил
- Глобално ангажирана Европа.

Четири приоритети произлегуваат од три меѓусебно поврзани принципи: Постигнување на видливи резултати, надминување на фрагментацијата и фокусирање на граѓанинот.

Со последниот принцип, Словачкото Претседателство има за цел да ја врати довербата на граѓаните во заедничкиот Европски проект.

Покрај тоа, Словачка се подготвуваше да ги преземе прашањата што ги остави Холандското Претседателство, со оглед на тоа во рамките на Претседателската Тројка, Претседателствата наследуваат околу 80% од нивната агенда од нивните претходници. Со првиот приоритет во Програмата на Словачкото Претседателство со Европскиот Совет "Економски силна Европа", Словачка се заложиле да стави приоритет на економски силна Европа заснована врз инвестиции кои придонесуваат за економски развој и создавање нови работни места. За да се постигне оваа цел, Унијата треба да ги искористи и да ги зајакне

¹⁶⁰ (Programme Of The Slovak Presidency Of The Council Of The European Union 1 July - 31 December 2016)
https://www.eukn.eu/fileadmin/Files/Presidencies/2016_Slovakia/SK_Programme.pdf

достапните инструменти, особено Европскиот фонд за стратешки инвестиции, Унијата на пазарите на капитал и буџетот на Европската Унија Основен предуслов за достапноста на инвестициониот капитал и одржливоста на јавните финансии е промовирање на економија во која ќе им се даде приоритет на малите и средни претпријатија. Исто така, треба да се изгради поволно економско и инвестиционо опкружување во Европа, базирано на добро функционирање на Економската и монетарна Унија со високо ниво на социјална и територијална кохезија и економска стабилност. Сепак, овие напори треба да бидат поддржани од потребните структурни реформи на Европската Унија и на национално ниво во сите Земји-Членки.

Вториот приоритет "Современ единствен пазар фокусиран на имплементацијата на Енергетската Унија" се заснова на премисите дека единствениот пазар се смета за најголемо достигнување на Европската Унија. Имено, слободното проток на стоки, лица, услуги и капитал донесе нови можности за европските економски односи и поголем избор за потрошувачите. Но, за да може максимално да го искористи својот потенцијал, единствениот пазар мора да се прилагоди на новата реалност која бара негово проширување на енергетскиот сектор и дигиталниот простор. Во таа смисла, визијата на Претседателството е понатамошно развивање на проекти како што се Енергетската Унија и единствениот дигиталниот пазар, кои ќе ја поддржат конкурентноста и иновативниот потенцијал на европските економии и довербата на европските потрошувачи во единствениот пазар.

Третиот приоритет "Одржлива политика за миграција и азил", посебно внимание посветува на миграцијата како долгорочен историски феномен. Имено, во периодот непосредно пред почетокот на Словачкото Претседателство со Европскиот Совет, Европа се соочи со миграциски текови од огромни размери кои беа дополнителен притисок на надворешните граници на Европската Унија и системите за азил на Земјите-Членки. Во ваков контекст, цел на Претседателството на Словачка беше охрабрување на одржлива политика за миграција и азил во Европската Унија, која ќе се заснова на заштита на надворешните граници, обновување на Шенген зоната, соработка со трети земји и политика на солидарност.

Во однос на внатрешната безбедност, Европската Унија има за цел борбата против тероризмот да ја направи поефикасна, преку заеднички координиран пристап на Земјите-Членки. Поврзано со оваа цел, во текот на претходните години, преземени се неколку мерки, од кои многу се функционални и со добри резултати. Покрај тоа, треба да се извршат голем број дополнителни задачи со

цел да се пренасочи Европа од кризен менаџмент кон оддржлив миграциски менаџмент, со оглед на тоа што ризиците поврзани со различните миграциски рути беа сè уште се присутни. Една од најголемите придобивки од Европската интеграција за граѓаните на Европската Унија е Шенген-зоната која овозможува слободен проток на луѓе и стоки.

Поради недоволната функционалност на Шенген-зоната, Словачкото Претседателство се заложи за повторно воспоставување на нејзината ефективна функционалност, со соодветни мерки што ќе овозможат враќање на контролата на надворешните граници на Европската Унија. Заштитата на надворешните граници е клучен приоритет за Словачкото Претседателство, и целосно функционирање на надворешните граници е единствениот начин за поефикасно управување со миграцијата, подобрување на внатрешната безбедност на Европската Унија и зачувување на слободното движење на граѓаните. Исто така, Словачкото Претседателство активно придонесе за распоредување на Европската гранична гарда " European Border Guard", со цел подобро управување со надворешните граници на Европската Унија и враќањето на нелегалните мигранти. Во прилог на оваа цел во голема мера ќе помогне и примената на модерна информатичка технологија, чија имплементација ќе го олесни справувањето со протокот на патници, ќе придонесе во борбата против нелегалната миграција и ќе ја зајакне внатрешната безбедност на Европската Унија, овозможувајќи и подобро да се справи со тековните закани.

Словачкото Претседателство има за цел сеопфатен пристап кон миграцијата, чиј составен дел е соработката со трети земји, особено со земјите на потекло и транзит на мигрантите, како и активното и посветеното партнерство, особено со соседните земји на Европската Унија кое е фокусирано на елиминирање на причините за миграција.

Исто така, клучно за враќањето на нелегалните мигранти, како и реадмисијата е на пр. соработката меѓу Европската Унија и Турција што доведе до значителен пад на миграциските текови во Егејот и стабилизирање на ситуацијата на миграцискиот пат на Западен Балкан. Миграцијата и бегалската криза наведоа на размислување за иднината на заедничкиот европски систем за азил и во оваа смисла, градењето на консензус ќе овозможи да се пренасочи Европската Унија кризниот менаџмент кон стратегиска дискусија за системските промени во однос на миграцијата. Безбедносните закани со кои се соочува ЕУ значително се зголемија како резултат на нестабилноста во непосредното соседство на ЕУ, како и од новите форми на радикализација и тероризам. Во вакви услови, дополнети и со фрагментација на ниво на Европската Унија, како неопходност се

наметна ефикасен и координиран одговор на ниво на сите држави во Европа, иако главна одговорност за внатрешната безбедност на Европската Унија ја имаат Земјите-Членки и нејзините институции. Во овој контекст, Словачкото Претседателството има амбициозен пристап кон внатрешната безбедност на Европската Унија, чии предуслови се подобрена размена на информации, зголемена оперативна соработка и взаемна координација помеѓу полицијата и судските власти на Земјите-Членки.

Четвртиот приоритет "Глобално ангажирана Европа", е поврзан со значителните промени во геополитичката реалност кои ја зголемија глобалната посветеност и политичкото единство во рамките на Европската Унија како неопходен елемент во промовирањето на мирот и стабилноста низ целиот свет. Од тука, заедничка цел на Европската Унија е да го заштити меѓународниот поредок во согласност со меѓународните норми и стандарди, вклучително и човековите права, како и да ја зајакне безбедноста и да придонесе за спречување и решавање на кризи. За тоа, на Европа и е потребна активна Заедничка надворешна и безбедносна политика, заснована на Глобалната стратегија на Европската Унија што ја зајакнува нејзината позиција во светот, ѝ помага да се соочи со комплексни предизвици и придонесува за стабилизирање на соседството. Словачкото Претседателство има за цел промовирање на сеопфатен пристап во ангажманот на Европската Унија преку подобрување на кохерентноста на надворешните политики на Европската Унија и координацијата на надворешните и внатрешните безбедносни алатки. Еден од столбовите на надворешната политика е Глобалната стратегија на Европската Унија за надворешна и безбедносна политика, чија имплементација и развој ќе биде главниот фокус на Европската Унија во наредниот период.

Стабилноста во источните и јужните соседства на Европската Унија беше значително ослабена во периодот пред Словачкото Претседателство и затоа Претседателството ќе промовира ефективна Европска соседска политика за соседство, со цел стабилизирање на соседството. Во однос на Источното партнерство, посебен акцент е ставен на поддршката за стабилизирање на земјите на политичкото и безбедносното поле, продолжување со реформите, спроведување на Договорите за асоцијација и напредок во визната либерализација. Во однос на јужното соседство, Словачкото Претседателството ќе го поттикне развојот на дијалогот и соработката и ќе промовира стабилизирање на земјите-партнери во политичките, економските и безбедносните полиња, вклучително и преку обезбедување помош во

решавање на долготрајни кризи, врз основа на дипломатските напори на меѓународната заедница.

Словачкото Претседателство стави голем акцент на политиката за проширување, која е од круцијално значење за консолидација на политичката и економската стабилност во Европа, и во тој контекст Словачка се обиде да го задржи моментумот на пристапниот процес и да постигне конкретен напредок во земјите кандидати. Покрај долгорочните приоритети на Европската Унија дефинирани во Програмата за стратешко соседство, Претседателството се заложи и за активно вклучување во зајакнувањето на трансатлантските врски и развојот на односите со другите стратешки партнери на Европската Унија, и се посвети на потребата за продлабочување на соработката на Европската Унија со меѓународните организации, вклучително зајакнување на односите меѓу ЕУ и НАТО. Во однос на развојната соработка, словачкото претседателство ќе се фокусира на напредокот во спроведувањето на Агендата 2030 и во дебатата за иднината на односите со африканската, карипската и пацифичката (АСР) група на држави.

Фокусот ќе биде на подобрување на кохерентноста на развојните политики со цел сеопфатно решавање на кризите, вклучително и миграциската криза.

4.4 Поврзаноста на земјите членки на Вишеградската Група со заедничката надворешно-безбедносна политика на Европската Унија

Земјите Членки на Европската Унија ја координираат, дефинираат и имплементираат надворешната политика во контекст на Заедничката надворешна и безбедносна политика (CFSP). Оваа политичка област често се однесува како надворешна политика на Европската Унија и има широк опсег кој ги покрива сите области на надворешната политика, вклучувајќи ги сите прашања кои се однесуваат на безбедноста и одбраната.¹⁶¹

Европската надворешна политика има долга историја. По одбивањето од страна на Францускиот Парламент во 1954 година да ја ратификува Европската Одбранбена Зедница (EDC) и подоцнежното одбивање на планот на Fouchet во раните 60-ти години, Земјите Членки на Европската Економска Заедница (ЕЕЗ), ја воспоставија Европската политичка соработка во 1970 година. Таа

¹⁶¹ Simon Duke. The Common Security and Defense Policy.
<https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-156>

претставуваше скромен обид за координација на надворешната политика на ЕЕЗ и во почетокот делуваше одделно од европската интеграција во контекст на ЕЕЗ.

Во таа насока, Министрите за надворешни работи на Земјите Членки и Националните дипломати имаа средби за размена на информации за прашања од меѓународната политика и работеа кон хармонизација на ставовите и заедничко делување во интерес на Земјите Членки. Фреквентноста на овие средби и опсегот на утврдената агенда постојано се зголемуваше и овој процес доби институционална форма.¹⁶² До создавањето на Заедничката Надворешна Безбедносна политика со Договорот од Мастрихт во 1993, Европската политичка соработка остана неформално меѓувладино дебатирачко тело меѓу Земјите Членки на ЕЕЗ.

Во Мастрихт на 9-10 декември 1991 година, Европскиот совет го подготви Договорот од Мастрихт¹⁶³ (официјално Договорот за Европската Унија), кој беше потпишан на 7 февруари 1992 година од страна на Земјите Членки на ЕЕЗ во Мастрихт, Холандија, за понатамошна европска интеграција.¹⁶⁴

Со Договорот се основаше Европската Унија чие функционирање беше засновано на тристолбна структура:

- Столбот на Европските заедници кој управуваше со економски, социјални и еколошки политики;
- Столбот на Заедничката надворешна и безбедносна политика одговорен за надворешната политика и безбедносните прашања; и
- Столбот Правда и внатрешни работи кој управуваше со соработката во борбата против криминалот.

Ваквата столбна структура на Европската Унија остана на сила до стапувањето во сила на Договорот од Лисабон од 2009 година.

Вториот столб од Договорот од Мастрихт познат како Заедничка надворешна и безбедносна политика ги имаше следниве цели:

- Надворешна политика
 - Човекови права
 - Демократија
 - Надворешна помош
- Безбедносна политика

¹⁶² Smith 2004- Europe's Foreign and Security Policy. The Institutionalization of Cooperation Cambridge University Press

¹⁶³ "1991". The EU at a glance – The History of the European Union. Europa. Archived from the original on 5 April 2009. Retrieved 9 April 2010],

¹⁶⁴ ["1990–1999". The history of the European Union – 1990–1999. Europa. Retrieved 1 September 2011]

- Заедничка безбедносна и одбрамбена политика
- Европски борбени групи(Сили за брза интервенција)
- Helsinki Headline Goal (цели за воено оспособување до 2003 година, поставени на Самитот на Европскиот Совет во Хелсинки во 1999 година со цел развој на идните Европски Сили за брза реакција)
- Операции за чување на мирот

Договорот од Лисабон (првично познат како Реформски договор) е меѓународен договор со кој се менуваат двата Договори што ја формираат уставната основа на Европската Унија (ЕУ). Овој Договор беше потпишан од земјите-членки на ЕУ на 13 декември 2007 година и влезе во сила на 1 декември 2009 година.¹⁶⁵ Со Лисабонскиот Договор се менува Договорот од Мастрихт (1992), познат во ажурирана форма како Договор за Европската Унија (2007) или ТЕУ, и Договорот од Рим (1957), познат во ажурирана форма како Договор за функционирање на Европската Унија (2007) или ТФЕУ.¹⁶⁶ Исто така, се менуваат приложените протоколи на спогодбата, како и Договорот за основање на Европската заедница за атомска енергија (ЕУРАТОМ). Договорот од Лисабон е обид и начин да се надминат проблемите што произлегоа како резултат на неуспехот од Уставниот Договор (Договор за воспоставување на Европски Устав), за кој првично негативно се изјаснија граѓаните на Франција и Холандија. Со Договорот од Лисабон се брише разликата меѓу Европската Заедница и Европската Унија и се задржува името Евроска Унија. Со овој Договор, Европската Унија стекнува меѓународно-правен субјективитет, а со тоа и право да склучува меѓународни Договори. Исто така, со Договорот од Лисабон, се воведува една новина која претставува замена за дотогашната столбовска поставеност на Европската Унија со Договорот од Мастрихт и се намалува разликата меѓу трите столба со тоа што одредбите од третиот столб според Договорот од Ница "Правда и внатрешни работи" е приклучен кон првиот столб, во глава 4 од Договорот за функционирање на Европската Унија кон одредбите за миграција, азил и соработка во граѓански прашања. Во однос на процедурите за одлучување според Договорот од Лисабон, во третиот како и во првиот столб важи процедурата за ко-одлучување, што не претставува правило за вториот столб каде важи правилото на консензус. Заедничката безбедносна и одбрамбена политика која беше воспоставена со Договорот од Мастрихт и беше дефинирана како втор столб на Европската Унија, претставува составен дел и на

¹⁶⁵ [eur-lex.europa.eu: " Official Journal of the European Union, ISSN 1725-2423 C 115 Volume 51, 9 May 2008, retrieved 1 June 2014]

¹⁶⁶ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2006:321E:TOC]

Договорот од Лисабон. Лисабонскиот Договор на едноставен начин ги презема одредбите кои се однесуваат на заедничката надворешна и безбедносна политика и заедничката безбедносно-одбрамбена политика и во нив вградува значајни измени. Во делот 5 од Договорот од Лисабон, насловот на оваа област од функционирањето на Европската Унија е изменет во "Општи одредби за надворешно функционирање на Унијата" и "Посебни одредби за заедничка надворешна и безбедносна политика".

Според Договорот од Лисабон, во општите одредби, член 21 и член 22 се дефинираат целите на заедничката и надворешна и безбедносна политика:

- Обезбедување на заеднички вредности, темелни интереси, безбедност, независност и интегритет
- Зацврстување и поддршка на демократијата
- Владеење на правото
- Заштита на човекови права
- Начела на меѓународно право
- Зачувување на мир
- Спречување на конфликти
- Јакнење на меѓународната безбедност во согласност со целите и начелата на повелбата на Организацијата на Обединетите Нации, Хелсиншкиот завршен акт и Париската повелба
- Поддржување на одржлив економски општествен развој, заштита и зачувување на животната средина, особено во државите во развој со цел целосно искоренување на сиромаштијата
- Поттикнување на европската интеракција преку либерализација на меѓународната трговија
- Заштита и одржување на животната средина и на природните извори согласно со начелата на одржливиот развој
- Помош на населението, на земјите и на регионите изложени на природни други катастрофи
- Унапредување на меѓународниот систем заснован на посилна мултилатерална соработка и добро глобално управување.

Освен општите одредби за заедничката надворешна и безбедносна политика, Договорот од Лисабон предвидува и Посебни одредби на заедничката надворешна и безбедносна политика. Посебните одредби се однесуваат на комплексот од заедничките одредби и одредбите на заедничката безбедносна и одбрамбена политика. Според Лисабонскиот Договор, надлежностите на Унијата во областа на заедничката надворешна и безбедносна политика ги вклучуваат сите подрачја кои се однесуваат на безбедноста на Унијата,

вклучувајќи ја можноста за постепено обликување на заедничката одбранбена политика која би водела евентуално кон заедничка одбрана.

Извршувањето на задачите на заедничката надворешна и безбедносна политика се доверени на следниве институции:

- Висок претставник за надворешни работи и внатрешна политика на Европската Унија кој истовремено е потпретседател на Европската Комисија за заедничка надворешна и безбедносна политика
- Европскиот Совет (Претседател на Европскиот Совет и Претседатели на држави и Влади)
- Совет на Европската Унија (Совет на Министри за надворешни работи на Европската Унија)
- Европска служба за надворешни работи, која му помага на Високиот претставник за надворешни работи и внатрешна политика во извршување на неговите задачи
- Претседател на Европската Комисија
- Комитет на постојани претставници познат како COREPER 2, кој го сочинуваат амбасодорите на Земјите Членки во Европската Унија
- Заменик Генерален Секретар на Европската комисија
- Политичко-безбедносен Комитет
- Работни групи на заедничката надворешна и безбедносна политика, составени од претставници на Земјите Членки и експерти во соодветните комисији

Заедничката надворешна и безбедносна политика се извршува преку:

- Дефинирање на генералните насоки
- Прифаќање на дефинираните одлуки
- Дејства што ќе бидат преземени од Европската Унија
- Позиции што бидат заземени од Европската Унија
- Аранжмани за имплементацијата на одлуките што се однесуваат на дејствата и позициите на Европската Унија
- Засилување на системската соработка меѓу Земјите Членки на Европската Унија во извршувањето на заедничката надворешна и безбедносна политика

Заедничка безбедносна и одбранбена политика (CSDP), порано позната како Европска безбедносна и одбранбена политика (ESDP) претставува институционална рамка за развој и примена на безбедносната и одбранбената политика на ЕУ. Таа, меѓу другото, има за цел развој на воените и цивилните способности на Европската Унија за кризен менаџмент и спречување на

конфликти ширум светот, во рамките на Повелбата на ООН. Европската безбедносна и одбранбена политика беше креирана со одлука на Европскиот Совет во Келн во 1999 година, додека следната година, Европскиот Совет на Самитот во Ница одлучи да ги воспостави политичките и воените структури на Европска безбедносна и одбранбена политика. По стапувањето во сила на Лисабонскиот договор на 01 декември 2009 година, Европска безбедносна и одбранбена политика беше преименувана во Заедничка безбедносна и одбранбена политика. ЕУ постепено ги развиваше воените и цивилните структури потребни за да може да се одговори на сеопфатен начин во кризниот менаџмент во трети земји/ региони. Овие структури се составени од претставници на Земјите-Членки¹⁶⁷ Цивилните мисии на Заедничка безбедносна и одбранбена политика се справуваат, меѓу другото, со владеењето на правото, јавната администрација, развојот на полициските способности и реформите во безбедносниот сектор.

Во моментот, има голем број тековни цивилни и воени мисии / операции во контекст на Заедничка безбедносна и одбранбена политика, при што разни мисии се веќе успешно завршени. Сите земји од V4 се активно вклучени во големите мисии на ОН, ЕУ и НАТО и се обидуваат да ги модернизираат своите вооружени сили за да ги исполнат своите обврски за членство во овие организации. Во контекст на поддршката на Заедничка безбедносна и одбранбена политика и меѓународните напори за кризен менаџмент, Земјите Членки на Европската Унија, меѓу кои и Земјите на Вишеградската Група учествуваат во голем број мисии:

- EUTM Mali - Мировна мисија во Мали под покровителство на ЕУ
- MINUSMA Mali -Мировна мисија во Мали под покровителство на ОН
- NAVFOR Atalanta mission-Против пиратска воена операција во долж Сомалискиот брег со цел на заштита на бродвите кои се дел од програмата за храна
- EUFOR Althea- воена мисија во БиХ под покровителство на ЕУ
- ISAF mission Afghanistan- Воена мисија во Авганистан под покровителство на ОН
- EUMM mission – Мониторинг мисија под покровителство на ЕУ во Грузија
- UNFICYP- Мониторинг мисија под покровителство на ОН во Кипар
- UNTSO- Мониторинг мисија на ОН во Израел и Сирија

¹⁶⁷Available at: http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2016.nsf/mfa25_en/mfa25_en?OpenDocument

- KFOR – Меѓународна мировна мисија во Косово под покровителство на НАТО
- EUFOR RCA - Мисија за одржување на мирот во Централно Африканска Република под покровителство на ОН, водена од ЕУ
- MINUSCA - Мисија за одржување на мирот во Централно Африканска Република под покровителство на ОН
- Baltic air-policing mission - НАТО мисија за брза реакција на воздушната одбрана со цел да се заштити воздушниот простор над трите балтички држави
- Kuwait and Iraq fight against the Islamic state- испратени четири борбени авиони F-16 и 200 војници

Земјите Членки на Европската Унија, меѓу кои и Земјите на Вишеградската Група, исто така, учествуваат во Борбените Групи на Европската Унија, познати како сили за брза реакција. Ова се мултинационални воени групи за брза реакција, составени од околу 1500 припадници, кои можат да работат независно како операција на Европската безбедносна и одбранбена политика. Тие исто така можат да претставуваат почетна фаза на поширока операција.

Европската одбранбена агенција (EDA)

ЕДА има за цел да ги поддржи Земјите Членки на Европската Унија и Европскиот Советот во нивните напори да ги подобрат и зајакнат европските одбранбени способности за поддршка на Заедничка безбедносна и одбранбена политика.

Сателитски центар на Европската Унија (EUSC)

Сателитскиот центар на Европската Унија е вклучен во обезбедување и примена на информации добиени пред се од анализата на сателитските слики на земјата, како поддршка на Заедничка безбедносна и одбранбена политика. Сателитскиот центар се наоѓа во Torrejón de Ardoz, во Шпанија.

Европски колеџ за безбедност и одбрана (ESDC)

Европскиот колеџ за безбедност и одбрана, кој работи од јули 2005 година, има за цел да придонесе во развојот на европска безбедносна култура. Тој нуди серија курсеви кои воспоставуваат и негуваат заеднички концепт за Заедничка безбедносна и одбранбена политика на воениот и невоениот персонал на Земјите-Членки на Европската Унија и Европските институции.

Ограничување на процедурата за донесување на одлуки во Заедничка надворешна и политика на Европската Унија

Со Договорот од Лисабон се донесоа решенија со кои се олеснува процедурата меѓу Членките во однос на донесувањето на одлуките на ниво на Европската Унија. Едно од клучните решенија беше дека со Договорот од Лисабон, Европската Унија добива правен статус и може да потпишува меѓународни договори или меѓународни акти. Ваквата можност Унијата ќе ја има само доколку постои Договор меѓу Земјите Членки во одредени договорени области, а процедурата во однос на заедничката надворешна и безбедносна политика ќе биде управувана од специфични процедури за донесување одлуки. Така, во процесот на донесување на одлуки што се однесува на заедничката надворешна и безбедносна политика, се предвидува наместо заеднички позиции, да се применува инструментот "позиции на Унијата", односно наместо дотогашните заеднички акции да се применува инструментот одлуки. т.е "акции на Унијата".

Со Договорот од Лисабон се предвидуваат нови елементи во процесот на донесување на одлуки и тоа:

- Според одредбите од Договорот од Лисабон се воведува уште еден исклучок од правилото за донесување одлуки со консензус во заедничката надворешна и безбедносна политика, каде Земјите Членки ќе треба да ги спроведат одлуките кои на предлог на Високиот претставник за НРБП или заедно со Европската Комисија да бидат донесени во согласност со процедурата за квалификувано мнозинство.
- Ваквата процедурална измена овозможува да се надмине евентуалното вето од страна на некоја Земја Членка, но доколку некоја Членка не прифати одлучување со квалификувано мнозинство поради причини од национален интерес или не се придржува кон конструктивната апстиненција, тогаш може да се отвори прашањето пред Европскиот Совет каде се одлучува со консензус.
- Треба да се напомене дека клаузулата "passarele" се користи да се опише можност од преминување од еден во друг вид на соработка.
- Со член 48 од Договорот од Лисабон се воведуваат две општи "passarele" процедури и тоа:
 - Со преминување од специјална правна процедура во обична процедура
 - Со преминување од консензуално во гласање со квалификувано мнозинство

Клаузулата "passarele" не се употребува во заедничката безбедносна и одбрамбена политика.

- Договорот од Лисабон содржи одредби со кои Членките може да ја прошират примената на принципот на одлучување со квалификувано мнозинство и во однос на заедничката надворешна и безбедносна политика со "passarele" процедура, но во согласност со принципот на консензус на Земјите Членки на Европскиот Совет
- Со Договорот од Лисабон задржана е одредбата за конструктивна апстиненција во процесот на донесување на одлуки со која Членките апстинираат од гласање и не го блокираат процесот на донесување на одлуки со консензус во областа на заедничката надворешна и безбедносна политика.
- Постапката за одлучување во заедничката надворешна и безбедносна политика се базира на правилото за едногласност во донесувањето на одлуките, каде членовите на Советот сепак може да се воздржат.
- Квалификуваната апстиненција им овозможува да не ја применуваат одлуката која сепак ќе се имплементира од Европската Унија.
- Доколку членките на Европскиот Совет кои се одлучиле за квалификувана апстиненција претставува најмалку една третина од државите членки и кои содржат најмалку една третина од населението на европската Унија, одлуката не се однесува.

Европскиот Совет може да донесува одлуки со квалификувано мнозинство само во следниве случаи:

- Донесување на одлука која е од стратешки интерес и цел за Европската Унија
- При донесување на одлука по предлог на Високиот претставник за надворешни работи и внатрешна политика на конкретно барање на Европскиот Совет.

Во однос на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија, Земјите – Членки на Вишеградската Група имаа активен придонес во развојот на вистинската област на европската соработка за која се заложиле. Посветеноста нон внатрешните прашања и надворешната соработка со Европската Унија е потврдена со Декларацијата усвоена на 15 февруари 2011 година во Братислава на 20 годишнината од воспоставувањето на Вишеградската соработка (The Bratislava Declaration 2011)¹⁶⁸. Со декларацијата се истакна

¹⁶⁸ <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>

потребата на видливоста на Вишеградската Група на меѓународната сцена со стрес на активна промоција на поблиски односи помеѓу Европската Унија и Земјите – Членки на Источното партнерство и Западниот Балкан.

Оваа соработка се темели на помошта на Земјите – Членки на Источното партнерство и Западниот Балкан и ангажирањето во развојот на заедничката надворешна и безбедносна политика и заедничката безбедносна и одбрамбена политика на Европската Унија, при што интересот во однос на Централно Европскиот Регион ќе се земе во предвид (The Bratislava Declaration 2011)¹⁶⁹.

Областа на заедничката надворешна и безбедносна политика, вклучувајќи ја нејзината компонента заедничката безбедносна и одбрамбена политика, претставува специфична димензија на соработка и аналогно на тоа има директен импакт на прашањата поврзани со суверенитетот и според тоа Земјите – Членки не се подготвени да усвојат долгорочни регулативи. Наспроти ова, за секоја Земја – Членка на Европската Унија, од посебна важност е обезбедување на својата безбедност на повисоко ниво и со тоа обезбедување влијание на меѓународната сцена. Со оглед на тоа што одлуките во однос на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија се носат со консензус, каде може одредени земји да доминираат во однос на други земји доколку имаат создадено послена коалициона формација. Во овој контекст, влијанието извршено од страна на некои земји врз Земјите – Членки на Вишеградската Група не е толку силно од проста причина што Источно-Централно европскиот регион за некои земји од Европската Унија има незначителен импакт и не кореспондира со нивните интереси. Ваквата внатрешна поделба во рамките на Европската Унија во однос на нејзината надворешна политика може да биде прикажан преку имплементацијата на Европската соседска политика. Со усвојувањето на Декларацијата од 2011 година, се манифестираше подготвеност за соработка со земјите од Источното соседство во прв ред со Украина, Молдавија и Грузија. Во меѓувреме, Источна Европа имаше мало значење за повеќето западни и јужни Земји – Членки на Европската Унија поради нивниот фокус на Средоземното море. Од овие причини воспоставувањето на Источното Партнерство што претставува една од димензиите на Европската соседска политика беше сметана за успех на Полската дипломатија, која за оваа идеја доби поддршка од Шведска и Чешка и ја убеди Германија да ја поддржи оваа идеја. Програмата на Источното партнерство беше промовирана на 7-ми мај 2009 година, на Самитот на Европскиот Совет во Прага и се однесуваше на шест земји: Белорусија, Украина, Молдавија, Грузија, Ерменија и Азербејџан.¹⁷⁰

¹⁶⁹ <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>

¹⁷⁰ Barabasz Piechocki 2012 Partnerstwo Wschodnie Jako Instrument Polityki Wschodniej Ue? <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rie/article/view/10642>

Со Декларацијата од Кромериц од 2004 година се донесе опсежна рамка на соработка меѓу Земјите – Членки на Вишеградската Група, кои се заложиле за посветеност во соработката како дел од интензивирање на операциите во надлежност на заедничката надворешна и безбедносна политика, не само во контекстот на соработката со Европската Унија или во контекстот на Европската Унија кон Западен Балкан туку и кон други области на соработка.

Унгарското Претседателство со Вишеградската Група во периодот меѓу 2005 и 2006 година, постави доминантни насоки во однос на прашањата на заедничката надворешна политика и соработка која се однесуваше на соседската политика, во прв ред на Украина, но исто така и на CIS земјите и Земјите на Западен Балкан, со посебен акцент на поддршката на нивните aspirации за добивање статус на полноправни Членки на Европската Унија.

Целта на Словачкото претседателство со Вишеградската Група во периодот 2006-2007 година беше да се подобри понатамошната ефективна имплементација на заедничката надворешна и безбедносна политика и Европската безбедносна и одбрамбена политика. Исто така, Вишеградската Група ја декларираше поддршката за развојот на заедничката безбедносна и одбрамбена политика со Транс-Атласката безбедносна заедница.

Чешкото претседателство кое претседаваше со Вишеградската Група 2007-2008 година, своето внимание го насочи кон соработката меѓу Вишеградската Група, Австрија и Словенија (формат V4 + 2), како и промовирање на заедничка соработка со Земјите - Членки на Нордискиот Совет, Балтичките Земји, Украина, Молдавија и Јапонија. Ваквата соработка (формат V4 +) продолжи и за време на следното претседателство на Вишеградската Група под покровителство на Полска во периодот 2008-2009 година, и истата беше подобрена и посветена кон засилување на политичките транзициони процеси во Белорусија, Украина, Молдавија и земјите на Јужен Кавказ.

Покрај соработката со овие земји, полското претседателство презема чекори со кои ја потврди посветеноста кон Земјите – Членки на Западен Балкан.

Од наведеното може да се заклучи дека насоките што беа утврдени во декларацијата од 2004 година покажаа дека Земјите – Членки на Вишеградската Група ги употребија сите достапни неопходни инструменти за извршување на дејства и активности во областа на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија.

5. НАДВОРЕШНА ПОЛИТИКА НА ЗЕМЈИТЕ ЧЛЕНКИ НА V4

5.1. Надворешна политика на Полска

По завршување на Студената Војна, Полска успешно го трансформираше политичкиот систем од недемократски режим во систем на демократско

владеење, при што владеењето на правото, почитувањето на човековите права и солидарноста претставуваа основа за воспоставување на модерна демократска држава. Првите чекори што ги направи полската надворешна политика по 1989 година беа создавање на субрегионална соработка со земјите од Централна Европа во 1991 година (Чехословачка и Унгарија), во која Полска се зачлени во Советот на Европа, во 1995 година во Светската Трговска Организација и Организацијата за економска соработка и развој во 1996 година. Како врво достигнување на полската надворешна политика претставуваше стекнувањето полноправното членство на Полска во НАТО во 1999 година, како и стекнувањето статус на полноправна членка на Европската Унија во 2004 година.

Полноправното членство на Полска во НАТО и Европската Унија претставуваше најсилна одредница на нејзината положба во меѓународните односи и појдовна точка во нејзината надворешна политика. Целите на надворешната политика на Полска беа во насока на целосно зачувување на територијалниот интегритет и суверенитет, при што членството во НАТО претставуваше најдобар избор за Полска да развива безбедносна политика во соработка со САД. Од друга страна, членството во Европската Унија, претставуваше средство и можност за брз економски и политички развој, каде благодарение на пристапните фондови и политики на Европската Унија, заедно со можностите за развој во областа на комуникациите, инфраструктурата, трговијата, образованието и други области, модернизацијата на Полска се случи во првата декада од стекнувањето на статусот полноправна членка на Европската Унија.

Како полноправна членка на НАТО и Европската Унија, надворешните граници на Полска, всушност се надворешни граници на Европската Унија и НАТО, што претставува една силна одредница во надворешната политика на Полска. Во однос на соседните земји - Украина и Белорусија, целите на Полската надворешна политика беа да се истакнат процесите на демократизација и промовирање на подобри односи со западно-европските институции, додека односите со Руската Федерација претставуваа комплексен предизвик за надворешната политика на Полска, кој се темели на две премиси: првата е несогласувањето меѓу двете земји во период пред дисолуцијата на Варшавскиот Договор кога Полска беше составен дел на истиот и втората премиса која произлегува од различните визии за понатамошниот развоен пат на поранешните советски држави.

Институционално, надворешната политика во Полска претставува одговорност на Владата, поточно на Претседателот на Владата, при што таа е координирана од страна на Министерот за надворешни работи, а се очекува Претседателот на државата да соработува со Претседателот на Владата и Министерот за надворешни работи во креирањето на Полската надворешна политика.

Пристапувањето на Полска во Европската Унија, ја поттикна фундаменталната реорганизација на надворешната политика на државата, при што дојде до

целосна мобилизација на Службите за надворешни работи, како и повеќекратното прилагодување, што претставуваше неопходност да се справат со предизвиците кои произлегоа од полноправното членство на Полска во Европската Унија.

Првите години од членството во Европската Унија покажаа дека Полска немаше јасна политичка визија¹⁷¹ и беше неопходно да стекне потребно искуство за да развие конструктивен пристап кон внатрешните политики на Европската Унија. Полноправното членство на Полска во Европската Унија претставуваше суштинско прилагодување на Полското општество кое не беше подготвено за понатамошните етапи на европската интеграција, поради фактот што постоеше загриженост дека Европската Унија ќе биде доминирана од најмоќните земји, како и залагањето на Полска, Европската Унија да претставува композиција од суверени држави, а не федерација на држави.

Како главна активност на Полска по 2004 година е насочувањето на политиките на Европската Унија кон источните соседи на Полска, заедничка енергетска политика и безбедносни прашања. Полска систематски го подржуваше развојот на Источното партнерство кое се формираше во 2009 година (Украина, Белорусија, Азербејџан, Ерменија и Грузија) со цел да им се помогне на земјите од Источното Партнерство за запознавање со критериумите за членство во Европската Унија. Улогата на Полската надворешна политика се состоеше од воспоставување на бројни иницијативи, како на пр. воспоставување на Групата на пријатели на Источното Партнерство и воспоставување на Академија за јавна администрација со седиште во Варшава.

Според зборовите на Sikorski¹⁷², развивањето на Источното Партнерство претставува примарна цел за Полската дипломатија што беше манифестирано за време на Полското претседателствување со Европскиот Совет во 2011 година¹⁷³. Полската дипломатија вложи силни напори и на полето на енергетската солидарност, поради силната енергетска зависност во снабдувањето со нафта и природен гас од Руската Федерација, при што само во 2006 година, приближно 91,5 %¹⁷⁴ од увезениот гас беше од земјите со кои Полска се граничи на исток, од кои 68,2% од Руската Федерација. Поради ова, заложбите на Полска беа за воспоставување конзистентна енергетска политика и за тоа постојат неколку причини¹⁷⁵:

1. Полска поддржува развој на заедничка енергетска политика на Европската Унија

¹⁷¹ Agnieszka Bieńczyk-Missala. POLAND'S FOREIGN AND SECURITY POLICY: MAIN DIRECTIONS. Revista UNISCI / UNISCI Journal, № 40 (Enero / January 2016)

¹⁷² Lecture by Radosław Sikorski in the European Policy Center, 26 May 2008, at <http://www.epc.eu>

¹⁷³ Available at: <https://www.eukn.eu/eu-presidencies/polish-eu-presidency/>

¹⁷⁴ Agnieszka Bieńczyk-Missala. POLAND'S FOREIGN AND SECURITY POLICY: MAIN DIRECTIONS. Revista UNISCI / UNISCI Journal, № 40 (Enero / January 2016)

¹⁷⁵ Agnieszka Bieńczyk-Missala. POLAND'S FOREIGN AND SECURITY POLICY: MAIN DIRECTIONS. Revista UNISCI / UNISCI Journal, № 40 (Enero / January 2016)

2. Силно се заложува во обесхрабрувањето на Русија и Германија за изградба на Северно-Европски нафтовод
3. Се фокусира на барање на алтернативни енергетски извори и обезбедување партнери од доверба во снабдувањето со есенцијални енергетски ресурси

Поради историските состојби и геополитичката локација, надворешната политика на Полска е силно фокусирана на безбедносните прашања и смета дека Европската Унија треба да ја гарантира безбедноста на Земјите Членки заедно со нивниот одбрамбен потенцијал. Во таа насока, се стратегиските документи за Национална безбедност усвоени во 2007 и во 2014 година¹⁷⁶ со што Полска манифестираше подготвеност во развојот на Европската безбедносна политика. Полска исто така беше поборник за обезбедување солидарност во одбрамбените прашања што беше вметнато во Договорот од Лисабон од 2007 година (Глава 188)¹⁷⁷. Исто така, Полска поддржа понапредна етапа на безбедносната и одбрамбената политика на Европската Унија, предложена од Франција за време на нејзиното претседателствување со Европскиот Совет во 2008 година. Сепак, настаните од 2015 година го поткопаа имиџот на Полска како про-европска држава и може да се издвојат два фактори кои ги детерминираа активностите на Полската надворешна политика во тој период: Прво, Полските авторитети беа скептични кон безусловното добредојде на бранот на бегалци и мигранти и како одбрана на нејзината позиција Полска го спомена се поголемиот имиграционен бран што доаѓа од Украина. Според податоците на EUROSTAT¹⁷⁸, Полска беше втората земја што апсорбираше најголем број на Украински мигранти по Велика Британија, проценето на 355,400 лица во 2014 година. Второ, по осумгодишно владеење на коалиционата Влада на Граѓанската Платформа и Полската Народна Партија, парламентарните избори одржани на 25 октомври 2015 година донесоа политичка пресвртница со доаѓање на власт на Партијата на Правото и Правдата со конзервативна политичка ориентација. Ваквата политичка промена доведе до тектонски промени во Полската надворешна политика и според некои аналитичари на меѓународната политика, новата политичка структура целосно ги напушти Европските вредности и норми.

Безбедносната политика на Полска се потпира на три столба: Соработка со НАТО, соработка со Европската Унија, САД, како и учество во најголемите светски и регионални организации: Организацијата на Обединетите Нации, Организацијата за Безбедност и Со-соработка на Европа, Организацијата за Европска Безбедност и Соработка, како и регионалното поврзување со Земјите на Вишеградската Група и Вејмарскиот триаголник (заедно со Франција и

¹⁷⁶ National security strategy of the Republic of Poland (Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej), Warsaw 2007; National security strategy of the Republic of Poland (Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej), Warsaw 2014.

¹⁷⁷ Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN>

¹⁷⁸ Eurostat report 2014.

Германија)¹⁷⁹. Соработката со НАТО и функционалноста на Член 5 од Северно-Атлантскиот Договор претставуваат срж на тврдата безбедносна политика, при што Полска има активна улога во иницијативите на Алијансите и се прилагодува во динамичниот и променлив меѓународен систем. Својата лојалност, Полска ја искажа во операциите на НАТО во Косово, Босна и Херцеговина, Македонија и Пакистан. Полска исто така беше инволвирана во операцијата на НАТО во Авганистан.

Соединетите Американски Држави за Полска претставуваат клучен партнер во билатералната соработка за безбедносни прашања¹⁸⁰. Поради поддршката на САД за Полска пред стекнувањето на статусот полноправна членка на НАТО, како знак на благодарност Полска поддржа различни иницијативи на САД, како на пр. војната кампања во Ирак во 2003-2008 и беше активен член на анти-терористичката коалиција. Во таа насока треба да се истакне дека политичката промена во Полска само го продолжува континуитетот на билатералните Полско-Американски односи во областа на одбраната, односно политичката промена не влијае на континуитетот на Полско-Американските односи во областа на безбедносните и одбрамбените прашања.

Како голем поддржувач на развојот на европската безбедносна и одбрамбена политика, Полска беше ангажирана во работата на Европската Одбрамбена Агенција и во цивилните и воените мисии на Европската Унија. Освен тоа, Полска беше инволвирана и во воспоставувањето на Борбените Групи за брзо распоредување на Европската Унија, каде и самата учествуваше. Полска имаше меѓународно учество во овие Борбени Групи заедно со Германија, Словачка и Летонија во 2007 година, во 2013 година заедно со Германија и Франција (од Вејмарскиот триаголник) и во 2016 заедно со останатите Членки на Вишеградската Група: Чешка, Словачка и Унгарија

5.2 Надворешна политика на Чешка¹⁸¹

Настаните од 1989 година, променливиот меѓународен амбиент, како и дисолуцијата меѓу Чешка и Словачка во 1992 година, ги утврдија надворешно-политичките активности на чешката надворешна политика. Во таа насока, основната цел на чешката надворешна политика е да создаде одржлив безбедносен амбиент и просперитет на Чешка и нејзините граѓани и да ги заштити интересите на чешкото национално малцинство и аналогно на тоа чешката надворешна политика е активна во три основни области: политичка, безбедносна и економска.

¹⁷⁹ Available at: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/weimar-triangle>

¹⁸⁰ Winid Bogusław: "Security Issues in Polish-American Relations", in Kuźniar Roman (ed.): Poland's Security Policy 1989-2000, Warsaw 2001, стр. 171-193.

¹⁸¹ Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic: CONCEPTUAL BASIS OF THE FOREIGN POLICY OF THE CZECH REPUBLIC. Approved by the Government of the Czech Republic, 20 July 2011. Available at: https://www.mzv.cz/file/681350/koncepcie_zahranicni_politiky_2011_en.pdf

Одржувањето на суверенитетот, исто како и специфичниот идентитет на Чешката држава, нејзиниот континуиран просперитет и благостојба на нејзините граѓани претставуваат национален интерес на Чешката Република. Во поширок контекст, Чешката политика мора да ги промовира и да ги одбрани јасно дефинираните споделени цели и ги зема во предвид неутуѓените вредности како човечкото достоинство, човековите права и граѓанското општество. Чешката Република ги поврзува нејзините цели и интереси како членка на глобалното семејство и силно придонесува кон заштита и развојот на споделеното природно, материјално и духовно богатство како интегрален дел од европското наследство.

Чешката Република ја имплементира нејзината надворешна политика во контекст на евроинтегративниот процес, членството во НАТО и преку билатералните односи со другите земји, при што цел на нејзините надворешно-политички обиди е да се постигне зголемено ниво на политичка и економска соработка, со што ќе се овозможи мирољубив и оддржлив развој. Во таа смисла, чешката надворешна политика се потпира на традиционалните вредности на чешката демократска политичка мисла, кои се засновани на дијалог, интеракција и потребата да се разбере комплексноста на современиот свет.

Надворешната политика на Чешката Република, како појдовна точка во нејзините активности, ги зема во предвид виталните интереси на нејзините граѓани кои ја претставуваат најдобрата традиција на меѓународната соработка, при што надворешната политика на Чешката Република ги почитува принципите на континуитет и неопходноста од постигнување на поширок домашен консензус. Врвни цели на чешката надворешна политика се заштита на надворешните услови за автономен развој на демократијата и владеење на правото, кои се засновани на принципите на еднаквост, правда, човечко достоинство, како и толеранција на различности.

Освен целите и принципите на кои се темелат надворешно-политичките активности на чешката дипломатија, како значајна компонента во надворешната политика на Чешката Република претставуваат следниве базични приоритети:

- засилување на безбедноста на Чешката Република, анализа на заканите и нивно спречување
- промовирање на економските и чешките економски и трговски интереси во странство, вклучувајќи ја енергетската безбедност
- засилување на позитивниот имиџ и перцепцијата за Чешката Република во странство
- поттикнување на добрососедски односи и засилување на регионалната соработка
- подржување на оперативно, политички и економски силна Европа
- одржување и засилување на транс-атлантското поврзување

- промовирање на почитувањето на човековите права и демократијата на светско ниво
- засилување на европската интеграција на источна и југоисточна Европа

Чешката Република е свесна за нејзината одговорност за развојот на Европа и заложбите во тој правец се искажани уште во периодот по завршувањето на Студената Војна, и истите со несмален интензитет имаат свој континуитет и по стекнувањето на статусот полноправна Членка на Европската Унија во 2004 година. Со гео-политичка локација, историјата и нејзините интереси, Чешката Република продолжи со утврдената цел да учествува во понатамошниот развој на Европа.

Главен интерес на Чешката Република е силна, демократска и компетитивна Европска Унија, што ќе создаде еден проширок простор за слобода, безбедност и права, како и Европска Унија што ќе осигура неопходна политичка и економска стабилност за развој и просперитет на сите Земји - Членки и нејзините граѓани.

Европската Унија претставува клучна област и инструмент за промовирање на целите и интересите на Чешката Република, при што целите и интересите ја отсликуваат нејзината положба во Европската Унија, исто како и нејзиното влијанието во Европската Унија како целина во однос на трети земји, посебно во однос на стратегиските партнери кои се приоритен интерес на Чешката Република. Една силна и обединета Европска Унија и помага на Чешката Република за нејзино успешно меѓународно претставување, особено во учеството во развој на правилата на меѓународен натпревар. Креаторите на надворешната политика на Чешка ја сметаат Европската Унија за прагматичен политички проект, кој ја покажа нејзината вредност во процесот на градењето и одржувањето на мирољубивиот поредок во Европа и Европската Унија претставува објект во кој Чешката република придонесува со своето историско искуство кон понатамошно развивање на Европската Унија.

Со донесувањето на Договорот од Лисабон во 2007 година, Чешката надворешна политика ги препозна институционалните промени, при што се создаде пософистициран амбиент за донесување на одлуки, а од друга страна со остварување на новите можности се креираше ситуација при што Чешката Република на еден покомплексен начин ги промовираше своите интереси. Сепак, Договорот од Лисабон и новите алатки процеси кои произлегоа од него, не ја промени на еден задоволителен начин содржината на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија, при што Чешката надворешна политика верува дека силна и детерминирана заедничка надворешна и безбедносна политика може да претставува механизам каде ќе се преплетуваат интересите на земјите членки на Европската Унија.

Приоритетите на Чешката Република во однос на заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија ги одразуваат целите на чешката надворешна политика со оглед на фактот дека заедничката надворешна и

безбедносна политика се заснова на одбрана и промовирање на заедничките вредности и норми. Во таа насока, промовирањето на вредностите и принципите втемелени во Договорот од Лисабон – демократско владеење, владеење на правото, почитување на човековите права и човековото достоинство, претставуваат генерална основа за Земјите Членки, како и за Чешката Република и појдовна точка во надворешните активности на Европската Унија. Во согласност со утврдената безбедносна стратегија на Чешката Република, Чешката надворешна политика во однос на безбедноста, се фокусира во спречувањето на воените и невоените закани, при што одбрамбениот колективен систем на Северно-Атлантската Алијанса (НАТО), претставува основен столб во одржувањето на безбедноста на Чешката Република. Промените што се случија во меѓународниот безбедносен амбиент, неминовно водеа кон усвојување на стратегискиот концепт на НАТО во 2010 година, што според креаторите на надворешната политика на Чешка ја поставува кредибилноста на НАТО и претставува долгорочна визија во обезбедувањето на слободата и безбедноста за сите нејзини членки во согласност со членот 5 од Договорот од Вашингтон (1949). Според тоа, Чешката Република ги смета Европската Унија и НАТО за природни партнери во менаџирањето на кризите со оглед на фактот дека Европската Унија и НАТО се соочуваат со заеднички безбедносни предизвици и ризици и аналогно на тоа, таа смета дека НАТО и Европската Унија треба да имаат сеопфатна комплементарна улога и соработка во утврдувањето на безбедносната политика.

Своето внимание, Чешка го насочува и кон билатералната соработка, при што односите со САД претставуваат односи од особена важност, со оглед на фактот дека САД претставуваат клучен сојузник во безбедносната и одбрамбената соработка и една напредна соработка во рамките на НАТО. Освен соработката во однос на одбрамбените и безбедносните прашања, Чешката Република и САД остваруваат економска и правна соработка, промовирање на научно-технолошка соработка, како и културна размена меѓу двете земји.

Почетоците на надворешната соработка на Чешката Република со земјите од централна Европа го означиле почетокот на трансформирањето на тогашниот авторитарен политички систем на Чехословачка во еден прогресивен демократски систем. Со цел остварување на прогресивна соработка со земјите на централна Европа, Чехословачка (подоцна Чешката Република), Полска и Унгарија се одлучиле за регионално поврзување со што на еден поефективен начин би се оствариле нивните утврдени заложби за првенствено политичка соработка, како и соработка на економски, безбедносен и културен план. Овој вид на соработка продолжи и по стекнувањето на статус на полноправна членка на Европската Унија и НАТО, во малку изменета констелација на односите меѓу Земјите Членки на Вишеградската Група, што се покажа како пример за успешно регионално поврзување. Чешката надворешна политика во односите со останатите Земји Членки на Вишеградската Група се заложува за понатамошно

продолжување на политичко-безбедносната и одбрамбената соработка, како и продлабочување на соработката во останатите суштински политички сектори која че има круцијално значење во понатамошниот општествено политички развој на Вишеградската Група.

5.3 Надворешна политика на Унгарија

Демократските промени што се случија по 1989 година, на некој начин ги одредија насоките на делување на Унгарската надворешна политика во новонастанатиот меѓународен поредок. Стратегиските насоки на надворешната политика на Унгарија беа суштински детерминирани во програмата на првата демократски избрана Влада на Унгарија предводена од Јозеф Антал и принципите што беа утврдени со повеќе дивергенции се сметаа како кохерентни надворешно-политички насоки. Трипартитниот карактер на воспоставената надворешно-политичка ориентација во целост опстојуваше. Прва приоритетна цел што ја утврди надворешната политика на Унгарија претставуваше Северно-Атлантската ориентација и ваквата утврдена цел претставуваше радикална надворешно-политичка промена која се должи на желбата на унгарските граѓани за нивно враќање во западно-европската цивилизација. Втората главна цел на надворешната политика на Унгарија претставуваше регионалната политика која беше резултат на логичниот сплет на настаните со оглед на природната поврзаност на Унгарија со своите соседи и трета главна насока во унгарската надворешна политика е целосна грижа за унгарските национални малцинства што живеат и во поблиската околина на Унгарија како и надвор од соседните држави на Унгарија.

Првата Влада на Унгарија на еден реалистичен начин ја процени надворешната политика на Унгарија и ваквиот пристап беше заснован на тринасочната надворешно-политичка ориентација, за што имаше сеопфатен домашен консензус во реализирањето на надворешно-политичките приоритети. Во таа насока, Владата на Унгарија предводена од Јозеф Антал се заложи дека република Унгарија ќе води независна надворешна политика која ќе се заснова на истакнувањето на националните интереси, што ќе има за цел целосно воспоставување на Унгарскиот национален суверенитет и ваквите заложби ќе бидат во кохезија со европските норми и вредности и со меѓународната реалност.

Надворешната политика на Унгарија идентификуваше подлабоко инволвирање во процесите на европската интеграција како врвна приоритетна цел на активностите на надворешната политика на Унгарија. Причина за ваквите активности на креаторите на надворешната политика на Унгарија, претставуваше креирање на економски и безбедносни услови неопходни за модернизирачките трендови на кои се стремеше Унгарија. Освен евроатлантската интеграција, како друг врвен приоритет што го утврди надворешната политика на Унгарија претставуваше регионалната политика,

односно целосно поврзување со земјите од централна Европа, а како резултат на таа цел се создаде Вишеградската Група. Како завршна компонента од утврдената тројна надворешно-политичка ориентација претставуваше целосна грижа и заштита на унгарските национални малцинства кои живеат надвор од границите на Унгарија.

Периодот во 1994 година коинцидираше со стапувањето на должност на втората Влада предводена од Ѓула Хорн која само ги потврди утврдените надворешно-политички приоритети на претходната влада и претставуваше континуитет на надворешно-политичките заложби кои се темелеа на поблиски врски со помоќните земји на европскиот континент и интеграција во евроатлантските организации, поттикнување на добрососедските односи во поблиското опкружување, како и целосно обезбедување на унгарските граѓани кои живеат на надвор од територијата на Унгарија. Во тој контекст, оваа Влада се заложи за цврста меѓузависност на дефинираните надворешно-политички приоритети, при што ги истакна економските интереси на надворешната политика.

Процесите на евро-интегративните аспирации беа од голема важност во насока на стекнување на статус на полноправна членка на Европската Унија во најкус временски период и под најповолно возможни услови. Освен утврдената цел за стекнување полноправно членство во Европската Унија, друга стратемиска цел за унгарската надворешна политика претставуваше стекнувањето статус на полноправно членство во НАТО, и за да се постигнат овие цели се оствари блиска соработка со Советот на Северно-Атлантската соработка во рамките на програмата на НАТО позната како "Партнерство за мир" што претставуваше предворје за полноправно членство во Северно-Атлантската Алијанса. Освен веќе утврдените приоритетни области на унгарската надворешна политика, друга приоритетна активност претставуваше воспоставување на задоволително ниво на односи со соседите на Унгарија, и според авторитетите на надворешната политика на Унгарија, несредените односи на соседите со Унгарија може да имаат негативно влијание за положбата на Унгарското малцинство во тие земји.

Со изборот на Виктор Орбан на власт во 1998 година, надворешната политика на Унгарија доби значителна надворешно-политичка компонента со оглед на фактот дека првата од утврдените три главни цели¹⁸², беше делумно исполнета со стекнувањето на статус на полноправна членка на Унгарија на Северно-Атлантската Алијанса во 1999 година. Во однос на европската интеграција, се постави прашањето дали пристапот кон Унијата ќе биде во насока на изградба на унгарските институции кои ќе бидат во можност да ги искористат понудените можности од Европската Унија или Унгарија ќе биде маргинална точка на Европската Унија. Надворешно-политичката програма врз која беа засновани надворешно-политичките активности на Унгарија, цврсто се залагаше за

¹⁸² "On the threshold of a new millennium", Budapest, 1998.

понатамошно опстојување на трите надворешно-политички ориентации, утврдени уште во првата влада предводена од Јозеф Антал: евроатлантска интеграција, добрососедски политики, дизајнирани да ја обезбедат регионалната стабилност и поддршката за етничките Унгарци кои живеат надвор од територијата на Унгарија. Во таа смисла, беше истакната потребата да се балансираат овие цели кои се блиско меѓузависни, како и фактот дека донесувањето на одлуката Унгарија да се приклучи во НАТО и поканата за пристапни преговори, претставува резултат на конзинстетноста на утврдените надворешно политички цели и постигнувањето на сеопфатниот национален консензус за нивно целосно реализирање.

Според тоа, трите утврдени надворешно-политички ориентации претставуваа силен потстрек за Унгарското лидерство во нивната намера, Унгарија да претставува кредибилен фактор во насока на обезбедување на регионална стабилност и поддршка на земјите во поблиското соседство, пред се земјите членки на Источното Партнерство и Западниот Балкан да ги прифатат заедничките норми и вредности на европските демократски држави.

5.4 Надворешна политика на Словачка¹⁸³

Драматичните промени што се случија во Централна и Источна Европа во 1989 и 1990 година, донесоа моментални промени на домашен и меѓународен план и за Словачка. Покрај настаните од 1989 година, кога беше дел од политичката заедница со Чешка, дисолуцијата на Чехословачка која се случи во 1992 година ги одредија надворешно-политичките активности на словачката дипломатија. Решение на ваквите случувања претставуваше регионалното поврзување на Унгарија, Полска и Чехословачка, а подоцна и на Чешка и Словачка како посебни држави. Ваквото регионално поврзување претставуваше појдовна точка во остварувањето на надворешно-политичките приорите на Словачка-полноправно членство во НАТО и Европската Унија.

Сепак доѓањето на местото Претседател на Владата на Република Словачка на Владимир Мечијар силно ја детерминираше надворешната политика, при што случувањата на домашната политичка сцена имаа силно влијание на надворешен план. Во таа смисла, надворешно политичките активности на Словачка драстично се променија по извршената пресвртница во надворешно политичкото делување и заложите за поблиско делување со Руската Федерација. Како резултат на хибридноста на владеење на тогашната словачка влада предводена од Владимир Мечијар, поканата за приклучување кон НАТО што им беше упатена на Полска, Унгарија и Чешка, за Словачка изостана, исто како и почетокот на пристапните преговори со Европската Унија.

¹⁸³ Slovak Foreign Policy Report 2010; available at:
<https://www.mzv.sk/documents/30297/2568657/110401+2011+Slovak+Foreign+Policy+Report+2010>

Одржувањето на парламентарните избори во 1998 година претставуваше клучна појдовна точка за Словачка, која од тој период во значителна мерка го корегираше претходно искажаниот демократски дефицит. Како последица на таквите случувања, позиција на словачка значително се промени на меѓународен план. Со тоа, утврдените надворешно политички активности од 1991 година претставуваа примарна цел на словачката надворешна политика – полноправно членство во Европската Унија и НАТО. Овие два централно-институционализирани столбови на евро-атлантската перспектива го претставуваа реалистичкиот приод во насока на обезбедување на сеопфатна безбедносна сигурност и просперитет на словачкото општество. Како еден од најсилните поттикнувачи во остварувањето на надворешно-политичките амбиции на Словачка, претставуваа силните заложби на останатите Земји – Членки на Вишеградската Група. Словачка да се стекне со статус на полноправна членка во НАТО, што истовремено претставуваше силен национален интерес на Полска, Чешка и унгарија. Како последица на силната активност на словачката надворешна политика и целосното исполнување на заеднички дефинираните норми и вредности, во прв ред демократските процеси и владеењето на правото, како и успешно завршените преговори со Европската Унија, како и критериумите за членство во Северно Атлантската Алијанса, Република Словачка се стекна со полноправно членство на 1 мај 2004 година.

По стекнувањето на полноправното членство, надворешната политика на Словачка беше детерминирана со потпишувањето на Декларацијата од 2004 година во Кромериц, со цел продолжување на регионалната соработка со останатите земји на V4. Освен регионалната соработка, Словачка се заложи и за нејзино силно инволвирање и придонес во променетите меѓународни околности со силен импакт на европската добрососедска политика, пред се нејзините конструктивни ставови при донесувањето и имплементацијата на Лисабонскиот Договор во 2009 година, со што Словачката дипломатија покажа дека е целосно насочена кон остварувањето на европските цели и идеали.

Регионалната соработка и развојот на добрососедските односи беа приоритети на словачката надворешна политика. За исполнување на овие приоритети, Република Словачка се потпира врз претпоставката дека земјите од Вишеградската Група (V4) имаат доволен капацитет за понатамошно развивање мултилатерална соработка и влијание врз европските политики. За време на подготовките за своето дванаесетмесечно претседателство со V4, превземено од Унгарија на 1 јули 2010 година, Словачката Република реши да ја интензивира регионалната соработка и да постави теми и прашања што ќе ги зајакнат истовремено и ЕУ и НАТО. Приоритетните теми вклучуваат секторска соработка во врска со новата финансиска перспектива на Европската Унија, регионалните и кохезивните политики, енергетската индустрија, транспортната инфраструктура и животната средина.

Што се однесува до билатералните соседски односи, оние со Чешката Република го задржаа нивниот над-стандарден квалитет, што го докажаа и билатералните посети на премиерите и министрите за надворешни работи на двете земји по нивното назначување по соодветните општи избори. Близината на програмите и идеите на новите коалициони влади во двете држави исто така обезбеди простор за тесна соработка во рамките на платформите како Европската Унија, НАТО, ОБСЕ и ООН. Словачка и Чешката Република ги продолжија своите заеднички операции во меѓународните мисии за кризен менаџмент (Косово, Авганистан), а нивните вооружени сили се согласија да вршат заеднички набавки на воена опрема. Енергетската безбедност исто така беше меѓу приоритетните прашања на агендата на билатералната соработка. Покрај тоа, за време на вонредни ситуации предизвикани од поплави, може да се забележи тесна соработка и можност за ефикасно обезбедување взаемна помош. Двете земји се согласија за степенот на штета и поднесувањето на апликација до Фондот за солидарност на Европската Унија.

Соработката со Република Полска беше од сличен динамичен карактер, што беше докажано со посетата на Министер за надворешни работи Република Словачка Микулаш Џуринда на Варшава, при што двете држави ги тестираа нивните оперативни поврзувања и меѓусебно реагираа за време на поплавите на словачко-полската граница. Енергетската безбедност беше главното прашање што беше дискутирано на средбата меѓу Претседателите на Владите на Словачка и Полска кои резултираа со усвојување на Декларација во кој се искажува нивниот интерес за градење на меѓусебно поврзување на гасоводната мрежа меѓу двете земји. Нерешените билатерални прашања вклучуваат завршување на прекуграничната патна инфраструктура за транспорт по должината на експресниот дел помеѓу Прешов и Ржезув и модернизација на железничката инфраструктура

По неефикасниот период на конфронтирање во 2010 година настана промена во пристапот на Република Словачка кон билатералните односи со Република Унгарија. Усвојувањето на амандманот на Законот за државјанство и на Актот за национална солидарност (т.н. акт за Трианон), од страна на Унгарија во пресрет на парламентарните избори во Словачка, ги зголеми тензиите во билатералните односи и резултираше во привремено прекинување на дијалогот меѓу двете земји. Дијалогот меѓу двете држави беше привремено суспендиран се до средбата меѓу Претседателите на Владите на Република Словачка и Република Унгарија во јули 2010 година. На средбата беше постигнат договор за решавање на проблематичните прашања и продолжување на билатералниот дијалог, заедно со функционирањето на заедничките комисии формирани со цел спроведување на Договорот за Добрососедство и Пријателска Соработка помеѓу Словачка и Унгарија.

Надворешно политичките активности на Словачка имаа значајна компонента и во интензивната билатерална соработка со Австрија, каде посебен акцент се

стави на прашањата во областа на нуклеарната енергија. Словачка успеа да ја затвори, без забелешки од Австрија, постапката за проценка на влијанието врз животната средина со изградбата на блоковите 3 и 4 од нуклеарната централа во Моховце. Друго позитивно достигнување во областа на енергетската безбедност беше започнувањето на интерконекција на гасната мрежа во Баумгартен (Австрија), со што се овозможи спротивен проток на гас од Австрија во Словачка. На тој начин, Австрија стана втора земја, по Чешката Република, која може да ја снабди Словачка со природен гас во случај на вонредна состојба. Стратешка димензија на овој аранжман е дека ќе овозможи поврзување со планираниот гасовод Набуко, кој треба да заврши директно на терминалот Баумгартен, со што ќе се обезбеди диверзификација на изворот, транспортот и снабдувањето со природен гас и нафта.

По стекнувањето на статусот на полноправна членка на Европската Унија и НАТО, Словачка како врвен приоритет во нејзината надворешно-политичка активност го постави и прашањето за европската перспектива на земјите од Западен Балкан. Во таа насока беа остварени бројни средби помеѓу надворешно - политичките авторитети на Словачка со претставниците од земјите на Западен Балкан и при тоа, надворешно - политичките авторитети на Словачка се заложиле за целосна солидарност и поддршка во исполнувањето на заедничките европски норми и вредности од страна на земјите на Западен Балкан со цел реализирање на нивните зацртани цели - стекнување полноправно членство во Европската Унија.

Со цел ефикасно спроведување на Европската доборососедска политика, Словачка се заложиле за поефективна функционалност на проектот за Источно партнерство. Зајакнувањето на политичкиот дијалог со земјите од Источното партнерство беше главната цел што ја спроведоа највисоките претставници на Министерството за надворешни работи на Словачка за време на состаноците во Украина и Молдавија

Словачка посвети посебно внимание на преговорите за постигнување договори за асоцијација со земјите партнери, спроведување на безвизен режим и зголемување на ефикасното искористување на финансиските инструменти на Европската Унија што им се достапни на земјите од Источното Партнерство.

Безбедносната политика на Република Словачка беше во целосна согласност со утврдената надворешно безбедносна политика на Северно Атлантската Алијанса, каде донесениот стратешки концепт на НАТО во 2010 година за прв пат ја вклучи Словачка во овој документ со големо безбедносно значење. Документот беше во согласност со ставовите што Словачка ги претстави за време на подготвителниот процес и го отсликуваше барањето на Словачка, задачите и целите на Алијансата да бидат реални, остварливи и отворени за соработка со партнерите. Исто така, Документот е тесно поврзано со потребата за справување со притисокот за поефикасно трошење на финансиските ресурси. Самитот во Лисабон во ноември 2010 година потврди дека Алијансата е решена

да одговори на безбедносните ризици дури и надвор од територијата на НАТО и да соработува со партнери кои делат слични вредности во глобален контекст.

Како дел од надворешно политичката активност претставува нејзиното континуирано учество во цивилните и воените мисии и нејзиното присуство во мисиите АЛТЕА во Босна и Херцеговина, набудувачката мисија на Европската Унија во Грузија, мисијата ЕУЛЕКС во Косово и мисијата ЕУБАМ на границата со Молдавија - Украина. Словачка континуирано ја подржуваше блиската институционална соработка помеѓу НАТО и Европската Унија и соработка на НАТО со Организацијата на Обединетите Нации, ОБСЕ и Африканската Унија. Покрај тоа, Словачка активно се вклучи во разговорите во рамките на ОБСЕ за иднината на европската безбедност согласно Процесот Крф.

6. АНАЛИЗА НА ПРЕТСЕДАТЕЛСТВУВАЊЕТО НА V4 СО ЕВРОПСКИОТ СОВЕТ

Претседателствувањето со Советот на Европската Унија

Претседателствувањето на една држава со Советот на Европската Унија значи дека индивидуалната држава треба да ја преземе координацијата на целата работа и сите состаноци на Советот, како и да го претставува Советот пред другите институции на Европската Унија.

При претседателствувањето во периодот пред донесувањето на Лисабонскиот Договор, од државата Претседавач се очекуваше да покаже организациска и административна ефективност, додека по донесувањето на Договорот од Лисабон, она што се бара од земјата Претседавач е владеење во законодавната процедура, како во однос на правилата, така и во однос на содржината на процедурата.

Овие надлежности се особено важни, имајќи го во предвид фактот дека Советот на Европската Унија, и покрај промените што ја зголемуваат улогата на Европскиот Парламентот во процесот на одлучување, продолжува да биде главен законодавен орган на Европската Унија. Советот на Европската Унија е меѓувладино тело, и оттука, од една страна ги претставува интересите на Земјите Членки - со оглед на тоа што членовите на Советот, од една страна се отчетни на своите национални влади за нивните постапки, а од друга страна, Советот донесува одлуки кои се однесуваат на внатрешната политика на Земјите Членки, како и на меѓувладината и надвладината политика, кои ги земаат во предвид интересите на целата Европска Унија.

Така, Земјата Членка што го презема Претседателството на Советот мора да функционира како посредник, барајќи компромисни решенија и оптимално управување со процесот на донесување одлуки, со цел да ги постави интересите на Европската Унија над националните.

Договорот од Лисабон вовеле систем на 18-месечни ротирачки Претседателства, водени од три напредходно воспоставени Земји Членки на

таканареченото Претседателско Трио¹⁸⁴. Во периодот од шест месеци, секоја од Земјите Членки на Претседателското Трио претседава со одредена конфигурација на Советот, освен со Советот за Надворешни Работи. Останатите Земји Членки на Претседателското Трио ја поддржуваат државата Претседавач во сите свои должности засновани на заедничка програма на Претседателското Трио. Ова решение, насочено кон долгорочни активности, има за цел да ја зголеми кохерентноста и ефективното функционирање на Европската Унија. Сепак, основните улоги на Земјата Претседавач остануваат непроменети:

- да управува и превзема одговорност за организација, координација и претседавање со сите состаноци на Советот и неговите помошни тела, вклучително и меѓувладини конференции,

- да посредува во насока на постигнување консензус за време на преговорите, особено за време на меѓувладините конференции, предлагајќи компромисни решенија, настојувајќи да најдат избалансирано решение за сите инволвирани страни.

- да промовира политичките иницијативи и приоритетите на Претседателството, кои се стремат кон продлабочување на процесот на интеграција и олеснување на функционирањето на Европската Унија,

- да ја претставува Европската Унија во внатрешните и надворешните работи, функционирајќи како врска помеѓу Советот и другите институции на Европската Унија, како и меѓу Европската Унија и другите земји¹⁸⁵.

1. Република Чешка подготвките за претседателство со Советот на Европската Унија ги започна 2007 година, 18 месеци пред да стане Претседавач со Советот на Европската Унија на 01 јануари 2009 година. Подготвките не беа ограничени на засилување на бирократските капацитети и се состоела од формулација на кохерентна работна програма со која се дефинираа активностите на Република Чешка за претседателство со Советот на Европската Унија. Погolem дел од подготвките на Чешкото Претседателство коинцидираа со активностите на Чешка како Претседавач со Вишеградската Група во периодот меѓу 2007-2008 година и според тоа Чешката Република имаше можност да ја тестира одговорноста на останатите Земји Членки на Вишеградската Група во однос на утврдените приоритети на Чешката Република за Претседателствувањето со Советот на Европската Унија.

Република Чешка го презема претседателствувањето со Советот на Европската Унија од претходниот Претседавач - Франција и спроведувањето на

¹⁸⁴ Declaration 9 in article 16 section 9 of the Treaty of the European Union; article 236 of the Treaty on the Functioning of the European Union.

<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN>

¹⁸⁵ L. Quaglia, E. Moxon-Browne, What Makes a Good EU presidency? Italy and Ireland Compared, "Journal of Common Market Studies" vol. 44 No. 2, 2006, стр. 351.

административните и логистичките активности беа обременети со одредени сомневања дека Чешка ќе биде во можност да испорача конкретни и квалитетни резултати. Ваквите сомневања беа втемелени во самата способност на Чешкото Претседателство во однос на Чешките политички елити и политичката ситуација во Европа, како и неможноста на чешките политички елити да го завршат процесот на ратификација на Договорот од Лисабон. Околностите и временскиот период на Чешкото Претседателство не и беа наклонети на Чешката Република во исполнувањето на утврдените приоритети поради неколку причини: изборите за нови членови на Европскиот Парламент во јуни 2009 година што влијаеа на законодавната ефективност на Европскиот Парламент и крајот на мандатот на Европската Комисија со преговорите за избор на нов Претседател на Европската Комисија, што предизвикаа неефективност во функционирањето на Чешкото Претседателство со Советот на Европа, приближно три месеци од почетокот на мандатот.

Од друга страна, политичките случувања на внатрешен план го успорија Претседателствувањето поради неколку причини: незавршениот процес на ратификацијата на Договорот од Лисабон, преформулирање на политичкиот амбиент по одржаните регионални избори што предизвикаа реконструкција на десно-централната владејачка коалиција и улогата на Претседателот на Чешката Република, Вацлав Клаус со неговите контроверзни евроскептични ставови, особено со спротивставувањето на потпишувањето на ратификуваниот Договор од Лисабон, што силно го намали кредибилитетот на Република Чешка како Претседател со Европскиот Совет.

Преземањето на Претседателството со Советот на Европа од Франција која во својот мандат спроведе интензивни, комплексни и многу суштински активности врзани за функционирањето на Европската Унија, поставија високи критериуми за посветеност кон решавањето на неколку комплексни прашања во кои Чешкото Претседателство со Советот на Европската Унија требаше да биде успешен посредник меѓу неколку Земји Членки на Европската Унија. Тие комплексни прашања се однесуваа на: постигнување на политички договор во однос на енергетско-климатскиот пакет, прашањето за ребаланс на Буџетот на Европската Унија, одложување на објавувањето на "Белата Книга", финализација на пост-Хаг планот во однос на слободата, правдата и безбедноста. Договорот во однос на енергетско-климатскиот пакет беше постигнат за време за време на Француското Претседателство со Советот на Европската Унија, а Чешка требаше да преземе одговорност за подготовка на позициите на Европската Унија за претстојната Конференција во Копенхаген. Во однос на ребаланс на Буџетот на Европската Унија кој требаше да биде усвоен за време на Чешкото Претседателство беше ставен во состојба на мирување поради одложувањето на објавувањето на "Белата Книга" од страна на Европската Комисија и условувањето овој документ да се објави само во случај ако Чешка само ја започне дебатата за Буџетот и истото прашање да и го предаде на идниот Претседавач, Шведска. Исто така и финализацијата на пост-

Хаг планот 2010-2014 во областа на слободата, правдата и безбедноста и беше предадена на Шведска.

Со оглед на одредени околности на кои Чешката надворешна политика неможела да влијае, неколку приоритети на Чешкото Претседателство и биле одземени, но чешката надворешна политика постигна исклучителни резултати во неколку области:

1. Енергетска безбедност
2. Избор за нов Претседател на Европската Комисија
3. Источно Пратнерство и Западен Балкан
4. Надворешни самити

Прашањето на енергетската безбедност ги обедини сите Земји Членки на V4, воглавно во однос на нивната енергетска зависност од Руската Федерација. Во таа насока, целта на Чешката Република и на Земјите Членки на V4 беа во насока да се засили енергетската безбедност на Европската Унија и стана доминантна тема кога на почетокот од 2009 година снабдувањето со природен гас од Руската Федерација беше запрено во времетраење од 13 дена. Како едно од решенијата за премостување на ваквите неповолни ситуации беше поддршката на Чешка за изградбата на нафтоводот NABUCO¹⁸⁶, како алтернативен начин на снабдување со природен гас од Руската територија. Чешката Република требаше да ги започне разговорите за стратешкиот енергетски концепт кој беше подготвен од страна на Европската Комисија и ги започна разговорите за новиот енергетски план врз основа на самиот концепт. Разговорите беа фокусирани на надворешната димензија на енергетската безбедност, донесувањето на "Зелена Книга" која се однесуваше на Транс-Европската енергетска мрежа, и Агенцијата за ко-соработка на енергетските регулатори што истовремено претставуваа приоритет како на Чешка, така и на останатите Земји Членки на Вишеградската Група. Во таа насока, Чешка организираше неформален состанок на Енергетскиот Совет на кој присуствуваа Министрите за енергетика на Европската Унија и претставниците на земји снабдувачи со природен гас и нафта.

Како резултат на одржаните европски ибори, Советот на Европската Унија беше место за преговори за избор на нов Претседател на Европската Комисија. Разговорите пред преговорите се одржаа за време на Чешкото Претседателство, но Чешката Република немаше силно влијание за избор на нов претседател на Европската Комисија, затоа што немаше своја номинација за таа позиција и нејзината активност беше насочена кон успешно посредување за постигнување на договор за избор на нов Претседател на Европската Комисија.

Чешката Република воспостави нова политичка иницијатива со цел да се зголеми нивото на соработка со источните соседи на Европската Унија, при што имаше интенција оваа политика да ја воспостави како официјална политика на Европската Унија. Сепак, чешката надворешна политика, во однос на политиката

¹⁸⁶ BAUEROVÁ H. The V4 and European Integration. Politics in Central Europe (ISSN: 1801-3422) Vol. 14, No. 2

на Источното Партнерство немаше утврдено точни насоки дали нејзината активност ќе биде во утврдената рамка на европската соседска политика или ќе се заложи за поголема активност во однос на Јужниот Медитеран. Чешка исто така, се фокусираше и на земјите од Западен Балкан со цел приближување на утврдените критериуми за стекнување статус на полноправна членка со Европската Унија, и како поттик за успешно движење во таа насока, силно се заложи за доделување на визна либерализација за одредени земји, што претставуваше приоритет за чешката дипломатија и имаше целосна поддршка од останатите земји на Вишеградската Група во исполнувањето на овој приоритет.

Со цел реализирање на приоритетот претставување на Европската Унија во светот, Чешката Република беше репрезент на Европската Унија на неколку клучни Самити. За време на Чешкото Претседателство се одржа Самит меѓу Европската Унија и САД, кој беше од голема важност поради изборот на новата Американска администрација, како и силната Транс-Атлантската ориентација што ја имаше Чешка за време на нејзиното Претседателство со Европската Унија. Чешката дипломатија сметаше дека Транс-Атлантското поврзување претставува суштински фактор, Европската Унија да дејствува како глобален актер на меѓународната сцена. Освен одржаниот самит меѓу САД и Европската Унија, беше одржан Самит меѓу Европската Унија и Израел на највисоко политичко ниво, кој имаше за цел продлабочување на соработката меѓу Европската Унија и Израел.

Поддршката на останатите Земји Членки на Вишеградската Група за утврдените приоритети на Чешкото Претседателство имаше силна димензија во однос на промовирањето на соседската политика на Европската Унија, првенствено на земјите од Источното Партнерство и Западниот Балкан, како и воспоставување на кохерентна енергетска европска политика, која во голема мера би допринела за намалувањето на зависноста од снабдувањето со приорден гас и нафта за земјите Членки на Вишеградската Група. Во однос на подигнувањето на човековите права на повисоко ниво, како и нивна имплементација не беше постигната согласност меѓу Чешка од една страна и Полска, Унгарија и Словачка од друга страна. За Прага, почитувањето на човековите права на повисоко ниво, како приоритет е исто толку важен како и останатите приоритетни цели. Според Dlouha¹⁸⁷: "Промовирањето на човековите права не се случува поради тоа што ние сме непоправливи идеалисти, туку поради фактот што почитувањето на основните човекови права претставува дел од легалната светска структура, и како такви претставуваат дел од суштинскиот развој на општествено-политичките процеси во една демократска политичка заедница".

Според искажаното за Претседателството на Чешка со Советот на Европската Унија, може да се заклучи дека регионалната соработка помеѓу одредени Земји

¹⁸⁷Neuman, M. (2017). The Visegrád Group as a Vehicle for Promoting National Interests in the European Union: The Case of the Czech Republic. *Politics in Central Europe*, 13(1), 55-67.

Членки може да послужи како алатка за продлабочување и поставување на националните преференцијали на Европско ниво, кога една Земја Членка Претседава со ротирачко Претседателство со Советот на Европската Унија, дури и во случај кога другите приоритетни цели не се во согласност со националните цели на политичките заедници.

2. Унгарија, како последен член на Шпанско-Белгиско-Унгарското трио, го презеде Претседателството со Советот на Европската Унија на 1 јануари 2011 година во услови на продлабочување на кризата во еврозоната, неизвесност за иднината на некои клучни политики и заморот во проширувањето. Мотото на унгарското претседателство беше „Силна Европа“, како одраз на убедувањето на унгарската влада дека по кризата само дополнителното продлабочување може да ја направи ЕУ успешна. Сепак, овој процес на продлабочување треба да биде придружен со натамошно проширување: ЕУ мора да го задржи кредибилитетот на процесот на проширување и да ги остави своите врати отворени за нови членки.

Треба да се истакне фактот дека Унгарија беше прва земја Претседавач која силно реагираше на новите правила воспоставени со Договорот од Лисабон кои се однесуваа на фактот дека Земјата Претседавач со Советот на Европската Унија не ја претставува Европската Унија како целина, не го раководи Европскиот Совет и не може да ги координира надворешните активности на Европската Унија¹⁸⁸. Претседателството на Унгарија започна со амбициозна програма, вклучително, меѓу другото, и започнување на првиот таканаречен Европски Семестар, усвојување на законодавни предлози (т.н. 'шест пакети') дизајниран за зајакнување на економското управување на Европската Унија, отворајќи го патот за членството во Шенген на Романија и Бугарија, завршување на пристапните преговори на Европската Унија со Хрватска и усвојување на нова Европска Стратегија за интеграција на ромските малцинства и започнување на Стратегијата за регионот на Дунав. Освен промовирање на своите приоритети и управување со сите тековни досиеја, Унгарското Претседателство, слично на сите свои претходници, мораше да се справи со неочекувани настани и предизвици. Веќе на самиот почеток, Претседателството мораше да се соочи со внатрешен политички раздор, кој исто така, се чувствуваше на Европско Ниво. Ова го покажаа острите дебати во Европскиот Парламент за новиот Унгарски закон за медиуми и за новиот Устав на Унгарија.

Покрај тоа, Унгарското Претседателството мораше да реагира на три неочекувани и непредвидливи надворешни настани. Прво, револуционерните промени во Северна Африка („Арапска пролет“) изнудија акција на Европската Унија во различни аспекти, како што се одлучување за политички изјави,

¹⁸⁸ Szczerki, K. (2011): Co nakonec przyniesie polské předsednictví EU? In: RevuePolitika 9/2011, available at: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1526/co-nakonec-prynese-polske-predsednictvi-eu>

ембарго за оружје, хуманитарна помош и интервенција на ЕУФОР и решавање на бегалскиот проблем. Иако повеќето надлежности припаѓаа на Високиот Претставник за надворешни работи и безбедносна политика, постоеше тесна соработка меѓу Унгарскиот Министер за Надворешни Работи и Високиот Претставник во оваа задача, додека прашањата за бегалците и имиграциите бараа акција од Унгарското Претседателство.

Вториот неочекуван настан беше природната непогода и хуманитарната катастрофа во Јапонија, каде земјотресот и цунамито однесоа илјадници животи, уништија огромни области и ја оштетија нуклеарната централа Фукушима, при што хуманитарната катастрофа беше проследена со еколошка катастрофа што вклучуваше различни активности на Европската Унија. Прво, помошта што и беше дадена на Јапонија од страна на Европската Унија мораше да се координира, а Претседателството на Советот на Европската Унија и помогна на Европската Комисија во оваа задача. Второ, трагедијата исто така ги наведе Земјите Членки да го ревидираат нивниот пристап кон нуклеарната енергија. Еден од најважните чекори на Унгарското Претседателство во овој поглед беше свикнувањето на вонредниот состанок на Советот за енергетика во март 2011 година, за да се разгледаат последиците од јапонската ситуација (а исто така и од северноафриканската криза) врз енергетската политика на Европската Унија. На предлог на Унгарското Претседателството со Советот на Европската Унија, Европскиот Советот се заложи да преземе "стрес-тестови" на сите нуклеарни центри на територијата на Европската Унија. Третиот неочекуван настан беше неопходноста за одложување на Самитот за Источно Партнерство, првично закажан за крајот на мај 2011 година. Ова се случи поради спротивставените датуми (на пример, состаноци на ОЕЦД, Г8), но пред сè, поради послабото фокусирање на Источните земји заради настаните во јужниот Медитеран. Самитот требаше да се одложи до Полското Претседателство со Советот на Европската Унија. Ова и не претставуваше витински неуспех, затоа што поради горенаведените фактори, Унгарија го избегна ризикот да одржи помалку успешна конференција за Источното Партнерство, со пониско ниво на посетеност од страна на Земјите Членки на Европската Унија и со можен послаб исход.

Една од задачите на Унгарското Претседателство е да започне со имплементација на иновациите на Лисабонскиот договор кои се однесуваат на заедничката безбедносна и одбрамбена политика да им се даде суштина и тоа: да се подобрат способностите на цивилниот и воениот кризен менаџмент на Европската Унија и нивно хармонизирање со структурите за кризен менаџмент и превенција од кризи во рамката на еволуирачката Служба за надворешна политика на Европската Унија. Заедно со надворешната, безбедносната и трговската политика, развојната политика на Европската Унија (меѓународна развојна соработка) е една од најважните компоненти на системот за надворешно дејствување.

Унгарија постави ново прашање на агендата на Европската Унија, имено Стратегијата за Ромите. Во овој контекст, Унгарија мораше да ги почитува и да ги интегрира различните позиции на државите членки во однос на малцинските политики воопшто. По првичниот извештај на унгарските членови на Европскиот Парламент со ромско потекло, и официјалниот предлог на Европската Комисија во април 2011 година, а по дискусиите и одобрувањето на можната Стратегија од неколку тела на Европскиот Совет, истата беше проследена до Европскиот Совет. Според заклучоците на Европскиот Совет во јуни, постои рамка за Национални стратегии за интеграција на Ромите во Европската Унија, со цел е да се подобри состојбата на ромското население во однос на образованието, вработувањето, здравството и домувањето до 2020 година.

Унгарското Претседателство се заложи Советот на Европската Унија да преземе, обврски во областа на енергетската политика. Со заклучоците на Европскиот Совет во февруари се постави цел за создавање на внатрешен пазар за снабдување со енергија (гас и електрична енергија) до 2014 година, за да се обезбеди меѓусебна поврзаност на енергетските мрежи и да се иградат нови во рамките на Европската Унија, како и да се постигне поголема кохерентност на индивидуалните надворешни енергетските политики на Земјите Членки што и овозможува на Европската Унија да спроведе поконзистентна надворешна активност во областа на енергетиката. Ваквите заложби на Унгарското Претседателство беа во целосна синергија со националните преференцијали на останатите Земји Членки на Вишеградската Група. Во врска со V4, Унгарија ги засноваше своите претпоставки на заклучоците од взаемната усвоена стратегија во 2010 година насловена како "Energy infrastructure priorities for 2020 and beyond". Целта на оваа стратегија беше да се конструира гасоводна мрежа што ќе ги поврзе Словачка-Унгарија; Романија-Унгарија и Хрватска-Унгарија.

Меѓу приоритетите што се реализирани за време на Унгарското Претседателство со Советот на Европската Унија е Стратегијата за регионот на Дунав на Европската Унија, макро-стратегија за регионот, која вклучува соработка на 14 земји од Дунавскиот Регион. Исто така, во овој период се назначени национални координатори за спроведување на Стратегијата и постигнат е Договор за неколку конкретни проекти во рамките на 11 акциони области. Како исклучително достигнување за време на Унгарското Претседателство беше завршувањето на пристапните преговори на Хрватска со Европската Унија, што беше постигнато и покрај првичното скептично расположение меѓу Членките на Европската Унија и преговорите беа успешно завршени благодарение на упорноста и силната посветеност на Унгарското Претседателство. Успешно завршените преговори на Хрватска со Европската Унија упатија позитивна порака кон целиот регион на Западен Балкан.

Како нотирана слабост во работењето на Претседателството на Унгарија со Советот на Европската Унија, беше комуникацијата со пошироката јавност за секојдневната работа на Претседателството и неговите најважни достигнувања.

Имено, според анкетите на јавното мислење, во декември 2010 година само 45% од Унгарците биле свесни за претстојното Претседателство со Советот на Европската Унија, а во јуни 2011 година 80% од испитаниците знаеле за тоа. Сепак, 67% од испитаниците не биле во можност да именуваат ниту еден настан или достигнување на Претседателството на Унгарија со Советот на Европската Унија. Сепак, поставените приоритетите од страна на Унгарското Претседателство, вклучително и Стратегијата за Дунав и Стратегијата за Ромите или енергетските прашања, се совпаѓаат со загриженоста и очекувањата на унгарските граѓани со што може да се објасни зошто овие теми би можеле да бидат поддржани и од опозициските партии.

Сумарно, претседателствувањето на Унгарија со советот на Европската Унија беше многу флексибилно и прагматично. Беше флексибилно со оглед на тоа што можеше брзо да реагира на неочекувани настани, со дејствување на местото на настанот или со свикнување состаноци на Советот на Европската Унија со цел разрешување на непредвидение настани и да излезе со потенцијални решенија за ваквите настани (на пр., Имиграциски проблеми, енергетски предизвици и др.). Покрај тоа, претседателствувањето на Унгарија со советот на Европската Унија беше прагматично, бидејќи успеа во неговата посредничка мисија за помирување на многу различни ставови на Земјите Членки на Европската Унија (на пр., Проширувањето на Шенген, „Шест пакети“ и др).

Со сите свои достигнувања, првото Претседателство на Унгарија со Советот на Европската Унија очигледно придонесе за јакнење на Европската Унија и остави својот печат во европската интеграција во смисла на зачувување на интересите на ромското малцинство, поврзувајќи различни нации во рамките на нова макро- регионална стратегија за Дунав и заложувајќи се Европската Унија што поскоро да има 28 членки.

3. Република Полска, го презеде Претседателствувањето со Советот на Европската Унија од Унгарија, во втората половина на 2011 година и програмата на Полското Претседателство беше насловена како "Европската интеграција како извор на раст" со три приоритетни области: справување со актуелната економска криза; справување со безедноста во три специфицирани цели: храна, енергија и одбрана и третата област се фокусираше на европската отвореност и положбата на Европската Унија во меѓународните односи. Во исполнувањето на повеќето свои приоритети, Полска успеа да остави свој белег без да го поткопа императивот на неутралност, при што избраните прашања од својата утврдена агенда беа јасно промовирани, бидејќи тие беа од посебен национален интерес, особено прашањата поврзани со Политиката на Источното Партнерство и јакнењето на надворешната енергетска политика.

Тогашниот Министер за надворешни работи на Полска Сикорски го искористи Претседателството со Советот на европската Унија да поведе неколку иницијативи како што се создавање Енергетска Европска Директива (ЕЕД) или

зајакнување на одбранбената политика, што одговараше на полските интереси. Создавањето на ЕЕД беше обид да се одржи вниманието на источните соседи, бидејќи Арапската пролет ризикуваше да ги пренасочи средствата од Фондовите на Европската Унија за поддршка на демократските промени во МЕНА (Северно Африканскиот Регион), наместо во Украина и Белорусија. Воспоставување на заедничка шема за демократска поддршка и во источното и јужното соседство на ЕУ имаше за цел да ја спречи маргинализацијата на источната димензија.

Во ноември 2011 година, Сикорски одржа говор за иднината на Европа во Берлин¹⁸⁹, чии главни поенти се однесуваа на Еврокризата и преземањето поактивна улога од страна на Германија за ова прашање¹⁹⁰. Исто така, се рефлектираше на амбицијата на Полска да преземе одговорност за време на кризни состојби, без оглед на нејзиното нечленување во Еврозоната¹⁹¹. Сепак, Француската влада не ги прифати ваквите обиди на полската дипломатија активности во врска со Еврозоната и ги спречи овие напори.

Освен овие иницијативи, Полската Влада настојуваше да се придржува кон императивот на неутралност. Пример за нејзината неутралност е трговската политика кон источните и јужните соседи на Европската Унија, при што еден од полските приоритети беше да се затворат преговорите за постигнување на сеопфатен Договор за Слободна Трговија (ДЦФТА) со Украина и да се започнат трговски преговори со Молдавија и Грузија. Поради тесната соработка со комесарот на Европската Унија за трговија, и двете прашања беа успешно завршени. Во исто време, Полска беше свесна за потребата да се избалансираат овие чекори со слична понуда за јужните соседи. Полска помогна да се постигне компромис во рамките на Советот на Европската Унија во усвојувањето на директивите за преговори за ДЦФТА со Египет, Јордан, Мароко и Тунис, оставајќи основа за Европската Комисија да го добие мандатот за преговори. Друг пример за неутралноста на Полска е пристапот кон кохезивната политика, која има за цел да ја засили економската и социјалната кохезија со намалување на разликите во нивото на развојот меѓу различни делови на Европската Унија, а што претставува централна преокупација за Полска, со оглед на придобивките од воспоставувањето на оваа политика. Пред да започне Полското Претседателство со Советот на Европската Унија, Полската Влада беше домаќин на неформален состанок во Варшава со останатите Земји од Вишеградската Група, како и Португалија, Шпанија и Грција, како земји кои имаат најголеми придобивки од имплементацијата на кохезивната политика, за донесување на

¹⁸⁹ The Economist. 2011. Poland's appeal to Germany. Sikorski: German inaction scarier than Germans in action. The Economist, <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/11/polands-appeal-germany> (accessed 29 November 2011).

¹⁹⁰ Mahony H. 2011a. Poland fears German 'inactivity' more than German power. EU Observer, <https://euobserver.com/economic/114424> (accessed 28 November 2011).

¹⁹¹ Sikorski, R. 2011. Poland and the future of the European Union. Berlin, <http://www.mfa.gov.pl/re-source/33ce6061-ec12-4da1-a145-01e2995c6302:JCR> (accessed 28 November)

заедничка Стратегија за финансиската перспектива за периодот 2014-2020 година. Сепак, за време на мандатот Полска се воздржа од спроведување на своите национални интереси во однос на заедничкиот буџет и само се фокусираше на техничкиот дел, за да обезбеди ефикасно и консензуално управување со преговорите за најделикатните регулативи за кохезивната политика по 2013 година.

Слично на тоа, Полска со нетрпение чекаше неутрално и ефикасно да преговара за „Шест пакети“, но штом Полското Претседателството со Европската Унија се ближеше кон крајот, Претседателството инсистираше на вклучување на земји што не се од еврозоната во одредени состаноци на Еврозоната, како предуслов за потпишување на Фискалниот договор. И покрај прилично умешното управување со Претседателството на Советот на Европската Унија од страна на Полска, нејзиното влијание на резултатите во однос на одредени политички случувања беше често ограничено заради неповолните услови.

Во однос на внатрешните варијабли, Полската Влада успешно ги намали нивните негативни импликации со цел да обезбеди непречен тек на своето Претседателствување. Случувањата на домашната политичка сцена ја втурна Владата кон стратегија на само-центрично Претседателство, бидејќи се соочи со два главни предизвици. Од една страна беа активностите на најголемата опозициска партија, Право и Правда (ПИС), постојан поборник на Полските политики во Европската Унија во согласност со националните интереси, и вториот клучен предизвик, одржувањето на парламентарните избори за време на Претседателството на Полска со Европскиот Совет. Победник на парламентарните избори беше владејачката Граѓанска Платформа која извојува убедлива победа и формираше коалициона Влада, а Доналд Туск беше првиот Претседател на Влада кој беше ре-избран по 1990-та година и ваквиот епилог ја потврди силната европска ориентација на земјата Претседавач. Осврнувајќи се на специјалните ресурси, Полска ја искористи својата експертиза во источната надворешна политика на Европската Унија.

Полската надворешна политика ја сметаше политиката за проширување за појдовна точка во нејзиното претседателствување со посебен акцент кон земјите на Источното Партнерство и нивните аспирации за полноправно членство во Европската Унија. Ваквите надворешно политички активности на Полското Претседателство беа во корелација со Земјите Членки на V4, кои за таа цел подготвија политичка програма насловена како "Visegrad 4 Eastern Partnership".¹⁹² Целта на оваа програма беше да се промовираат проекти кои ќе го подржуваат развојот на демократијата, економската трансформација и регионалната соработка. Полската Влада успеа да ја задржи Политиката на Источното Партнерство на агендата на Европската Унија и да оствари одреден напредок, на пример во врска со завршувањето на преговорите за ДЦФТА со

¹⁹² Czech Presidency of the Visegrad Group (2012): Zpráva o českém předsednictví ve Visegrádské skupině. available at: <http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/czv4-pres-eng-final>.

Украина. Иако Европската Енергетска Директива не беше основана веднаш, Европскиот Совет ја изрази својата генерална поддршка за создавање на овој нов инструмент и формираше работна група за да ги разгледа деталите.¹⁹³

Што се однесува на варијаблите со надворешен контекст, надворешните предизвици имаа силно влијание врз перформансите на Полското Претседателство.

Прво, финансиската криза го задржа приоритетот на Европската Агенда и ги засени останатите активности на Претседателството, посебно поради фактот што Полска иако не е Членка на Евронзоната, требаше да биде медијатор и да придонесува за решенијата на кризата. И покрај тоа што Полска можеше значително да придонесе за Договорот за Шест пакети, влијанието на Полското Претседателство на мерките против Евро кризата во еврото беше релативно ограничено. Без оглед на статусот на Полска како Претседавач со Советот на Европската Унија, Франција инсистираше на исклучување на Полска од состаноците на Советот за економски и финансиски прашања.¹⁹⁴

Полското Претседателство исто така се соочи со сериозни пречки во однос на сензитивноста на нејзините национални интереси, при што барше ревитализација на заедничката надворешно безбедносна политика на Европската Унија. Во таа насока, ваквата иницијатива беше поддржана од Членките на Вејмарскиот триаголник во 2010 година и поддршката од Вејмар Плус (Вејмарскиот триаголник плус Шпанија и Италија) од 2011 година, кои се заложиле за основање на Центар за Операции на Европската Унија во Брисел. Целта на оваа иницијатива беше поддршка за интеракцијата меѓу воените и цивилните актери во мисиите EUNAVFOR Atlanta и EUTM Somalia.

Во декември 2011 година, Министерите за Надворешни Работи се согласија да го забрзаат основањето на Центарот за Операции, но полските настојувања да обезбедат повеќе надлежности на новото тело, пропаднаа поради силното спротивставување на Велика Британија¹⁹⁵.

Релевантноста на фазата на преговори за влијанието кое го имаше Полското Претседателството дојде до израз во политиката на проширување. Имено и покрај тоа што за Унгарското Претседателство беа завршени пристапните преговори со Хрватска во јуни 2011 година, на Полското Претседателство му се оддаде признание за примопредавањето на Договорот за пристапување во Европската Унија на Хрватскиот Претседател на Владата во септември 2011 година. Иако Полската Влада не влијаеше на исходот од завршувањето на

¹⁹³ European Council. 2011. Council conclusions on the European endowment for democracy. Brussels, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/126505.pdf (accessed 1 December 2011).

¹⁹⁴ Kaczynski, P.M. 2011. Polish Council Presidency 2011. ambitions and limitations. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies.

¹⁹⁵ O'Donnell, C.M. 2012. Poland's U-turn on European defense: a missed opportunity? U.S.—Europe analysis Series No. 53. Washington: Center of United States and Europe at Brookings.

переговорите на Хрватска со Европската Унија, сепак целиот процес може да се толкува како голем успех во контекст на Полскиот приоритет "Европа да има корист од отвореноста"

Полска успешно се соочи со сите големи функционални барања и преку воспоставување на механизам за ефикасно раководење и воспоставен консензус на спогодување, оствари интензивна соработка со институциите на Европската Унија. Без разлика на вештите перформанси што Полска ги покажа за време на нејзиното Претседателство, случувањата на домашната политичка сцена, како и бројните непредвидливи околности, спречија имплементација на утврдените приоритети на повисоко ниво, особено во делот на Источното Партнерство, Еврокризата и заедничката енергетска политика.

Сумарно Претседателството на Полска со Советот на Европската Унија, со оглед на неповолните околности на домашен и меѓународен план може да се смета како делумно успешен Претседавач со Советот на Европската Унија.

4. Република Словачка беше последната Земја од Вишеградската Група, што претседаваше со Советот на Европската Унија во втората половина на 2016 година. Програмата на Словачкото Претседателство се засноваше на три приоритетни области: економски силна Европа, модерен и единствен економски пазар и одржлива миграциона и политика на азил и глобално ангажирана Европа.¹⁹⁶ Генералните интереси дефинирани во Програмата на Словачкото Претседателство коинцидираа со интересите на Словачка и целите на Вишеградската Група. Во исто време, Словачка требаше да се справи со неколку комплексни прашања уште од почетокот на нејзиното претседателствување како Брегзит и мигрантската криза, што силно влијаеа на оперативните активности на Европската Унија и Вишеградската Група. Во периодот на нејзиното претседателствување, Словачка повеќе го претставуваше Европскиот супранационален интерес отколку регионалниот интерес. Во однос на мигрантската криза, Словачка се заложи за мигрантски квоти, што беше позиција и на Земјите Членки на V4. Друго прашање со кое се справуваше словачкото претседателство беше создавањето на "European Border and Coast Guard" што кореспондираше со интересите на Европската Унија. Во таа насока, Словачка имаше специфични национални интереси во однос на Евразоната, спротивно на ставовите на другите Земји Членки на V4, со оглед на фактот дека го прифати еврото како своја национална валута во 2009 година.¹⁹⁷ Словачка покажа силна заложба и во областа на регионалната политика, поточно соседската политика на Европската Унија и Источното Партнерство и обидите да развиваат добри односи со земјите од Западен Балкан, особено со Србија. На

¹⁹⁶ Slovenské predsedníctví (2016): Priority slovenského predsedníctva. available at: <http://www.eu2016.sk/sk/program-a-priority/priority-slovenskeho-predsednictva>.

¹⁹⁷ Ogrodnik, L. (2016): Slovak Presidency of the EU Council : Implications for the Visegrad Group. In. Bulletin PISM, No. 47 (897). available at: <http://www.pism.pl/publications/bulletin/no-47-897>

полето на надворешната политика, словачкиот национален интерес кореспондираше со долгорочните трендови на Вишеградската соработка, при што Словачка имаше активно учество во прифаќањето на Парискиот Договор за климатски промени како споделен интерес со Земјите Членки на Вишеградската Група.

Според тоа, Земјите Членки на V4 кои претседателствуваа со Советот на Европската Унија може да бидат идентификувани и како обликувачи на политиката во областите на европската интеграција.¹⁹⁸ Исто така, Земјите Членки на V4 се справија со специфична Европска агенда и прашањата кои го тангираа централно-европскиот регион беа во областа на надворешната политика: Источно Партнерство и политика на проширување; и енергетската политика. Во насока на потврда на силната поврзаност меѓу Претседателствата на Вишеградската Група и Претседателствата на Европскиот Совет, каде Претседателството со Советот на Европската Унија беше сметано како алатка за промовирање на специфични регионални интереси кои имаа силна конвергенција за време на претседателствувањето со Европскиот Совет на Земјите Членки на Вишеградската Група.

Како последна Земја Членка на Вишеградската Група која претседаваше со Советот на Европската Унија и нејзините утврдени приоритети, Словачка своите активности ги насочи повеќе кон реализација на супранационалниот во однос на регионалниот контекст. За време на своето Претседателствување некои неочекувани настани како Брегзит и мигрантската криза, бараа силна заложба на словачката дипломатија во нивното менаџирање, без при тоа да ги стави во втор план регионалните интереси како на пр. политиката на проширување на земјите од Западен Балкан и Источното Партнерство. Иако Словачка имаше спротивставени позиции во однос на другите Земји Членки на Вишеградската Група, како на пример прифаќањето на еврото како национална валута, сепак Словачка го промовираше своето Претседателство како алатка со која може да се имплементираат националните надворешни политики на Земјите Членки на Вишеградската Група, како политики на агендата на Европската Унија.

6. ЗАКЛУЧОК

Субрегионалното поврзување на одредени политички заедници со цел заедничките несогласувања да бидат разрешени преку демократска интеракција, започна со завршувањето на Втората Светска Војна како дел од економско-политичко поврзување. Завршувањето на Студената Војна во раните деведесети години на минатиот век и создавањето на меѓународниот променлив безбедносно-политички амбиент, поттикна одредени политички

¹⁹⁸ Nič, M. (2016): The Visegrád Group in the EU: 2016 as a turning-point? European View 15: 281–290.

заедници за регионално поврзување, со цел полесно да ги премостат реалните безбедносни грижи и консеквентно на тоа да се прилагодат на новонастанатите безбедносно-политички констелации во новиот меѓународно-безбедносен поредок. Препознавајќи го новиот безбедносно-политички момент, земјите од Централна Европа (Чехословачка, Полска и Унгарија) сметаа дека субрегионалното поврзување преку политичка соработка може да доведе до целосно безбедносно-одбрамбено и економско поврзување.

Од самиот почеток, заложбите за регионално поврзување на земјите од Централна Европа, познато како Вишеградска Група, беа во насока на исполнување на нивната исконска цел: полноправно членство во Европската Унија и НАТО. Во насока на исполнување на своите утврдени цели, Земјите Членки на Вишеградската Група честопати во нивниот еволутивен период беа условени од неочекувани негативни настани, првенствено со раздвојувањето на Чехословачка во 1992-та година и новите општествено-политички промени кои целосно ја поместија агендата на Вишеградската Група. Замислата на Вишеградската Група за остварување на нивните утврдени цели на соработка, како концепт на безбедносна заедница, беа во насока дека сите меѓусебни несогласувања и недоразбирања на безбедносно-политички план да бидат разгледувани и разрешувани како севкупни проблеми на Вишеградската Група во целина и нивното разрешување да биде со примена на демократски средства. Иако Вишеградската Група не претставуваше апсолутна манифестација на единствено мислење или различни стојалишта на одредени Земји Членки на Вишеградската Група, во одреден период дојде до негативна еволуција на нивната соработка и своите политики ги втемелија на свои сопствени интереси, со креирање на амалгамска безбедносна заедница од страна на земјите на Вишеградската Група, се овозможи Земјите Членки на Вишеградската Група да ги донесуваат своите одлуки како целина. Во таа насока, тие силно се спротивставија на регионална соработка со изразит супранационален контекст, односно, меѓувладиниот принцип на соработка како и во определен период неофункционалистичко поврзување претставуваа заеднички интерес на земјите од Вишеградската Група. Ваквиот вид на соработка, на некој начин ги дефинираше националните интереси на Вишеградската Група кои според многумина го одразуваа демократскиот дефицит на самата соработка. Покрај изразениот сопствен национален интерес во нивното делување, заложувањето на Чешка, Унгарија и Полска со цел Словачка да добие полноправно членство во НАТО и Европската Унија, недвосмислено покажа дека регионалната соработка меѓу овие земји воспостави долгорочна основа за соработка и покрај критиките од некои политички авторитети како Вацлав Клаус, кои сметаа дека Вишеградското регионално поврзување претставува вештачка креација на САД и Европската Унија.

Еднодимензионална политика која беше истакната во остварувањето на нивните утврдени цели и интереси и нивната соработка, значително се промени по стекнувањето на статус на полноправно членство во Европската Унија, преку

имплементирањето на своите национални преференцијали како официјална политика на Европската Унија и силно заложувајќи се за остварување на заедничките цели и вредности.

Во таа насока, земјите на Вишеградската Група силно се заложиле за усвојување на соседска политика на Европската Унија која се донесе 2009-та година, што силно ја отсликуваше повеќедимензионалната форма на соработка и клучната улога на Унгарија во завршувањето на пристапните преговори на Хрватска со Европската Унија, но при тоа негативниот аспект од таквото делување беше втората димензија на соседската политика-прашањата поврзани со Јужниот Медитеран. Како потврда за постигнувањето на заедничките цели и интереси е нивниот континуиран придонес во заедничката надворешна безбедносна политика на Европската Унија, првенствено во цивилните и воените мисии, иако самото учество беше детерминирано од националните интереси на Земјите Членки на Вишеградската Група. Во таа смисла, контекстот на меѓувладиното спогодување силно ја детерминираше надворешната политика на Земјите Членки на Вишеградската Група и беше изразена во нивните Претседателства со Советот на Европската Унија, како посредници на одредени интереси на Земјите членки на Европската Унија.

Претседателството со Советот на Европската Унија требаше да даде одговор дали регионалното поврзување на земјите од Вишеградската Група може да претставува корисен механизам во целосното промовирање на националните интереси на одделни Земји Членки, како и заедничките интереси на Вишеградската Група како целина, и дали усогласените преференцијали на Вишеградската Група можат да бидат поставени на агендата на Европската Унија и промовирани како официјални Европски политики.

Според тоа, регионалната поврзаност на Земјите Членки на Вишеградската Група може да претставува алатка што ќе овозможи корисен придонес кон остварувањето на обврските утврдени во заедничката надворешна и безбедносна политика на Европската Унија и целосна посветеност во заедничките норми и вредности. Иако воспоставувањето на регионална соработка на Вишеградската Група претставува неформална форма на соработка, при што единствена институционална форма на соработка е Меѓународниот Вишеградски Фонд, ваквиот вид на регионално поврзување, силно заснован на концептот на безбедносната заедница, може да претставува решение за регионално поврзување меѓу одредени политички заедници и своите несогласувања да ги разрешат без употреба на сила и при тоа, истакнувањето на своите национални интереси да претставуваат појдовна точка во ниваната регионална интеракција во повеќе суштински сектори на соработка.

7. ЛИТЕРАТУРА

1. Dangerfield M. 2008: The Visegrad Group in the Expanded European Union: From Preaccession to Postaccession Cooperation
2. Dangerfield M. 2011: Visegrad Group cooperation and “Europeanisation” of new EU member states, <https://www.researchgate.net/publication/282870119>
3. Dangerfield, M. 2009: The Contribution of the Visegrad Group to the European’s „Eastern Policy“: Rhetoric or Reality? *Europe-Asia Studies* 61 (10): 1735–1755.
4. Bauerová H 2018: The V4 and European Integration, *POLITICS IN CENTRAL EUROPE* 14 (2018) 2 121
5. Bílková V and Matějková Š 2010: Human Rights in the Czech Foreign Policy, *Czech Foreign Policy in 2007–2009: An Analysis*, Institute of International Relations (IIR) Prague
6. Neuman, M 2017: The Visegrád Group as a Vehicle for Promoting National Interests in the European Union: The Case of the Czech Republic. *Politics in Central Europe* 13 (1): 55–67
7. Hungarian VG presidency program (2001/2002): Program for the Hungarian Presidency of the Visegrad Group 2001/2002. available at: <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency--programs/2001-2002-hungarian-110412>
8. Kaminska J 2007: Europeanization of the Polish foreign policy, *Political Perspectives EPRU* 2007 Issue 2 (2)
9. Presidency Programs (2016): Program of the Polish Presidency in the Visegrad Group, July1, 2016 – June 30, 2017. available at: <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency--programs/>
10. Ogrodnik, L 2016: Slovak Presidency of the EU Council: Implications for the Visegrad Group. In. *Bulletin PISM*, No. 47 (897). available at: <http://www.pism.pl/publications/bulletin/no-47-897>
11. The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group, <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>
12. Georgieva L 2010: *Evropska Bezbednost*, Filozofski fakultet Skopje
13. Declaration of the Visegrad Group—Responsibility for a Strong NATO: <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements/declaration-of-the>
14. Joint Communiqué of the Ministers of Defence of the Visegrad Group: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2012/joint-communique-of-the>
15. Cooperation in Developing Capabilities, Solidarity in Sharing Responsibilities (Warsaw, March 6, 2013): <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>
16. For a More Effective and Stronger Common Security and Defence Policy (Bratislava, April 18, 2013) <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>
17. Budapest Joint Statement of the Visegrad Group Heads of Government On Strengthening the V4 Security and Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/budapest-declaration-of>
18. Long Term Vision of the Visegrad Countries on Deepening their Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>

19. Budapest Declaration of the Visegrad Group Heads of Government on the New Opening in V4 Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2014/budapest-declaration-of0>.
20. Long Term Vision of V4 Countries on Deepening their Defence Cooperation: <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>
21. Kenneth Waltz 1979: Theory of International Politics
22. Zbigniew Brzezinski 1997: The Grand Chessboard
23. Dijkstra H and Vanhoonacker S 2017: The Common Foreign and Security Policy, Online Publication Date: Jan 2017 DOI: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.155;
24. Wendt A 1999: Social Theory of International Politics, Cambridge University Press, 1999
25. Berenskotter FB 2008: A Theory of Interstate Security Cooperation, The London School of Economics and Political Sciences, <http://etheses.lse.ac.uk/2986/1/U615938.pdf>
26. Visegrad Group Defence Cooperation, <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/defence>
27. Paulech M and Urbanovská J 2014: Visegrad Four EU Battlegroup: Meaning and Progress. Obrana a strategie. 2014, roč. 14, č. 2, стр. 49-60.
28. EU Training Mission in Mali (EUTM Mali): http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/missions-and-operations/eutm-mali/pdf/factsheet_eutm_mali_en.pdf
29. UNITED NATIONS MULTIDIMENSIONAL INTEGRATED STABILIZATION MISSION IN MALI-MINUSMA: <https://minusma.unmissions.org/en>
30. NAVFOR Atalanta mission: European Union Naval Force Operation Atalanta: <https://eunavfor.eu>
31. eufor althea - EEAS - Europa EU http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/althea-bih/pdf/factsheet_eufor_althea_en.pdf
32. ISAF's mission in Afghanistan (2001-2014): https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm
33. European Union Monitoring Mission in Georgia. <https://eumm.eu/>
34. UNITED NATIONS PEACEKEEPING FORCE IN CYPRUS. <https://unficyp.unmissions.org/>
35. United Nations Truce Supervision Organization. <https://untso.unmissions.org/>
36. NATO peace support operation in Kosovo. <https://jfcnaples.nato.int/kfor>
37. EU military operation to contribute to a secure environment in the Central African Republic. <http://www.eeas.europa.eu>
38. United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic. <https://minusca.unmissions.org>
39. NATO Air Policing - Allied Air Command: <https://ac.nato.int/page5931922/-nato-air-policing>
40. Deutsch, Karl W. et al. (1957). Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience. Princeton, NJ: Princeton University Press
41. Adler, Emanuel and Barnett, Michael, eds (1998a). Security Communities. Cambridge: Cambridge University Press.
42. Adler, Emanuel and Barnett, Michael (1998b). "A Framework for the Study of Security Communities," in Emanuel Adler and Michael Barnett (eds), Security Communities/ Cambridge: Cambridge University Press.
43. Bellamy, Alex J. (2004). Security Communities and Their Neighbours: Regional Fortresses or Global Integrators? New York: Palgrave Macmillan.

44. Wæver, Ole (1998). "Insecurity, Security, and Asecurity in the West European Non-War Community," in Emanuel Adler and Michael Barnett (eds), *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press.
45. Георгиева Л, *Европска Безбедност*; Филозофски факултет Скопје 2010
46. Георгиева Л, *Европска Безбедност*; Филозофски факултет Скопје 2010
47. Barry Buzan and Ole Wæver: *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge University Press – 2003
48. Available at: <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>
49. Smith, M.E. (2008) 'Researching European Foreign Policy: Some Fundamentals', *Politics*, 28 (3), 177-187.
50. Burgess, M. (ed.) (1996) 'Federalism and the European Union', Special Issue of *Publius: The Journal of Federalism*, 26 (4).
51. Spinelli, A. (1972) *The European adventure: tasks for the enlarged Community*. C. Knight.
52. Andreatta, F. (2011) 'The European Union's International Relations: A Theoretical View', in C. Hill and M. Smith (eds.), *International Relations and the European Union*. Oxford: Oxford University Press, стр. 21-43.
53. Burgess, M. (ed.) (1996) 'Federalism and the European Union', Special Issue of *Publius: The Journal of Federalism*, 26 (4).
54. Burgess, M. (2009) 'Federalism', in A. Wiener and T. Diez (eds.), *European Integration Theory*. Oxford University Press, стр. 25-44.
55. Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press.
56. Lindberg, L. N. (1963) *The political dynamics of European economic integration*. Stanford University Press.
57. Haas, E. B. (1964) *Beyond the Nation State*. Stanford: Stanford University Press.
58. Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press.
59. Tranholm-Mikkelsen, J. (1991) 'Neo-functionalism: Obstinate or Obsolete? A Reappraisal in the Light of the New Dynamism of the EC', *Millennium-Journal of International Studies*, 20(1): стр. 1-22.
60. Lindberg, L. N. (1963) *The political dynamics of European economic integration*. Stanford University Press.
61. Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press.
62. Haas, E. B. (1958) *The Uniting of Europe*. Stanford: Stanford University Press.
63. Moravcsik, A. (1998) *The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Ithaca, NJ: Cornell University Press.
64. Hoffmann, S. (1966) 'Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe', *Daedalus*, 95 (3): 862-915.
65. Gillespie, R. (2011) 'The Union for the Mediterranean: An Intergovernmentalist Challenge for the European Union?', *Journal of Common Market Studies*, 49(6): 1205-1225.
66. Allen, D. (1998) 'Who speaks for Europe? The search for an effective and coherent external policy', in J. Peterson and H. Sjursen (eds.), *A Common Foreign Policy for Europe? Competing Visions of the CFSP*. Abingdon: Routledge, стр. 41-58.
67. Howorth, J. (2010) 'The Political and Security Committee: A Case Study in "Supra-national Inter-governmentalism"?'', in *Cahiers Européens* (Paris: Sciences Po).
68. Puetter, U. (2003) 'Informal Circles of Ministers: A Way Out of the EU's Institutional Dilemmas?', *European Law Journal*, 9(1): 109-124.

69. Sjursen, H. (2011) 'Not so intergovernmental after all? On democracy and integration in European Foreign and Security Policy', *Journal of European Public Policy*, 18(8): 1078-1095.
70. Sjursen, H. (2011) 'Not so intergovernmental after all? On democracy and integration in European Foreign and Security Policy', *Journal of European Public Policy*, 18(8): 1078-1095.
71. Wessels, W. and Bopp, F. (2008) 'The institutional architecture of CFSP after Lisbon Treaty – Constitutional, break-through or challenges ahead?', *Challenge Liberty & Security*.
72. Jachtenfuchs, M. (2001) 'The Governance Approach to European Integration', *Journal of Common Market Studies*, 39(2): 245-264.
73. Kohler-Koch, B. and Rittberger, B. (2006) 'Review Article: The 'Governance Turn', in *EU Studies*', *Journal of Common Market Studies*, 44(1): 27-49.
74. Stephenson, Paul (2013) 'Twenty years of multi-level governance: "Where Does It Come From? What Is It? Where Is It Going?"', *Journal of Common Market Studies*, 20(6): 817-837.
75. Hix, S. (1998) 'The study of the European Union II: the "new governance" agenda and its rival', *Journal of European Public Policy*, 5(1): 38-65.
76. Jachtenfuchs, M. (1997) 'Conceptualizing European Governance', in K.E. Jørgensen (ed.) *Reflective Approaches to European Governance*, New York: St. Martin's Press, 39-50.
77. Hooghe, L. and Marks, G. (2001) *Multi-level Governance and European Integration*. New York.
78. Marks, G. (1993) 'Structural Policy and Multilevel Governance in the EC', in A. Cafruny and G. Rosenthal (eds.), *The State of the European Community*. Boulder, CO: Lynne Rienner, стр. 391-410.
79. Smith, M.E. (2004) 'Toward a theory of EU foreign policy-making: multi-level governance, domestic politics, and national adaptation to Europe's common foreign and security policy', *Journal of European Public Policy*, 11(4): 740-758.
80. Filtenborg, M.S., Gänzle, S. and Johansson, E. (2002) 'An Alternative Theoretical Approach to EU Foreign Policy: "Network Governance" and the Case of the Northern Dimension Initiative', *Cooperation and Conflict* 37(4): 387-407.
81. Freyburg, T., Lavenex, S., Schimmelfennig, F., Skripka, T. and Wetzel, A. (2009) 'EU promotion of democratic governance in the neighbourhood', *Journal of European Public Policy*, 16(6): 916-934.
82. Friis, Lykke and Murphy, Anna (1999) 'The European Union and Central and Eastern Europe: Governance and Boundaries', *Journal of Common Market Studies*, 37(2): 211-232.
83. Gänzle, S. (2009) 'EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis', *Europe-Asia Studies*, 61(10): 1715-1734.
84. Lavenex, S. (2004) 'EU external governance in "wider Europe"', *Journal of European Public Policy*, 11(4): 680-700.
85. Lavenex, S. and Schimmelfennig, F. (2009) 'EU rules beyond EU borders: theorizing external governance in European politics', *Journal of European Public Policy*, 16(6): 791-812.
86. Gänzle, S. (2009) 'EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis', *Europe-Asia Studies*, 61(10): 1715-1734.
87. Peterson, J. (1995) 'Policy Networks and European Union Policy-Making: A reply to Kassim', *West European Politics*, 18(2): 389-407.
88. Peterson, J. (2009) 'Policy Networks', in A. Wiener and T. Diez (eds.): *European Integration Theory*, 2nd Edition, Oxford, стр. 105-124.
89. Peterson, J. and Bomberg, E. (1999) *Decision-Making in the European Union*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

90. Rhodes, R.A.W. and Marsh, D. (1992) 'New Directions in the Study of Policy Networks', *European Journal of Political Research*, 21: 181-205.
91. Peterson, J. (1995) 'Policy Networks and European Union Policy-Making: A reply to Kassim', *West European Politics*, 18(2): 389-407.
92. Krahmman, E. (2003a) *Multilevel Networks in European Foreign Policy*. Aldershot: Ashgate.
93. Krahmman, E. (2003b) 'Conceptualizing Security Governance', *Cooperation and Conflict*, 38(1): 5-26.
94. Winn, N. and Lord, C. (2001) *EU Foreign Policy Beyond the Nation-State*. Basingstoke: Palgrave.
95. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
96. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
97. Frankel J (1963) *The Making of Foreign Policy*. Oxford University Press/ стр. 231.
98. Frankel J (1963) *The Making of Foreign Policy*. Oxford University Press. стр.231.
99. Yitan L (2008) Domestic vs. International determinants of foreign policy: An empirical investigation of the case of China-Taiwan, 1991-2000.
100. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
101. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
102. Frode L (1993) *Culture and Foreign Policy: An Introduction to Approaches and Theory*.
103. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
104. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
105. Malang B.S. Bojang. Domestic Factors Affecting Foreign Policy Decision-Making Process: The Case Of The Gambia. <https://www.academia.edu/36786555>
106. Thrice RH (1978) Foreign Policy Interest Groups, Mass Public Opinion and the Arab-Israel Dispute. *Political Research Quarterly* 31: 238-252.
107. Thrice RH (1978) Foreign Policy Interest Groups, Mass Public Opinion and the Arab-Israel Dispute. *Political Research Quarterly* 31: 238-252.
108. Bojang AS. The Study of Foreign Policy in International Relations. *J Pol Sci Pub Aff* 2018, 6:4
109. Green Cowles, Maria, James A. Caporaso, and Thomas Risse, eds. 2001. *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change*. Ithaca: Cornell University Press.
110. Radaelli, Claudio M. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. *European Integration online Papers* 4 (8). <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-008a.htm>.
111. Radaelli, Claudio M. 2003. The Europeanization of Public Policy. In *The Politics of Europeanisation*, edited by K. Featherstone and C.M. Radaelli. Oxford: Oxford University Press.
112. Juncos, Ana E., and Karolina Pomorska. 2006. Playing the Brussels game: Strategic socialisation in the CFSP Council Working Groups. *European Integration online Papers* 10 (11). http://eiop.or.at/eiop/index.php/eiop/article/view/2006_011a/34.
113. Tonra, Ben. 2000b. Denmark and Ireland. In *The Foreign Policies of European Union Member States*, edited by I. Manners and R.G. Whitman. Manchester: Manchester University Press.
114. Tonra, Ben. 2001. *The Europeanisation of National Foreign Policy: Dutch, Danish and Irish Foreign Policies in CFSP*. Aldershot: Ashgate.
115. Smith, Michael E. 2004a. *Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalisation of Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.

116. Smith, Michael E. 2004b. Institutionalisation, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation. *European Journal of International Relations* 10 (1): 95-136.
117. Smith, Michael E. 1998. Rules, Transgovernmentalism, and the Expansion of European Political Cooperation. In *European Integration and Supranational Governance*, edited by W. Sandholtz and A. Stone Sweet. Oxford: Oxford University Press.
118. Glarbo, Kenneth. 1999. Wide-awake Diplomacy: Reconstructing the Common Foreign and Security Policy of the European Union. *Journal of European Public Policy* 6 (4): 634-651.
119. Wessels, Wolfgang, and Joseph Weiler. 1988. EPC and the Challenge of Theory. In *European Political Cooperation in the 1980s: A Common Foreign Policy for Western Europe*, edited by A. Pijpers, E. Regelsberger and W. Wessels. Dordrecht: Martinus Nijhoff.
120. Smith, Michael E. 2004a. *Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalisation of Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.
121. Smith, Michael E. 2004b. Institutionalisation, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation. *European Journal of International Relations* 10 (1): 95-136.
122. Juncos, Ana E., and Karolina Pomorska. 2006. Playing the Brussels game: Strategic socialisation in the CFSP Council Working Groups. *European Integration online Papers* 10 (11). http://eiop.or.at/eiop/index.php/eiop/article/view/2006_011a/34.
123. Tonra, Ben. 2000a. Committees in Common: Committee Governance and CFSP. In *Committee Governance in the European Union*, edited by T. Christiansen and E. Kirchner. Manchester: Manchester University Press
124. Tonra, Ben. 2000b. Denmark and Ireland. In *The Foreign Policies of European Union Member States*, edited by I. Manners and R.G. Whitman. Manchester: Manchester University Press.
125. Wong, Reuben Y.P. 2005. The Europeanization of Foreign Policy. In *International Relations and the EU*, edited by C. Hill and M. Smith. Oxford: Oxford University Press.
126. Smith, Michael E. 2004a. *Europe's Foreign and Security Policy: The Institutionalisation of Cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press.
127. Smith, Michael E. 2004b. Institutionalisation, Policy Adaptation and European Foreign Policy Cooperation. *European Journal of International Relations* 10 (1): 95-136.
128. Radaelli, Claudio M. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. *European Integration online Papers* 4 (8). <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-008a.htm>.
129. Radaelli, Claudio M. 2000. Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change. *European Integration online Papers* 4 (8). <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-008a.htm>.
130. Levy, Jack S. 1994. Learning and Foreign Policy: Sweeping a Conceptual Minefield. *International Organization* 48 (2): 279-312.
131. Thomas, Daniel C. 2009. Explaining the Negotiation of EU foreign Policy: Normative Institutionalism and Alternative Approaches. *International Politics* 46 (4): 339-357.
132. Hooghe, Liesbeth. 2005. Several Roads Lead to International Norms, but Few Via International Socialisation: A Case Study of the European Commission. *International Organisation* 59 (4): 861-898.
133. Checkel, Jeffrey T. 2005. International Institutions and Socialisation in Europe: Introduction and Framework. *International Organisation* 59 (4): 801-826.

134. Renata Dwan, "Subregional, Regional and Global Levels: Making the Connections," In G. Herolf, ed., *Subregional Cooperation and Integration in Europe* (Stockholm: Utrikespolitiska Institutet, 2000), 81–100, 81.
135. Declaration on Cooperation between Czech and Slovak Federal, the Republic of Poland, and the Republic of Hungary in striving for European Integration, Krakow, 15 February 1991. Henceforth abbreviated to "VG declaration 1991." <http://www.visegradgroup.org>.
136. Urban Rusnak, "One Year Experience of the International Visegrád Fund Activities," *Central European Political Science Review*, 2:5(2001): 244–51.
137. Milada Anna Vachudova, "The Division of Central Europe," *The New Presence* (Autumn 2001), 12–14, 12.
138. The President's News Conference With President Leonid Kravchuk of Ukraine in Kiev. Administration of William J. Clinton, 1994 / Jan. 12
139. Cottey, "The Visegrád Group,"
140. Jir'i Pehe, "Post-Zieleniec Policies Offer Hope for Change," *Prague Post*, 12 November 1997. <http://www.praguepost.com>.
141. Dangerfield, M *The Visegrád Group in the Expanded European Union: From Preaccession to Postaccession Cooperation*
142. Available at: <http://www.visegradgroup.eu/cooperation/contents-of-visegrad-110412>
143. Rusnak, "One Year Experience of the International Visegrád Fund Activities".
144. Milada Anna Vachudova, "The Division of Central Europe," *The New Presence* (Autumn 2001), 12–14, 12.
145. <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1;> (Visegrad declaration2004)
146. <http://www.visegradgroup.eu/documents/visegrad-declarations/visegrad-declaration-110412-1;> (Visegrad declaration2004)
147. <http://www.visegradgroup.eu/cooperation/guidelines-on-the-future-110412>
148. <http://www.visegradgroup.eu/2004/declaration-of-visegrad>
149. THE BULLETIN OF EU No67
150. [http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/2000-2001-polish-110412,](http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/2000-2001-polish-110412)
151. <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2001-2002-hungarian-110412>
152. <http://www.visegradgroup.eu/documents/presidency-programs/2002-2003-slovak-110412>
153. <http://www.visegradgroup.eu/2008/joint-statement-of-the>
154. <http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/2007-2008-czech-110412>
155. Work Programme of the Czech Presidency of the Council of the EU in 2009. Europe without Barriers <https://www.mvcr.cz › mvcren › file › czech-presidency-of-the-eu-docum>
156. Tallberg, J. 'The agenda-shaping powers of the EU Council presidency'. *Journal of European Public Policy* 10(1) (2003), 1–19)
157. The Hungarian Presidency of the Council of the European Union: Focus on the Neighbourhood and on a European Roma Strategy Balázs Vizi*
158. Fernández, A.M. 'The EU Council presidency dilemma: an historical institutionalist interpretation'. *Les Cahiers européens de Sciences Po* 1 (2008).
159. Communication from the Commission - European Union Strategy for Danube Region, COM(2010) 715 final, 8 December 2010. Action Plan, SEC(2010) 1489 final)

160. (Programme Of The Slovak Presidency Of The Council Of The European Union 1 July - 31 December 2016)
https://www.eukn.eu/fileadmin/Files/Presidencies/2016_Slovakia/SK_Programme.pdf
161. Simon Duke. The Common Security and Defense Policy.
<https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-156>
162. Smith 2004- Europe's Foreign and Security Policy. The Institutionalization of Cooperation
Cambridge University Press
163. "1991". The EU at a glance – The History of the European Union. Europa. Archived from the original on 5 April 2009. Retrieved 9 April 2010],
164. ["1990–1999". The history of the European Union – 1990–1999. Europa. Retrieved 1 September 2011]
165. [eur-lex.europa.eu: " Official Journal of the European Union, ISSN 1725-2423 C 115 Volume 51, 9 May 2008, retrieved 1 June 2014]
166. [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2006:321E:TOC>]
167. Available at:
http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2016.nsf/mfa25_en/mfa25_en?OpenDocument
168. <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>
169. <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>
170. Barabasz Piechocki 2012 Partnerstwo Wschodnie Jako Instrument Polityki Wschodniej Ue?
<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/rie/article/view/10642>
171. Agnieszka Bieńczyk-Missala. POLAND'S FOREIGN AND SECURITY POLICY: MAIN DIRECTIONS. Revista UNISCI / UNISCI Journal, № 40 (Enero / January 2016)
172. Lecture by Radosław Sikorski in the European Policy Center, 26 May 2008, at
<http://www.epc.eu>
173. Available at: <https://www.eukn.eu/eu-presidencies/polish-eu-presidency/>
174. Agnieszka Bieńczyk-Missala. POLAND'S FOREIGN AND SECURITY POLICY: MAIN DIRECTIONS. Revista UNISCI / UNISCI Journal, № 40 (Enero / January 2016)
175. Agnieszka Bieńczyk-Missala. POLAND'S FOREIGN AND SECURITY POLICY: MAIN DIRECTIONS.
176. National security strategy of the Republic of Poland (Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej), Warsaw 2007; National security strategy of the Republic of Poland (Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej), Warsaw 2014.
177. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN>
178. Eurostat report 2014.vista UNISCI / UNISCI Journal, № 40 (Enero / January 2016)
179. Available at: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/weimar-triangle>
180. Winid Bogusław: "Security Issues in Polish-American Relations", in Kuźniar Roman (ed.): Poland's Security Policy 1989-2000, Warsaw 2001, стр. 171-193.
181. Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic: CONCEPTUAL BASIS OF THE FOREIGN POLICY OF THE CZECH REPUBLIC. Approved by the Government of the Czech Republic, 20 July 2011. Available at:
https://www.mzv.cz/file/681350/koncepcie_zahranicni_politiky_2011_en.pdf
182. "On the threshold of a new millennium", Budapest, 1998.

183. Slovak Foreign Policy Report 2010; available at:
<https://www.mzv.sk/documents/30297/2568657/110401+2011+Slovak+Foreign+Policy+Report+2010>
184. Declaration 9 in article 16 section 9 of the Treaty of the European Union; article 236 of the Treaty on the Functioning of the European Union.
<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN>
185. L. Quaglia, E. Moxon-Browne, What Makes a Good EU presidency? Italy and Ireland Compared, “Journal of Common Market Studies” vol. 44 No. 2, 2006, стр. 351.
186. BAUEROVÁ H. The V4 and European Integration. Politics in Central Europe (ISSN: 1801-3422) Vol. 14, No. 2
187. Neuman, M. (2017). The Visegrád Group as a Vehicle for Promoting National Interests in the European Union: The Case of the Czech Republic. Politics in Central Europe, 13(1), 55-67.
188. Szczerki, K. (2011): Co nakonec přinese polské předsednictví EU? In. RevuePolitika 9/2011, available at: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1526/co-nakonec-prinese-polske-predsednictvi-eu>
189. The Economist. 2011. Poland’s appeal to Germany. Sikorski: German inaction scarier than Germans in action. The Economist,
<http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2011/11/polands-appeal-germany> (accessed 29 November 2011).
190. Mahony H. 2011a. Poland fears German ‘inactivity’ more than German power. EU Observer, <https://euobserver.com/economic/114424> (accessed 28 November 2011).
191. Sikorski, R. 2011. Poland and the future of the European Union. Berlin,
<http://www.mfa.gov.pl/resource/33ce6061-ec12-4da1-a145-01e2995c6302:JCR> (accessed 28 November)
192. Czech Presidency of the Visegrad Group (2012): Zpráva o českém předsednictví ve Visegrádské skupině. available at: <http://www.visegradgroup.eu/documents/annual-reports/czv4-pres-eng-final>.
193. European Council. 2011. Council conclusions on the European endowment for democracy. Brussels, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/126505.pdf
194. Kaczynski, P.M. 2011. Polish Council Presidency 2011. ambitions and limitations. Stockholm: SwedishInstitute for European Policy Studies.
195. O’Donnell, C.M. 2012. Poland’s U-turn on European defense: a missed opportunity? U.S.— Europeananalysis Series No. 53. Washington: Center of United States and Europe at Brookings.
196. Slovenské předsednictví (2016): Priority slovenského předsednictva. available at:
<http://www.eu2016.sk/sk/program-a-priority/priority-slovenskeho-predsednictva>.
197. Ogrodnik, L. (2016): Slovak Presidency of the EU Council : Implications for the Visegrad Group. In. Bulletin PISM, No. 47 (897). available at:
<http://www.pism.pl/publications/bulletin/no-47-897>
198. Nič, M. (2016): The Visegrád Group in the EU: 2016 as a turning- point? European View 15: 281–290.